

SALA
DE
LECTURA

Luceafarul

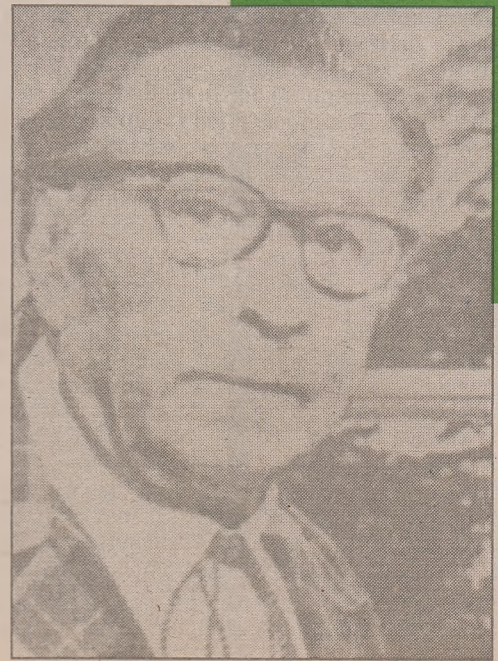
Săptămânal de literatură. Nr. **23** (232), serie nouă. Miercuri 12 iulie 1995. Preț: 500 lei

dumitru țepeneag

CURSE

**ILIE CONSTANTIN
DUPĂ 22 DE ANI**

**Georges Simenon –
un mare scriitor minor**

PENTRU UN MINISTER AL PROPAGANDEI

de ALEXANDRU GEORGE

În momentul în care începi să scrii, te închizi într-un sistem dinamic de valori, norme intercomunicate și determinări. Orice scriitor scrie într-o limbă și el devine prizonierul acestei limbi. De fapt, el face prin scrisul lui efortul de a ieși din el în numele principiului fundamental al creației artistice care este transformarea libertății în necesitate. Nimic din toată devenirea universală nu indică faptul că, la un moment dat, un individ din Bacău o să scrie niște versuri care constituie acum volumul „Plumb” de Bacovia. Ba, chiar mai mult, capodopera lui Bacovia „Plumb” există într-o primă variantă peste care el a făcut niște ștersături și a adăugat vreo 5-6 cuvinte, transformând-o într-o capodoperă. Acest act nu este prevăzut în nici un plan, decât poate în cel al providenței divine, dar în tot cazul în lumea sesizabilă, omenească, nu există. De fapt, Bacovia, prin acest act de libertate supremă a lui, crea o determinare, literatura sau poezia, din acel moment, nu mai erau aceleași. Cazul lui Bacovia – adus de mine – este puțin nerelevant pentru că el nu a avut un succes imediat. De exemplu, Eminescu a schimbat complet tot raportul valorilor din literatura română prin apariția lui și bineînțeles că unora le-a fost fatală, în primul rând lui Alecsandri. Dacă nu apărea Eminescu după Alecsandri, Alecsandri ar fi fost probabil, până acum, cel mai mare poet, cum a fost pentru generația lui. Or, acest chin, acest efort pe care scriitorul îl face, de a ieși din cadrul unei literaturi, se repetă și în momentul când se traduc opere într-o literatură străină. Și eu l-aș asimila și cu altă experiență personală, de om care scrie fără

să aibă vreun cititor. În toată perioada de început a scrisului meu – aproape 20 ani – nici măcar fratelui meu nu i-am arătat un rând scris de mine. Abia în momentul în care câteva volume au fost gata m-am prezentat, și, grație sprijinului, pe care niciodată nu pot să-l recompensez, lui Matei Călinescu, și, forțând mâna unui redactor, am ajuns să-mi văd o năvălă tipărită. În tot acest timp am mai făcut un act de selecție, pe care îl comunic dvs. pentru că este cu totul similar. Eu trăiam atunci într-o pușcărie ca și dvs. Socialismul era o imensă temniță sau un lagăr de concentrare. Unii erau băgați în celule cu regim mai sever, alții erau tot un fel de deținuți dar se plimbau printre culoare. În fine, alții, suprem privilegiu, aveau dreptul să plece din când în când dintre granițele închisorii la Paris, Moscova mai ales, unde intrau într-o altă închisoare sau în lumea liberă. Această experiență a omului închis a fost pentru mine fundamentală.

În momentul în care lucrezi de unul singur și faci această experiență, faci o încercare de a ieși din anumite determinări, dar, în același timp, în cadrul operei tale și prin opera ta creezi o nouă determinare.

O sumă întreagă de probleme legate de această adunare sunt într-adevăr probleme legate de propagandă și ar trebui să le rezolvăm, înființând un minister al propagandei. Trebuie să fim atenți pe cine alegem în frunte, pentru că altfel vom anihila și ministerul și o sumă bugetară importantă.

(Din discursul ținut cu ocazia Simpoziului de la Neptun)

BIBLIOTECA NOASTRĂ

Literatura română contemporană

(Laurențiu Ulici) – critică – Editura Eminescu, 5000 lei

Proză, eseuri, interviuri

(Vasile Andru) Editura Hyperion Chișinău, preț neprecizat

Lecții de psihanaliză

(Sigmund Freud) – psihanaliză – Editura Mediarex, 3000 lei

Ucișag fără simbric

(Eugen Ionescu) – teatru – Editura Univers, 5500 lei

Fantoma lui Gheorghiu-Dej

(Vladimir Tismăneanu) – eseu – Editura Univers, 2000 lei

Fântâna zeilor

(Georgeta Crișan) – poezie – Editura Du Style, 3500 lei

Edificiul nebuniei absolute

(Stanislaw Lem) – proză – Editura Univers, 3500 lei

Femeia-războinic

(Maxine Hiong Kingston) – proză – Editura Univers, 2800 lei

Femei singure

(Fernanda Pivano) – proză – Editura Univers, 3000 lei

Camerista de pe Titanic

(Didier Decoin) – proză – Editura Univers, 3000 lei

acolade

ATENȚIE LA CARICATURĂ!

de MARIUS TUPAN

Fascinat o vreme de spectacolul străzii care, în treacă fie spus, a rămas totuși gratuit, iubitorul de artă a revenit, oarecum timid, în sala de lectură, în spațiul iluziilor, convins că va regăsi răspunsuri, fie și parțiale, la numeroase întrebări ce ne frământă, cu aceeași apăsare, viața. Când autorul, Radu Iftimovici, promite o asemenea propensiune, apelând și la un titlu, în parte vulgar, în parte incitant, „Curve de lux”, spectatorul este provocat, ademenit chiar, fiindcă, deși trăim într-o eră a dezvăluirilor, tocmai cele mai necesare sunt amânate. Așadar, locul anchetatorului e luat iarăși de scriitor. Tocmai el, săracu, care ar trebui să interpreteze și să evalueze evenimentele, dă semne protocronice, riscă afirmații șocante, se aruncă într-un bazin ale cărui adâncuri oricum sunt înșelătoare. Radu Iftimovici năzuiește la mai mult. Autentică legendă (vezi Lucian Blaga și Premiul Nobel), surprinde iradiațiile moscovite, găsește chiar unele soluții, gata să spună că salvarea stă în alungarea lupilor (!) și, nu în ultimul rând, e hotărât să radiografeze perioada convulsivă de azi, parcă mai turmentată decât aceea de ieri. Ambiționat să nu scape nimic, ca într-un rechizitoriu bine articulat, întârzie asupra faptelor importante dar și derizorii, reușind superba performanță de a deschide mai multe

fronturi, fără a descoperi totuși linia de străpungere. Unii ar putea pomeni de o presupusă inutilitate, alții de inventarii care pot eluda intenția inițială. Dramaturgul pare sufocat de informații, împovărându-și, fără prudență, piesa. După vreo oră și ceva de lovitură piezișă și săgeți lansate în toate direcțiile, bănuiești că asisti la o dramă. Turnătorii, informatorii de elită (cu sintagma autorului *curve de lux*) speră să se elibereze de obsesii, când tocmai un nou ham le amanetează iarăși ființa. Cu conștiința, e o altă poveste. Operând fără un minim discernământ, Radu Iftimovici face afirmații riscante. Totul în România (fiindcă nu numește un alt spațiu) e maculat, terfelit, îndeosebi în cercurile înalte ale intelectualității. Rezistă, așadar, cei care vând și se vând, prosperă doar lichelele, căci boala, căpătată cândva, nu și-a găsit leacul. Nici un licăr de speranță, nici o porțiță de reabilitare a unei nații. Călăii circulă iarăși liber, pe largi bulevarde, revin în intimitatea noastră, victimele – ca într-o damnație universală – sunt obligate să-și poarte crucea. Exagerând, fie și în desfășurarea convenției, nu reușești să convingi, dimpotrivă, eșafodajul teatral începe să ia apă, să se gonfleze. Caricatura stârnete doar amuzamentul. Recunoaștem doar în parte această lume, dar nu ne este familiară. Cine mai știe, autorul a trăit poate alte experiențe!...

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros
- pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es. Pop (*secretar general de redacție*), Alexandru Spânu (*redactor*), Victoria Popazu (*dactilografă colaboratoare*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 659.67.60.

Cont: Agenția Credit Bank, sector 2, nr. 40.10.11.50.16 (lei) și 40.20.11.50.12.16 (valută)

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP

Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în **Catalogul publicațiilor** la poziția 2048.

UN GLAS AL CONȘTIINȚEI MORALE

de DAN CRISTEA

Spre deosebire de multe păreri afirmate aici, eu cred că exilul trebuie văzut și cu latura lui bună. Exilul a reprezentat pentru mulți dintre noi o ieșire din închisoarea care era România, un contact cu alte lumi, alte mentalități, alte culturi. Mulți dintre noi au rămas în țările lor de adopțiune și cred că ei reprezintă excelente contacte personale pentru fiecare dintre noi, în legătură cu literatura și cultura țărilor respective. O recentă vizită a Gabrielei Melinescu în România mi-a demonstrat cât de eficient, de extraordinar este să ai o mare poetă ca dânsa în Suedia – bine cunoscută acolo – și cât bine poate face ea literaturii române.

Dar aş vrea să pun și altă problemă a exilului. Eu sunt unul dintre foarte puținii români care s-au întors din exil, după o perioadă de 8 ani. Cred că Sorin Alexandrescu, folosind o excelentă sintagmă, pune bine problema în care se zbate scriitorul român în exil, aceea între o estetică a succesului, pe care a lăsat-o, și o etică a anonimatului, la care trebuie să adere. Dar, revenind la întoarcerea mea – am afirmat acest lucru și în presă – dincolo de motive personale, cred că aici trebuie găsită și una dintre rațiunile pentru care mulți dintre dumneavoastră nu vin în țară. Vă asigur că este foarte greu de revenit în țară, din păcate. Sunt multe probleme, de la cele birocratice și cele de existență cotidiană, până la probleme legate de ceea ce se întâmplă acum în cultura română. Vă mărturisesc sincer că – eu m-am reîntors în 1992 – dacă atunci în fruntea Ministerului Culturii s-ar fi aflat, cum se află astăzi, Mihai Ungheanu, și în fruntea Ministerului Propagandei sau al Informației s-ar fi aflat ca și astăzi Nicolae Dan Frunteleată, decizia mea de a mă întoarce ar fi fost poate mai greu de luat.

V-aș mai reține puțin atenția exact cu tema discuției noastre de astăzi și anume aceea privind statutul scriitorului român de oriunde. Este o problemă complexă. Statutul scriitorului român, identitatea sa sunt date de mai multe componente printre care și aceea legată de mentalități. Eu cred că, de pildă, mentalitatea românească în acest timp – și după cum știți mentalitățile sunt cel mai greu de schimbat în istorie – promovează imaginea scriitorului ca o persoană de prestigiu și, în același timp, o imagine poporanistă; mă gândesc la o imagine a scriitorului cu fața întoarsă spre patrie. Nu este o imagine de întâlnit în alte culturi, în alte literaturi. În literatura americană, cel puțin pentru o bună perioadă de timp, a primat imaginea scriitorului aflat în net divorț cu societatea, atât de net și de acut, încât scriitorul american în genere s-a expatriat și de aici și o categorie a scriitorilor americani expatriați. Imaginea scriitorului român este diferită. Nu aş vrea să jignesc pe nimeni dar, cum vă aduceți aminte din „Istoria literaturii române” de George Călinescu, el vorbește pe un ton destul de acru despre scriitorii români care au încercat să scrie în altă limbă decât cea română. Nu este cazul dumneavoastră care continuați să scrieți în limba română.

Statutul, identitatea scriitorului român din afara granițelor țării sunt indisolubil legate de statutul scriitorului din România, depind de imaginea pe care scriitorul din România o are pentru sine însuși, prin ochii săi și ochii publicului. Sunt sigur că scriitorul, pe lângă alte lucruri, este și un glas al conștiinței morale. Cred că acest lucru îl privește și pe scriitorul român aflat în afara granițelor țării. O să-mi permit ca de acum înainte – ca și până acum – cu toate riscurile și consecințele, să ignor pe scriitorul român, fie aflat în România, fie aflat în afara granițelor țării, care va renunța la acest fapt: de a fi o conștiință morală.

(Din Cuvântul la
Întâlnirea Scriitorilor români de pretutindeni,
Neptun, iunie 1995)

minimax

FOTOGRAFIA DE LA SNAGOV

de ȘERBAN LANESCU

Deși va fi cumva depășit (și dacă!) o să apară acest text, momentul (21 iunie 1995), prin *urma* lăsată, mi s-a părut atât de savuros încât nu l-am putut ignora. Savuros atât în sine, dar mai ales prin încadrare în context, deci luând în seamă evenimentele din preajmă-i. Așadar liderii celor 13 (!) partide parlamentare au semnat, toți, la Snagov, o **Declarație politică** de adeziune la „Strategia națională de pregătire a aderării României la Uniunea Europeană”. Iar după ce au semnat, s-au fotografiat. Împreună. Umăr la umăr. Crema politică a României și cu ceva ingrediente academice. O fotografie ce „spune” multe, dacă nu chiar totul despre **compromisul moral** (poate fi, oare, numit istoric?) grație căruia, pentru hăt, niște ani „buni” de-acum încolo, orice speranță întru adevăr și dreptate în România se dovedește utopic-ridicolă. Împreună cu, bunăoară, I. Verdeț, A. Ionescu, I. Mincu ș.a. de-o seamă, toți cu „state vechi”, plini de „glorie”, deci împreună cu vechi to’arâși stau acad. V. Constantinescu, S. Cunesco, acad. G. Tepelea, plus „cu voia dvs.” dar nu la urmă ca-n dec. ’89, Ion Ilici Iliescu (despărțit acum de P. Roman prin N. Văcăroiu și O. Gherman), alături de cel care a dirigit ticluirea pomenitei strategii, T. Postolache, tot acad. Dar pe lângă toate aceste figuri binecunoscute, mai mult sau mai puțin zâmbărețe (unul singur are pălărie de vară... boierească), fascinant îmi pare **cuplul N. Manolescu-C.V. Tudor**. Așezați și fotografiați, cum se spune, imortalizați, unul lângă celălalt, amândoi în aceeași barcă. Consensul național românesc e sublim și, nu știu cum dar îmi trece prin minte că „barcă” rimează cu „troacă”. Într-un acces de masochism, scriind, privesc mereu alături, iar și iar, „fotografia de la Snagov”. O privesc gândindu-mă la cei morți sau schilodiți în dec. ’89, în martie și iunie ’90, în septembrie ’91, adică toți cei sacrificați cu cinism într-o farsă sinistă, la care se mai adaugă alte câteva milioane de bieți oameni care au sperat. Încercând însă a depăși asemenea impresii, desigur marcate de afectivitate, „momentul Snagov” reclamă a fi gândit, cum

spuneam, în context, iscându-se atunci o seamă de constatări și, mai ales, nedumeriri deloc comode dacă nu chiar de-a dreptul îngrijorătoare. Privesc iarăși fotografia și, totdeauna, mă gândesc la ce a declarat V.F. Șumeiko atunci când a fost întreat de unde știe că România se opune extinderii NATO. Răspuns: „De la conducătorii țării dvs. am aflat acest lucru”. Orice comentariu prisosește. Este ultima dintr-un lung șir de probe începând cu telefonul dat la Moscova în dec. ’89. Iar ultimele vești dinspre Răsărit sunt cât se poate de încurajatoare: recenta vizită la Moscova a lui Li Peng a fost un succes...

În rest, prin comparație cu opțiunea-i promoscovită, mai să-ți vină a zice despre restul „binefacerilor” datorare „team-ului Iliescu”, că gândite la scară istorică, aproape nici nu contează. Așa să fie oare? Pentru cei mai mulți tocmai aceste „binefaceri” constituie conținutul vieții de zi cu zi, o viață cea a ajuns iarăși viețuială, așa încât despre politica externă, Dumnezeu cu mila. (Atâta doar că trebuie să fim vigilenți ca nu cumva să ne ia ungerii Ardealul! Că Moldova e asigurată, în locul faimoasei Armate a 14-a va fi o bază militară rusească). Și se ajunge astfel la marea incertitudine în privința viitorului: **care va fi în continuare reacția societății românești în condițiile unei vieți din ce în ce mai mizere și când actuala elită politică (inclusiv Opoziția parlamentară) este total compromisă?** Nu cumva este această situație taman propice și dară premergătoare unei evoluții politice extremiste? Privesc (iarăși!) „fotografia de la Snagov” și, gândind la cele ce aud/văd zilnic, îmi pare evidentă o absență. Lipsește – cum să-i spun? – Salvatorul. Adică lipsește fiindcă sunt semne că mare parte din populația României îl dorește și îl așteaptă. Iar atunci toate scandalurile și tiribombele din ultima vreme se dovedesc mai mult și altceva decât doar manifestări ale luptei pentru putere: pregătirea unui substitut... original de regim dictatorial, inclusiv revigorarea prin victimizare a prestigiului prezidențial.

Dumitru Micu, SCURTĂ ISTORIE A LITERATURII ROMÂNE

Nașterea limbii române, literatura folclorică, operele cronicarilor, iluminismul, pașoptiștii, junimismul, curentul „Contimporanului”, sămănătorismul, poporanismul, simbolismul apoi excelențele micromonografiilor închinată marilor creatori de până la începutul primului război mondial, iată ce cuprinde acest prim volum dintr-o istorie sintetică a literaturii române; obligat din rațiuni editoriale, la concizie, profesorul Dumitru Micu face dovada unei remarcabile capacități de a sintetiza, de a oculti elementele de balast, de a ordona multitudinea informațiilor într-o manieră riguroasă. Senzația de **multum in parvo** este benefică.

Deși autorul acuză, în prefață, caracterul oarecum impersonal al operei sale, tocmai această impersonalitate (de fapt, obiectivitate) recomandă lucrarea. Pentru că, ne place au ba, este mult mai utilă o privire „rece” decât una „impresionistă”, care, cu tot farmecul degajat, cu tot spectacolul pus de multe ori ingenios în scenă, place, dar convinge mai puțin. Există, totuși, o știință a literaturii! (Ed. IRIANA, f.p.)

Alex. Mihai Stoenescu, PATIMILE SFÂNTULUI TOMASSO D'AQUINO

Poate fi privit, volumul, mai degrabă ca roman decât ca studiu monografic și anunță un scriitor remarcabil; prin chiar ambiția de a reconstitui o epocă mult discutată și discutabilă (Evul Mediu catolic), autorul își asigură avantajul derivat **ab initio** din abordarea unui subiect dificil, dar, în același timp, este vorba și de asumarea riscului de a rămâne la nivelul crustei, la suprafața fenomenului adică. Dl. Dan Stanca nota (într-un număr recent din **România Liberă**): „Sedus de propriul talent pe care-l are cu ghioțura, Alex Mihai Stoenescu scapă din vedere un aspect esențial: reconstituirea unei epoci se realizează în primul rând prin inspirarea duhului acelei epoci – așa cum a făcut-o Vintilă Horia scriind despre El Greco – și abia apoi prin <<schelele>> documentelor, ale citatelor latinești”. Reproșul este și nu este acceptabil; acceptabil ar fi din perspectiva ideală (fatalmente iluzorie), inacceptabil din două motive, și anume: întâi, este aproape imposibilă asimilarea exactă a duhului autentic al unei epoci atât de îndepărtate și contradictorii (greșesc istoricii, dărâmite beletristii care sunt obligați să transfigureze prin optică personală!) și, apoi, nu trebuie neglijată considerabila forță de sugestie a documentului reprodus, chiar și a simplului citat. Oricum, despre această carte se va scrie – cred – destul de mult. (Ed. HUMANITAS, 3200 lei)

Marie Cardinal, CUVINTE CARE ELIBEREAZĂ

Îndoielile – existente din plin în mentalitatea multora – privitoare la virtuțile reale ale metodelor de tratament psihic fundamentate pe liniile de forță ale revelațiilor lui Freud sunt în mare parte spulberate autoritar de această carte tulburătoare. Roman dar și document științific totodată, **Cuvinte care eliberează** îndrumă pe calea descoperirii abisurilor din noi înșine, a relevării – prin eforturi și mijloace aflate la îndemâna tuturor – eu-lui ascuns, a autodefinirii cât de cât exacte prin introspectare metodică. O dată „demascată” fața tănuțită a fiecăruia dintre noi, drumul spre eliberare din chingile angoasei se netezește considerabil. Credem sau nu în propăvăduirile lui Marie Cardinal, asta este o chestiune personală; un lucru trebuie însă recunoscut de către toți: avem în față pagini așternute de o scriitoare adevărată. Excelenta traducere a d-nei Nina Ivanciu nu face decât să potențeze virtuțile originalului. (Ed. TREI, 4300 lei)

DRAMATURGIA ROMÂNEASCĂ ÎN INTERVIURI

În urma consultării a 500 de publicații și a 40 de cărți de interviuri, dl Aurel Sasu și dna Mariana Vartic alcătuiesc un fel de istorie a dramaturgiei naționale în convorbiri, o istorie cumva... autobiografică. Volumul cuprinde mărturisiri ale autorilor al căror nume îi plasează între literele A și C. Oscilând între sinceritate și poză, discuțiile refac mai mult epoci (aici se ascunde interesul prim al lucrării), decât biografii ale autorilor și radiografii subiective ale operelor. Dacă unele conversații (cu I.L. Caragiale, Ticu Arhip, Felix Aderca) reînvie farmecul unor timpuri despre care cu greu se poate vorbi de rău, altele (a se vedea confesiunile lui Baranga, ale lui Eugen Barbu) produc reacții de respingere prin mărturia depusă involuntar în subtext despre cameleonism, oportunism, aservire. Cartea reprezintă mult mai mult decât o simplă sursă de documentare sacră. (Ed. Minerva, 3000 lei)

Franz Kafka, AMERICA

Grăție eforturilor filologice ale îngrijitorului ediției (dl Radu Gabriel Pârnu), această ediție a **Americii** (în varianta germană a lui Schillemeit se intitulează **Dispărutul**) are opt capitole, în loc de șapte, câte avusese în ediția din 1970. Celebra carte mă duce cu gândul și la solida monografie **Franz Kafka** (Editura pentru literatură universală, 1968) a regretatului Radu Enescu, operă exemplară – cu tot tributul obligatoriu plătit pe alocuri comandamentelor criticii marxiste –, din care desprind: „Kafka a rămas întotdeauna de o profundă sinceritate omenească, de o rară autenticitate artistică. Romanele sale **care nu au capturat vise, ci realitatea în curs de autodestrămare** (remarca aparține lui Helmut Artzen, n.m., Al. S.) au creat visul unei epigonism real care nu va putea decât să se destrame. Pentru că epigonii au preluat din operă procedeele strict formale, uitând conținutul și valoarea ei adânc umană. Epigonii au căutat premeditat anumite situații-limită fundamentale, înscriindu-le cu ostentație pe stindardul lor crepuscular, situații pe care Franz Kafka nu le-a acceptat niciodată, ci a luptat cu o cutremurătoare deznădejde împotriva lor. Dar situațiile-limită nu se pot crea în retortă; în ele te poți doar afla în virtutea unui tragic destin, într-o epocă demonică a unei ireversibile istorii”. (Ed. RAO, 4000 lei)

Cristian Troncotă, EUGEN CRISTESCU

Pe aproape 100 de pagini, autorul desfășoară un studiu la obiect, familiarizând cititorul cu hățișurile unei lumi ce dă frisoane omului cumsecade, o lume a răului necesar; urmează istoria SSI-ului, scrisă de nimeni altul decât cvasi-legendarul as al serviciilor secrete interbelice, Eugen Cristescu, pentru ca în final, să fie făcute publice 40 de documente, de fapt declarații ale fostului șef al SSI, condamnat la moarte în 1946 și salvat în ultima clipă, din „rațiuni superioare de stat”, rațiuni în care Moscova și-a vârat bine coada. Dezvăluirile sunt șocante, aruncând ceva lumină asupra relațiilor dintre Abwehr și oculta românească, asupra rețelei de informatori recrutați atât din rândurile legionarilor, cât și din subțirica – pe atunci – grupare comunistă, ni se clarifică mai pe întregul ei cabala care a

Anișoara Odeanu, CALĂTOR DIN NOAPTEA DE AJUN, București, Cultura Națională, 1936

Roman prea ambițios, care se citește însă și astăzi cu oarecare plăcere (motivul fiind subiectul, iar nu scriitura propriu-zisă). În acord cu George Călinescu, I. Negoitescu îi rezervă un spațiu onorabil în a sa **Istorie a literaturii române**: „După nesemnificativul **Într-un cămin de domnișoare** (1934), Anișoara Odeanu ne-a dat romanul plin de gravitate analitică, însă din aceeași substanță narativă (un fel de jurnal de adolescență), **Călător din noaptea de Ajun** (1936): tribulațiile erotice ale unei tinere românce îndrăgostită de un tânăr german, pe care apoi îl vizitează în câteva rânduri în străinătate, spre a descoperi treptat incompatibilitatea lor și eșecul marii iubiri. Observațiile, însemnările naratoarei au acea autenticitate și luciditate pe care Camil Petrescu, model și îndrumător al Anișoarei Odeanu, le cerea literaturii. Dar aici pare că mai cu naturalețe realizate, deși mai cu modestie și, desigur, cu mult mai redusă semnificație artistică decât în operele maestrului”. Al. Piru deslușea în carte note gidiene, tot sub influență camilpetresciană, desigur. (**Anticariatul din Șos. Ștefan cel Mare**, 2300 lei)

top 5

Librăria Kretzulescu

- Marie Cardinal, **Cuvinte care eliberează** (Ed. TREI, 4300 lei)
- Didier Decoin, **Camerista de pe Titanic** (Ed. UNIVERS, 3000 lei)
- D. Drăghicescu, **Din psihologia poporului român** (Ed. ALBATROS, 3500 lei)

Librăria Sadoveanu

- D. Drăghicescu, **Din psihologia poporului român**
- Franz Kafka, **America** (Ed. RAO, 4000 lei)
- Al. Săndulescu, **Efectele dosarului „dalmațian”** (Ed. ALBATROS, 1500 lei)

Librăria Eminescu

- Marie Cardinal, **Cuvinte care eliberează**
- Didier Decoin, **Camerista de pe Titanic**
- D. Drăghicescu, **Din psihologia poporului român**

Librăria Alfa

- Paul Ricoeur, **Eseuri de hermeneutică** (Ed. HUMANITAS, 5000 lei)
- N. Steinhardt, **Dăruind vei dobândi** (Ed. DACIA, 3200 lei)
- Mircea Zăciu, **Jurnal, vol. 2** (Ed. DACIA, 3468 lei)

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53

- Marie Cardinal, **Cuvinte care eliberează**
- Cristian Troncotă, **Eugen Cristescu** (Ed. ROZA VÂNTURILOR, 9000 lei)
- Didier Decoin, **Camerista de pe Titanic**

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

ILIE CONSTANTIN DUPĂ 22 DE ANI

de ADRIAN POPESCU

Prezent la Întâlnirea scriitorilor din întreaga lume, desfășurată la Neptun la începutul lunii iunie, Ilie Constantin a reintrat firesc în poezia română.

Venirea lui în țară, după o absență de mai bine de două decenii, a fost anticipată de două cărți: **Complicitatea fertilă** (Dacia) – o panoramă a liricii române din perioada postbelică până în 1973 (1974 este anul plecării definitive a autorului în Franța), în esență – o suită de micromonografii scrise cu aplicație de critic (psihocritic) și intuiție de poet – și replica sa: traduceri din autorii prezentați, texte care, în concepția lui Ilie Constantin, îi reprezintă: **Poètes roumaines** (Editura Fundației Române).

La capitolul traducerilor de poezie românească în Franța, gestul lui Ilie Constantin nu este, desigur, singurul, dar, în orice caz, are avantajele unei cunoașteri **dinăuntru** a limbilor din care și în care sunt transpuse poeziile. Fără a echivala și la nivelul rimelor, oferind o versiune, cum el însuși a afirmat (vezi prefața), **fidelă**, în primul rând „fidelitatea în spirit“, antologia este o bună și cuprinzătoare introducere în lirica românească a ultimului sfert de secol, de unde nu lipsesc numele și chiar titlurile esențiale din perioada deceniilor 5,6,7. „Din cele câteva antologii ale poeziei secolului nostru, alcătuite până acum în franceză, antologia de față mi se pare cea mai reprezentativă și cea mai unitară“, scrie Vasile Zamfir (p. 14), în ciuda unor rezerve relative (limbajul ușor arhaizant, includerea unor nume) formulate. În pofida unor obiecții care i se pot aduce, antologia există ca o lucrare serioasă, exigentă și echilibrată, depășind orice improvizație amatoristică, ori subiectivism. Apare, în fine, în iunie, la **Eminescu**, volumul de poezii al lui Ilie Constantin **Desprinderea de țarm**, o selecție de autor.

Poetului Ilie Constantin i se schițează, într-o pertinentă introducere, un portret de către criticul Al. Călinescu. E un portret făcut cu mână sigură și dezinvoltă, cu o libertate de compoziție care, venind după o fază de rigoare universitară, e cu atât mai prețioasă. Bref, contaminat de poezia lui Ilie Constantin (pe care se vede că o gustă) criticul devine mai liric printr-o simpatie intelectuală (și printr-un proces simpatetic). Așa că: „fidel în inconsecvență, se stabilește nu în Italia (transpusese în românește pe Saba, pe Montale), ci la Paris, <<sub cerul cel mai nestatornic de pe lume, unde norii au ancure lungi>>“ (pg.6), va nota Al. Călinescu, remarcând (ironie benignă) specifică formă de autoiluzionare a oricărui om de litere. Autoiluzie fecundă, în fapt, când întâlnește talentul autentic, precum la Ilie Constantin; autoiluzie care îi oferă forța de a scrie în subsolul garajului parizian din primii ani poeme și de a citi și învăța limba de adopție.

Structura volumului de la editura **Eminescu** (colecția **Poeți români contemporani**) respectă criteriul cronologic, reținând

titlurile cele mai memorabile din toate etapele. Adică de la debutul din 1960, cu **Vântul cutreieră apele**, la **Desprinderea de țarm** (1964), **Clepsidra** (1966), **Bunavestire** (1968), **Coline cu demoni** (1970) și **Celălalt** (1972). Să ne amintim doar câteva piese de rezistență ale poeziei lui Ilie Constantin din deceniile 6-7, când el apărea (de regulă) după Cezar Baltag, cap de serie fiind Nichita Stănescu. M-aș opri la melancolia candidă **Din copilărie**, la **Mă ridicam din mare** (în linia unor proiecții adolescentine, cultivate de generația 60), la mai interiorizată, mai apăsător personală **Copii-păstori**, la **Geneză** (temă predilectă a generației: „era septembrie cu amânare/ negrul meu corp cumpănea elemente“, scrie într-o viziune **calmă** a genezei Ilie Constantin), la prefigurarea lui Dinescu în unele imagini în care natura (copleșită de programări artificiale) suferă șocul nivelator al artificului modern, iar sacrul e întrezărit ca **depărtare**: „Ființe fâlfâind triumfiulare/ Vor coborî religii către noi/ Ei nouă și noi lor, din depărtare/ De două ori arhangheli și strigoii// Și mineral să sune vegetații/ În univers de muchii, mineral./ Ca o priveliște de incubații/ În așteptarea oului total“. Textul este din 1966. Știința concentrărilor expresive, aglomerarea pe spațiu mic a sugestiilor intelectuale, e o marcă a poeziei lui Ilie Constantin „Fără somn auzind“ este un alt titlu, mult comentat de critică, apreciat (în perioada amintită), unde imaginea decolează de la domestic la cosmic, firesc: „Poate la limita stelelor mari sunt luceferi aidoma celui pe care murim.../ sunt șovăiri de materie, se întâmplă/ creșteri încete, în amânare/ și noi le auzim, bănuindu-le numai/ ca în scoborâte frunzare de duzi/ zilele, nopțile/ de neîntrerupte foșnete ale/viermilor de mătase“. Alte poezii de o valoare indiscutabilă, sigură – **Clepsidra** („poate visam, poate trăiam/când am văzut venind din cer o navă“),

inspirată, melodioasă **Reversibilitate** (un mare succes la vremea respectivă, des citată, elogiată unanim) unde versurile curg lent, așa de exacte, apoi organizate în hexagonale celule ideatice; de la emoție (senzație) la idee (concept, mit) e un du-te vino cuceritor. Să ne reamintim: „O Daphne reversibilă visam/ Reînviind din fiecare ram/ Să zbată pleoape dulci între nervuri/ Să iasă-n muguri umbra caldei guri/ ...Ea alerga, neterminat de vie/Și-și aduna veșmântul cu mânie/Mult sfâșiat de ramurile sale/ În vremea stinsei vârste vegetale“. Ar mai fi de reținut între piesele perene ale acestor ani (1957-1973) balada **Neguțătorul de săbii** pe care aș apropia-o (acum că se poate spune liber) de baladele lui Gyr, nu de cele ale lui Doinaș, pentru motivul (evident) că versurile sunt energice, tăiate, scurte, agresive, nu ceremonioase, eufonice, rafinate: „Atunci fugi în alt popor. O limbă/necunoscută îi sună-n auz/Și viața lui păru că se preschimbă/Cu noul grai silabisit confuz“. Versuri admirabile conțin frumoasele volume **Assur** (rit de inițiere) dedicat lui Florin Mugur: „Și-un strigăt devenii, recunoscând/Sângele meu pe sfintele copite“, **Coline cu demoni** (dedicat lui Lucian Raicu), marcând o schimbare de tonalitate, descoperirea zonelor subterane, „demonice“ ale lumii, dominantă în volumul **Celălalt**. E ultima carte de versuri apărută în țară și conține germenii unei agitații lăuntrice proiectată la dimensiuni celeste în iluminări ale ființei. „Sorii cei mai mulți ai nopții îmi dau ceea ce-mi fură/soarele singur, tiranic al zilei“; „e apa doar un strat al întunericului?“; „atras la cer ca-n valuri Atlantida“; „de apă Doamne, m-ai făcut de apă/oglină tulbure către pământ/ și încotro voi merge-acum/ când luna marea sângelui mi-o poartă“. Există o **frăgezime presocratică** în aceste versuri unde înțelepciunea și observația elementelor, lumea fizică trasă în concepte încă udate de Oceanul primordial, apelul la semnificații aurale conving spontan lectorul. Despre un „gând obsesiv, heraclitian, obsesiv și monoton“ descopăr că scrie și Ion Negoitescu în excelența-i postfață.

O altă secțiune, **Tălmăciri de sine** (1974-1994), reține traducerea poemelor în românește din franceză. **L'Ailleurs** (1983), **Rivage anterieure** (1986), **Le lettré barbare** (1994) sunt cele trei cărți tipărite la Paris de Ilie Constantin, unde el fie că își transpune compozițiile în franceză (modificându-le uneori, adaptându-le, redistribuind accentele, semnificațiile), fie că scrie poezie direct în noua limbă, pe care a ajuns s-o stăpânească. De fapt, în 1989, un roman al poetului româno-francez **La chute vers la zenith** obține un prestigios premiu, după apariția lui la **Gallimard**. Titluri precum **Poeții exilului** („ei aruncă sonde abisale/și zadarnice în depărtare/vânează piatra filozofală/și gratuită“) și **Porumbii din Chaillot** („eu coboram spre soarta mea de cârtiță/ce-și scobește-n malul Senei tihna“) pot onora cea mai selectă antologie europeană. Ca și **Balustradă** („un om privește monștrii prin hublou“; „memoria mea e un câmp de maci“) sau **Sfârșit de anotimpuri** („iar noi vom contempla la geamuri, cum urcă fără de sfârșit, tăcută/ uitarea pe vecie a zăpezii“), **Scribul subteran** și **Literatul barbar** sunt niște autoportrete ale artistului la maturitate. Desenul e limpede, esențializat, eleganța e necăutată, vine din adâncimi de suflet, după zbateri dramatice, să se așeze ca o ofrandă. Câtă luciditate amară și câtă încredere, în același timp, în artă: „am căpătat vârsta vaselor de lut/cândva umplute de sfânt ulei și vinuri rare“. Desenul amforei la Ilie Constantin unește plinul și golul (existențial) într-o expresivă îmbinare.

nicolae prelipceanu

Nici măcar un glonte în cap

nici măcar un glonte în cap
nici măcar cuțitul ghilotinei
pe gât
doar un soare de pâslă
și o pastă prin care trec
fără să rămână
vreo pată de sânge

doar o zi după alta
doar un șir de minciuni
pentru audierea cărora
n-ar fi trebuit să mă nasc

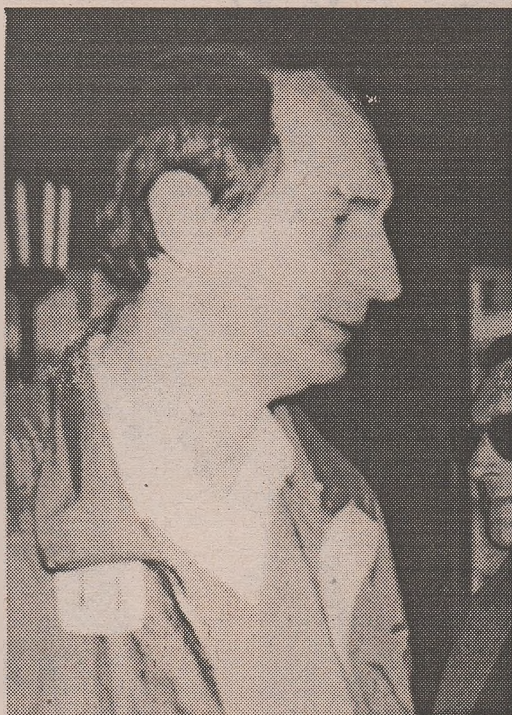
tot ce calc în picioare sunt eu
conștiința mea și creierul meu
un corp fără suflet
pleacă mai departe pe străzi

Mereu Atlantide

Toată partea de sus a sufletului
e cangrenată
jos a mai rămas puțin de tot
sănătos
dar se îndreaptă încet
ca o navă-n derivă
spre alte lumi
bucuroasă de scufundare

Sfârșit de mileniu

Mai este foarte puțin
secolul e pe sfârșite
numai noi în urmă cu zeci de ani
privim faptele cu detașare
sfârșitul mileniului nu ne doare
cade pe umerii altora
poate și ei o să știe
să arunce rucsacul acesta
pe spatele celor ce vor veni
după ei
metoda e bună e verificată
în felul acesta
nici mileniul și nici destinul
nostru nu se sfârșesc
mai niciodată

Cinematograf

Parc răsturnat în abisele mele
cu iarbă și cioburi cu tot
joci într-un film te prefaci
tot mai verde
parc răsturnat peste mine
definitiv
ca un capac de sicriu
ca o lespede
cu care mai fac câțiva pași
în filmul de mâine poimâine

Raze de fier

Toamna e bine să dormi
de dimineață până seara
într-un camion cu dinamită
zgâlțându-se-n visele tale domestice
cu capul închis etanș
într-o altă cutie
de unde fumul nu se vede
și se prelinge doar sângele tău
peste toate acestea
coagulându-se adunându-le strâns
într-un pumn de țărână

Fără ajutorul nostru

Cum se topește carnea în suflet
și oasele și pielea și materia ochiului

cum se face totul privire
pe urmă strigăt
pe urmă tăcere
mi-e greu să spun

dar asta e ceea ce se întâmplă
cu noi
cam la fel cum noaptea
ceea ce era de înțeles
se face coșmar
și se substituie corpului

iar dacă veți vedea un fel de fum
să știți că el nu e nici corpul
și nici sufletul
și nici rezultatul fuziunii lor finale
ci doar altceva la care trebuie
să ajungeți singuri

fără ajutorul nostru

Destinatar

Primesc scrisori gata citite
care au făcut luni de zile
până la mine
mă simt departe de cei care-mi scriu
rupt de semenii mei
între noi un zid
pictat cu ferestre cu ochi cu creneluri
nu ne vedem nu ne auzim
nu ne putem citi scrisorile
fiecare în sacul lui legat la gură
pregătit de saltul în prăpastie
când altcineva o să vrea
când o să facă semn altcineva

Mulțumire sufletească

Îți mulțumesc pentru subiecte
domnule om care mergi pe urmele mele
îți mulțumesc pentru încrederea
de care nu credeam că sunt demn

bine că dumneavoastră călcați
exact unde am călcat și eu
poate că astfel poate că astfel
veți înțelege
cum din acele puncte
prin care am trecut
se vede numai într-un singur fel

INFERNUL DEPORTĂRII ÎN BĂRĂGAN

de EUGENIA TUDOR-ANTON

Când treceam cu trenul înspre Brăila pentru a pleca în vacanță, se vedeau, prin anii 1952 – 53, niște sate răsărite ca din pământ în inima câmpiei bărăgănene. Case din chirpici, cu acoperișuri din stuf sau paie, mai mult decât modeste, în care locuiau „bănățenii”. Atât se spunea despre acei oameni harnici și bogați pe care „lupta de clasă” – adică **ura de clasă** cultivată de exponenții regimului comunist instalat la noi din Răsărit – mai aflase încă o formă de umilire și de exterminare a omului: **deportarea**; nu în Serbia, ci într-un Bărăgan ostil!

Câmpia luminoasă, desfătătoare, raiul descris cu încântare de marele Odobescu în **Pseudo-kynegeticos**, Bărăganul, este ales, în anii urgiei comuniste, ca loc de penitență pentru toți cei socotiți ostili regimului comunist, distrugător de țară: deținuți politici, foste personalități ale regatului României, basarabeni, bucovineni, (refugiați aici), macedoneni, sârbi, bulgari, germani, șvabi stabiliți în Banat și... chiaburii, mijlocașii, adică toată floarea țărănimii bănățene...

La Editura Marineasa din Timișoara a apărut, în 1994, o carte deosebită, intitulată „**Rusalii '51**”. Este semnată de doi scriitori care s-au transformat în... reporteri și au încercat să afle mai îndeaproape **cum** s-a întâmplat ca tocmai în sfânta zi a Rusaliilor, în România anilor '51, să fie pusă în aplicare de reprezentanții regimului bolșevic **DEPORTAREA** în propria țară a cetățenilor români din Banat!

Cartea se subintitulează, de altfel, „**Fragmente din deportarea în Bărăgan**”. Pe foarte multe voci, autorii Viorel Marineasa și Daniel Vighi ne restituie (în urma, probabil, unei îndelungi cercetări și operațiuni de selectare), într-un scenariu **sui-generis**, alcătuit după o adevărată știință a compoziției, mărturiile vorbite sau scrise ale celor scăpați din „deportare”, documente și chiar un impresionant „jurnal” al unei femei (tot bucovineancă, asemeni Aniței Mandra), doamna Spijavca – un jurnal cutremurător prin autenticitatea destăinuirii suferințelor nemeritate, simțite zi de zi de acei oameni nevinovați, siliți de autoritățile comuniste să-și facă bagajele în patru sau în numai două ore, să-și părăsească avutul, gospodăria, casa și, încărcăți în bouvagoane, să fie azvârliți, la capătul unei călătorii istovitoare (de trei zile și trei nopți), pur și simplu, în câmpul gol! Fără apă, fără mâncare, fără un acoperiș deasupra capului, sau părăsiți (în derâdere) într-o vale sau în bălți unde, peste câțiva ani, devastatoarea revărsare de ape lua cu ea tot ce izbutiseră să agonisească într-un răstimp de muncă! Batjocură și cinism tipice „**liber-cugetătorilor**” instruiți în capitala țarilor!

Nume de oameni care au fost – morți de frig, de foame sau de boli – nume de copii (unii de trei, alții de opt ani), de adolescenți, toate aceste **nume** din cartea **Rusalii '51** înglobează câte o tristă, câte o incredibilă poveste a suferinței, a unei **duble pătimiri**: una morală și alta biologică. Supraviețuitorii acestui gulag românesc (unul dintre altele) nu știau ce să plângă mai întâi: agoniseala rămasă la voia prădătorilor care se numeau **activiști**, **milițieni** etc, de până și un locotenent tânăr dintr-o comisie de verificare din anul 1954, cercetând „dosarul” unei familii din comuna Cerceea, a exclamat: **Domnule, au furat ca-n codru!**, sau faptul că,

după drumul în bouvagoane, s-au trezit azvârliți în gol de slugoii cinicului regim, de tipul milițianului Titi Proca. Povestește Zabducu Gheorghe, „**ne nota numele într-un registru și ne ordona să descărcăm și să ne încolonăm că ne va da case, așa ne spunea milițianul Titi Proca, și râdea cu poftă. Noi l-am crezut, dar după ce ne-a condus vreo trei kilometri, ne-a zis «alegeți-vă casa» și noi nu vedeam înaintea noastră decât țărșuri bătuți în câmp, în miriște**”.

Domnul Artemie Buta din Botoșani (originar din Bucovina de Nord) a afirmat pe bună dreptate: **Am avut Siberia noastră!**

Dezgustătoare, nimicitoare **ură de clasă**, înjositoare pentru om, dar componentă a... „ideologiei comuniste”, s-a exercitat ca o teribilă forță oarbă, atât asupra luptătorilor din Rezistența armată românească, prinși și executați fără milă, cât și asupra celor deținuți în închisori sau a țărănilor bănățeni deportați în Bărăgan.

Din emoționanta carte alcătuită de Viorel Marineasa și Daniel Vighi, în care comentariul e sobru, laconic sau, prea arar, caustic, se revarsă prin zeci de voci adevărul dureros rostit de unul dintre participanții la această „adunare liniștită” – că **lupta de clasă** a fost un război necruțător cu fratele, cu semenul tău, numai fiindcă el era înstărit și harnic, sau fiindcă se născuse ori trăise în apropierea granițelor cu întunecata Rusie ori în apropierea frontierei cu Iugoslavia, și fiindcă Stalin se certase cu Tito! Un adevărat război de nimicire sistematică a clasei țărănimii, comercianților și intelectualilor, de **demolare a satelor** prospere din Banat și din Oltenia.

Un martor, un supraviețuitor din satul Ghilad, înfățișează sugestiv dezastrul lăsat în urmă de activiști și de securiști: „Satul era pustiu, erau multe case cu ușile vraște, cu porci ieșiți din cocini, oi, găini, cai dezlegați, boarfe căzute în graba împachetărilor, toată lumea cealaltă stătea închisă în case... A doua zi de dimineață, l-am văzut în gară, în Ciacova, pe Alexandru Moghioroș cu o șapcă de piele trasă pe ochi, stătea sprijinit de un stâlp și se uita cum se văicăreau oamenii în vreme ce-i mâna în vagoane”.

Reținem din amintirile unui alt supraviețuitor, Stoinel Ilie din comuna Dalboșeț: „Acasă rămăneau trei camere mobilat cu mobilă toată nouă”. După ce înșiră cantitățile de grâu (8000 kg), porumb (10.000 kg), țuică (2.800 l), două vaci, trei porci, 35 de găini, 16 găște, două care, plug, grapă și multe unelte agricole, povestitorul precizează: „**toate au fost furate de conducerea din comună și de activiștii de partid, că am uitat să-i numesc cine erau cei doi civili: doi țigani de la raionul Mehadia...**” Un alt povestitor relatează alt furt de mobilă scumpă din casa unui fost avocat, Mladin. Și jaful se ține lanț! În povestirea fiecărui martor aflăm despre furtul „**tovarășilor**” din avutul chiaburimii române din Banat și Oltenia.

Dintre nenumăratele mărturii, mișcătoare prin simplitate și autenticitate, se detașează „**Jurnalul**” dnei Spijavca, după toate aparențele o intelectuală, edificator pentru infernul deportaților în Bărăgan dintre anii 1951-1956. Notațiile sunt impresionante prin surprinderea acelei monotonii a urâtului, a constrângerii, prin obsesia frigului, a foamei, mai ales, și a oboselii, a vlăguirii, prin eterna îngrijorare pentru ziua

prezentă și cea de mâine.

Pe lângă munca istovitoare zilnică, depusă de cei doi soți (care aveau și doi copii mici) pentru a-și „confectiona” prețioșii chirpici – materialul pentru zidirea casei celei noi – dna Spijavca notează cu obstinație: „**Seara n-am avut ce mânca, adică n-am primit pâine**” (29 aug. 1951). Sau: „**Muncă și mâncare, atâta tot**”. (3 sept.) Mai departe: „...suntem aproape disperăți atunci când lipsa permanentă a banilor devine de nesuportat”. Munca sisifică pentru construirea casei (fiindcă săparea bordeielor inundate în vreme ploioasă nu era o soluție) este urmărită cu încordare – de la facerea chirpiciilor, până la instalarea sobelor – fiind, de fapt, pentru acei oameni fără adăpost, problema – cheie!

Rețin o notație din 27 noiembrie 1951: „**Amare zile mai trăim, e foarte rău, e neînchipuit de greu să-ți fie foame și să n-ai ce să mănânci**”.

Familia Spijavca e nevoită să-și vândă „patul și șifonierul în schimbul a doi saci de grâu, unul de cucuruz, 2 sticle de ulei și un kg de țuică” ca să aibă alimente pentru copii.

De cele mai multe ori notația uscată, nudă conține totuși în ea un clocot de revoltă neputincioasă, un strigăt de disperare: „**L-am rugat pe un om care lucrează la Înșurăței să-mi cumpere o pâine, l-am rugat cu lacrimi în ochi, nu se vinde pâine la liber, cartelă nu-i, așa că nu poți gusta o bucătică de pâine**”. Rudele care îi vizitează o dată i se par femeii izolate într-un univers concentraționar „**arățări din altă lume**”.

În acelese ei de totală sinceritate, femeia aceasta școlită, care n-a uitat că e totuși femeie, care duce dorul unui film, al unui cântec, al unei cărți bune, recunoaște că foamea o învinge uneori: „... dar eu oricât aş mânca, tot flămândă rămân...” sau: „**Vai, ce grozavă e foamea! Vezi trecând căruța încărcată cu pâine – pentru carteliști – dar noi nu putem cumpăra!**” În condițiile unei asemenea vieți, în bătaia vânturilor, a ploilor care dărâmau hornuri sau chiar pereții casei, a viscozelor, sigur că autoarea acestui emoționant „jurnal” era îndreptățită să exclame: „**Viață de Bărăgan, goală și amară!**”

Pentru Petru Maghiaru din Comloșu-Mare, care avusese ghinionul să se nască în America, mărturisirea celor îndurate în infernul deportării în Bărăgan capătă accente ironice, amar-ironice câteodată, dar timbrul acestei voci rămâne totuși unul optimist, în ciuda celor îndurate, printre care și pușcăria, unde „am dat de un grup mare de membri de partid care la un chef s-au îmbătat și au cântat «Trăiască Regele». Am mai dat și peste un fost ofițer de grăniceri, condamnat la șapte ani temniță pentru subaprecierea tehnicii sovietice, deoarece, primind în dotare un **Jeep** rămas de la armata americană, ar fi spus: «se vede că-i mașină americană, nu ca rabla asta de **GAZ rusesc**»”.

Mărturiile unei doctorițe, d-na Sarafoleanu, deportată împreună cu familia ei în Bărăgan la numai opt ani, chiar în ziua când la școală luase premiu, e grăitoare pentru modul în care **ura de clasă** nu-i ierta nici pe copii: „**Bucuria copilăriei noastre a fost natura și joaca într-o câmpie nesfârșită. Băteam un drum de vreo doisprezece kilometri, ca să vedem un tren, și cât de fericiți eram când ni se făcea cu mâna**”.

Numărul celor care au trăit și au murit prin deportarea din Bărăgan: „aproape o sută cincizeci de mii de oameni din Banat și o parte din Oltenia”, spune cineva dintre mărturisitori. Dimensiunile crimei organizate erau, deci, uriașe!

Cartea celor doi autori, Viorel Marineasa și Daniel Vighi, intitulată **Rusalii '51**, este mai mult decât un **document** zguduitor (cu date, fotografii și nume adevărate). Ca și **Memorialul durerii** al Luciei Hosșu-Longin, este totodată o **lecție** despre **ADEVĂRUL ISTORIEI** noastre, pe care talentații scriitori timișoreni au știut s-o facă atât de vie, atât de expresivă!

CURSE

Ion deschise ochii, apoi îi închise la loc. Nu putea să adoarmă. Iar a doua zi urma să se scoale devreme, să plece cu Farcaș și cu taică-său spre Budapesta. Au fost drăguți, l-au invitat în mașina lor care chiar dacă nu era un Mercedes, tot o marcă nemțească era, un Audi sau un Volkswagen.

– Nu, nu e Trabant, râse Farcaș și-și scutură barba roșcată de Iisus Cristos cam athletic, cam prea zdravăn. Ce te uiți așa?

Ion se răsuci pe burtă, își trase perna peste urechi. Peretele mirosea a igrasie, la fel ca în camera lui de la București. Un miros familiar, nu-l supăra prea tare.

– Dacă-ți place, cu atât mai bine, spunea taică-său punându-și paltonul peste uniforma de controlor CFR.

Afară ninge. În casă era destul de frig, iar taică-său se înfurie nu pentru că lui Ion îi plăcea mirosul de igrasie, ce mai e și nerozia asta! – ci pentru că-l vedea că zace acolo în pat ca o lehoză.

– Mi-e frig, zicea Ion. De ce să mă scol?

– Eu cum m-am sculat? M-am sculat, m-am spălat...

– E apă caldă? întrebă Ion și căsca întinzându-se în toate părțile, ceea ce pe taică-său îl scotea din sărite.

– Cu apă rece! urla ceferistul. Să te trezească, să-ți pună sângele în mișcare...

– Crezi că stagnează? întrebă Ion închizând un ochi, iar pe taică-său îl apucă și mai tare furia, încercă să tragă plapuma de pe fiu-său.

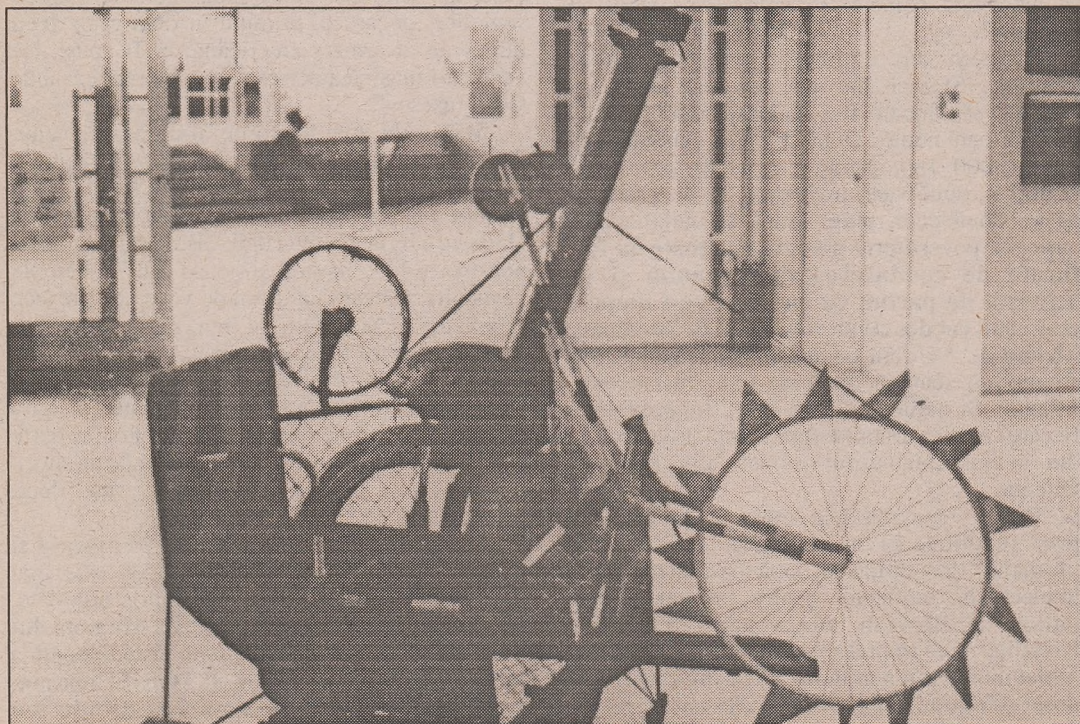
Adevărul e că proasta dispoziție care se transforma cât ai zice pește în mânie și făcea din cocoșul de ogradă un vultur fioros... Nu, nici chiar așa!

Ion ținea cu mâinile amândouă de plapumă și dădea din picioare ca la înot. Adevărul e, gândea liceeanul (dar fără exces de metafore!) că totul i se trage de la tanti Marioara care iar a dispărut... Nu era prima dată că o șterge englezește. Odată s-a întors

abia după 6 luni. Dinu Valea a bătut-o, a bătut-o de-a lăsat-o lată, pe urmă a luat-o în brațe și-a dus-o la el în cameră. A încuiat cu cheia. A doua zi dimineața, Marioara râdea cu triluri deplasându-și prin toată casa papucii roz cu pompon care clămpăneau precum ciocul de barză. Iar încep?

– Ești bolnav? se îmbuna tatăl și fiul, deloc sărac cu duhul, știa că a câștigat încă o dată partida. Chiar dacă Marioara își luase tâlpășița, controlorul tot trebuia să se ducă la slujbă. Slujba e slujbă... ofta el. Se va întoarce abia peste două zile. Și poate că ar fi

vrut să-l sărute pe băiat pe frunte, ce dacă a crescut ditamai găliganul... Dinu Valea era silit deci să facă o tranziție, nu putea să treacă direct de la urlete la tandrețe paternă. În sinea lui se înduioșase deja. Nici n-avea nevoie să-și spună că mama băiatului murise la naștere și de-atunci el îl crescuse. Chestii d-astea... Dacă se gândea mai mult se întâmpla să-i dea și lacrimile. Mai ales dacă avea un pahar în nas, cum zicea Marioara.

– Ești bolnav, dacă ți-e frig... Ai temperatură?

Dinu îi acoperi fruntea cu palma lui mare, uscată și fu rândul băiatului să se înduioșeze și să nu protesteze la ce avea să urmeze.

– N-ai nici pe dracu! zise tatăl și se aplecă să-l sărute. Băiatul nu se trase brusc într-o parte, nu-și lovi scăfârliia în peretele igrasios, tatăl rămase ușor deconcertat, atinse cu buzele fruntea celuilalt, apoi se îndreptă de șale și se duse demn către ușă.

– Să încui peste tot când pleci. Iar seara să nu umbli creanga...

Glasul încerca să-i fie sever, dar era mai degrabă trist. Dinu ieși, ușa pocni scurt în urma lui.

Ion se întoarce pe partea cealaltă. Strânse din pleoape de-și schimonosi toată fața. Mai bine să nu se gândească la nimic, să încerce să adoarmă. Să se concentreze, să persevereze. Dar se ivi Sandu.

Părinții lui Sandu plecaseră, fugiseră din țară. Au ales libertatea, cum se spunea la Europa liberă.

– Sunt acum în Germania, se lăuda Sandu și flutura mândru o scrisoare din care reieșea că tata și mama o duceau din ce în ce mai bine. Și-au cumpărat și mașină!

– Ce marcă? se interesa Ion.

– Mercedes, spunea celălalt fără să stea pe gânduri.

– Fugi de-aici că te lauzi!

– Uite, citește tu cu ochii tăi.

Dar Ion nu voia să citească.

– Nu-mi pasă! declară el bățos.

Învățau la același liceu. Aveau aceeași pasiune pentru atletism. Sandu se înscrișese într-un club și-l convinsese pe Ion să vină cu el. După aceea, dacă fac progrese (clubul se chema Progresul) Ion va putea să-l roage pe taică-său să-i bage pe amândoi la Rapid. Din păcate, era evident că nu erau făcuți să concureze amândoi la aceleași probe. După câteva ședințe de antrenament, nea Fane și-a dat seama că Sandu, suplu și cu mușchii lungi avea șanse pentru demi-fond, poate chiar pentru 3000, pe când Ion, mai masiv, cu altă fibră musculară și umeri lați de înotător putea eventual să încerce să se afirme la viteză. Dar nea Fane era sceptic chiar în privința sprintului.

– Tu mai bine ai face înot, zicea el. Fluture...

Dar Ion nici nu voia să audă. Știa să înoate, bineînțeles, dar nu-i plăcea apa, nu suferea să înoate cu capul în apă, avea oroare să-i intre apă în gură sau în urechi.

– Prefer să fug...

– Sau lupte, continua neînduplecat antrenorul. Ești voinic, ai brațe puternice.

Ion se simțea ofensat, cu atât mai mult cu cât deseori, la antrenament, alerga mai iute decât Sandu, avea un demaraj mult mai bun. Sandu însuși îl privea admirativ. Altfel, sigur că Sandu mai mic de statură, mai uscat, avea o rezistență pe care Ion n-ar fi putut s-o obțină oricât s-ar fi antrenat. Ca să-l descurajeze de-a binelea, nea Fane organizase într-o sâmbătă după amiază o cursă pe 1.000 de metri. Ion o porni ca din pușcă și conduse detașat primele două sute. Erau pe Stadionul Tineretului, aveau și câțiva spectatori printre care și fetele din echipa de handbal. Fetele se amuzau să-l încurajeze pe adolescentul brun și bine făcut care fugea ca un apucat în fruntea plutonului. La început Ion se simțea euforic și, pe turnantă, întoarse capul să-l zărească pe Sandu care rămăsese printre ultimii. O fată blondă aflată la ieșirea din turnantă țopăia de mama focului săltându-și fățele. Ion îi aruncă o privire și se întrebă ce sport o fi practicând așa fără sutien. Apoi se gândi la nazurile pe care le făcea nea Fane. Mai bine s-ar duce de acum să se înscrie la Rapid, să aibă un antrenor cum trebuie, nu un bătrân înăcrît și miop, în toate sensurile. Dar ce face cu Sandu? se neliniști el ca un adevărat prieten ce era. Se angajă pe cealaltă turnantă. Năpădit de atâtea gânduri, încetinise alura... Și poate că tot din cauza cogitației respira din ce în ce mai greu. Se văzu depășit de doi slăbănogi blonzului, apoi de încă unul, pe partea opusă tribunei. Să mă rezerv pentru finis, își zise Ion și se lăsă depășit de încă doi. Mai era de alergat încă un tur și ceva. Îl văzu pe Sandu lângă umărul lui. - Hai! Hai! îl încurajă Sandu și, agil ca o gazelă, din câteva fuleuri i-o luă înainte. Era o plăcere să-l vezi cu atât ușurință îi ajungea și-i depășea pe ceilalți, așa încât ieși de pe turnantă, dacă nu primul, atunci cot la cot cu încă unul care se străduia să-i reziste. Ion, din spate, îl privea admirativ și reducea din ce în ce fuleul. Stadionul ăsta o fi în pantă, își zise el cu o bruscă pornire către umor. Fiind acum ultimul putea să privească în voie lupta care se încinsese între primii doi încă de pe turnantă. Și ca să nu piardă nimic din spectacol, îi veni ideea simplă și eficientă să părăsească pista și s-o ia oblu peste gazon.

Pe linia dreaptă, Sandu părea mai degrabă învins, iar ușurința alergării lui nu reușea nici să mascheze nici să scuze înfrângerea. Amestecat printre hanbaliste, Ion găfăia extenuat și țipa cât îl țineau bojocii încurajări adresate prietenului său. Sandu întoarse apul pentru o secundă și probabil că-l zări pe Ion printre fete, în orice caz își îngădui luxul să zâmbească. Apoi, cu o ușurință mai mare decât a căprioarei, a antilopei și a cangurului împreună, cu o ușurință, să zicem, de extraterestru, Sandu își ajunse din urmă adversarul care părea deodată sufocat de efort, îl depăși parcă în joacă și trecu linia de sosire uitându-se în urmă. Ion se repezi să-l îmbrățișeze, să-l felicite. Sandu respira aproape normal, oricum prietenul redevenit spectator găfăia mult mai tare decât el.

Nici la sprint nu se arată Ion mai breaz.

- Pe sută măcar ajungi până la potou, zicea nea Fane, pe numele său întreg, Ștefan Ghișoiu, mare amator de curse de cai. În fiecare duminică lua trenul și se ducea la Ploiești. Deși zgârcit în laude și mai degrabă sceptic de felul lui, față de Sandu, nea Fane Ghișoiu devenea brusc entuziast, suiera admirativ de parcă s-ar fi aflat în fața unui pur-sânge hărăzit să câștige derby-ul. Chiar așa spuse el însuși, ca să adauge ceea ce se pare nimeni nu-l mai auzise scoțând vreodată pe gură: mă, băiete, tu ai să ajungi departe!

Și-a avut dreptate nea Fane! Într-o bună zi, Sandu se trezi chemat la Direcția Pașapoarte unde i se dădu un pașaport cu viză

pentru Germania. Era în ultima clasă de liceu, cu puțin înainte de bacalaureat și de campionatul național de juniori. Dar ce mai conta toate astea!

O viață nouă și minunată îl aștepta dincolo de cortina de fier, în minunatul Apus pe care îl vedea strălucind ca un gigantic pom de Crăciun. Sus, spre vârf, plutea un Mercedes!...

Ion l-a însoțit la gară. Mai erau două-trei rude și bunica lui Sandu, bineînțeles, în grija căreia acesta rămăsese după plecarea părinților.

- Ce-o să faci ăla pe-acolo? bodogănea Dinu Valea.

- Ei lasă, n-avea tu grija asta! îl ironiza Marioara. N-auzi că și-au cumpărat un al doilea Mercedes?

- Unt și Mercedes... bombănea Dinu. De altceva nemții nu mai sunt în stare.

Ion stătea cu nasul în farfurie. Nu scotea o vorbă. Sandu îi promisese c-o să-i scrie și-o să-i trimită de-acolo tot ce vrea... O pereche de pantofi cu cuie? De sprinter? Ion a scuturat din cap. Acum nu mai avea de ce să se încapățâneze cu atletismul. După câteva zile, s-a dus la nea Fane să-i anunțe vestea plecării lui Sandu. Antrenorul avea aerul că e deja la curent, nu se știe cum... Să-i fi spus ori să-i fi scris Sandu înainte de plecare?

- Ți-a ajunge departe... a repetat Nea Fane celebra frază. Numai să se țină de treabă. Să nu se apuce de prostii. Era mai bine dacă se ducea în RDG.

- De ce să nu se țină? întrebă Ion cu inocență.

- E-he, băiete, ce știi tu ce-i Occidentul!

- Unt și Mercedes! repetă prostește Ion.

Dar nea Fane parcă nici nu auzise. Și, pentru prima oară de când îl cunoștea Ion, își dădu drumul la sacul cu amintiri, cum își botezase el însuși memoria cu altă ocazie, deși abia atunci, după plecarea lui Sandu, a lui Alexandru Economu, elev în ultima clasă la Matei Basarab și viitor campion de atletism, abia în momentul acela își dezlegă el sacul și limba și începu să depeze amintiri, să îndruga verzi și uscate despre orașele din Apus și luxul de acolo și femeile, mă băiatule, ce femei, ce femei!...

Ion era tot numai o ureche. Toate celelalte simțuri i se atrofiaseră brusc pentru ca auzul să i se dezvolte în proporții monstruoase. Vorbele lui nea Fane îi loveau timpanele ca o muzică celestă din care nu pricepea mare lucru, dar îl amețeau și-i strecurau în suflet tot felul de dorințe de nemărturisit. Mai ales

cuvintele acelea care purtau în triumf o poveste miraculoasă cu o femeie blondă, superbă, contesă de felul ei, și care cânta din gitară și locuia într-un apartament somptuos, cu o sală de baie mare cât o sufragerie a unor muritori de rând și o piscină de marmură roz în loc de cadă, și ce parfumuri, domnule, și ce chestii, leșinai, cădeai în patru labe, înnebuneai de-a binelea și să mor dacă te mint, să mă trăznească dacă inventez măcar o vorbuliță...

- ... nici nu știu să spun totul chiar așa cum s-a petrecut ori îmi pierd cumpătul. Mai că mi-e rușine, mă copilule, Hai s-o lăsăm baltă!

Nea Fane nu duse până la capăt povestea, nu se lăsă înduplecat de rugămintele adolescentului și, ca să schimbe vorba, îi propuse să-l ia a doua zi la curse. Ion acceptă cu speranța că va reuși să-l mai tragă de limbă.

- Avea și cai de curse? întrebă el pe nepusă masă în tren.

- Cine? făcu pe prostul Fane Ghișoiu și-și aprinse o țigară.

- Doamna aceea... murmură Ion.

Antrenorul nu răspunse. Se cufundă în studierea programului. După care începu să-i explice lui Ion șansele cailor și felul cum acestea ar trebui calculate dacă socoți că merită osteneala și că nu e totul aranjat dinainte.

- Cum adică? se miră cu indignare Ion.

- Niște escroci, domnule! Și driverii și antrenorii. Se vorbesc între ei și joacă toți pe mâna unuia care are mai puține șanse, ca să umfle bănușul. Niște ticăloși! Dacă nu cazi în combina lor, n-ai nici o șansă, oftă nea Fane.

Pe hipodrom, Ion jucă greșit, adică alt număr decât cel indicat de Ghișoiu. Îl plăcuse numele altui cal - îl chema Sandoz - și pe ăla îl jucă.

- P-ăsta îl jucași? Păi n-ai nici o șansă, măi nepricopsitul! îl boscorodi Fane Ghișoiu agitându-și binoclu. Uită-te și tu să vezi în ce hal arată.

Într-adevăr, Sandoz arăta cam jalnic, parcă abia trăgea sulkiul după el.

Și totuși Sandoz câștigă în urletele mulțimii nemulțumite.

- A fost cursă aranjată... Ți-am spus eu! O să dea 50 pentru un leu. Păcat că ai jucat doar un pol... Ți-a fost frică, hai?

Ion nu zise nimic și jucă și în cursa următoare după capul lui, adică împotriva logicii cursei, după cum îi explica doctoral Ghișoiu. Și iar câștigă. O grămadă de parale!

Mai erau vreo două-trei curse, dar Ghișoiu nu mai avea un sfaț, iar Ion nu mai avea chef. Demn, Ghișoiu nu-i ceru bani cu împrumut. Când Ion, cam cu jumătate de glas, îi oferii el, nea Fane refuză. Atunci tânărul îl invită la o cârciumă pe care o zărise, la venire, nu departe de hipodrom. Parcă avea și grădină. Într-adevăr, erau câteva mese așezate direct pe pământul din care, ici și colo, țâșneau câteva smocuri de iarbă pricâjită. Comandară vin și mititei. Era luna mai. Praful urca odată cu mirosul de usturoi. Și încă nu veniseră clienții serioși. Un cuplu mai tuciu se certa ca la ușa cortului.

- Ți-ai ce sunt, fă? răcnea bărbatul scoțând din buzunar un teanc de bancnote atât de uzate încât erau aproape imposibil de identificat.

- Dă-i încoace să-i număr! gemu femeia.

- Pofta-n cui! replică țiganul și privindu-i pe cei doi sau poate numai pe antrenor, făcu un gest precis și obscen cu degetul inelar.

Chelnerul aduse mai întâi vinul, iar lui nea Fane îi era îngrozitor de sete. Nu avea răbdare să mai aștepte sifonul ca să-și facă sprîț, așa cum îl îndemna Ion care urma sfatul

lui Dinu, ceferistul de taică-său: – Pe căldură numai spritul e bun. Altfel te turtești rapid... Nea Fane dădu pe gât pahar după pahar și până să li se aducă micii isprăviră sticla. Ion comandă atunci încă una și se uită spre femeia oacheșă de la masa de alături care-i zâmbea.

– La cine te uiți, fă? se rățoi țiganul și apoi zâmbi pe sub mustață.

Mititeii, sărați și usturoiați, cu cartofi prăjiți și gogoșari îi făcură și mai tare sete lui nea Fane, care dădu gata și cea de-a doua sticloanță. Și tot el se văita:

– O să pierdem și ultimul tren...

Țiganii plecaseră. Cârциuma era nepădită de cursari. Se vorbea tare și, undeva sub un platan, doi lăutari își acordau viorile. Unul din ei era bărbatul de la masa de alături. Dar unde era gagică?

Tocmai atunci se găsi și nea Fane să reînceapă să vorbească despre Paris și despre contesa cea blondă.

– Avea, bă, un apartament cât un palat. Dar n-am fost decât o dată în iatacul dumneaei, se moldoveni așa netam-nesam nea Fane. Viețuiau acolo tot felul de zburătoare. Era și-un șoim ori un erete într-o colivie. Ea se îmbrăca numai în alb, contesa... Ca o mireasă!

Cert e că se cam pilise. Ajunse la unele detalii atât de intime că Ion asculta din ce în ce mai jenat. Noroc că avu loc ruptura între antrenor și contesă. În legătură cu asta, nea Fane nu mai era atât de clar ca înainte. Probabil că se îmbătase criță și sunase noaptea târziu la ușa contesei. Ori era deja acolo și-a făcut o boacăna sau...

– Uite-așa, mi-a închis ușa în nas. Iar când am început să bat cu pumnii a apărut un gealat african de vreo doi metri și mi-a propus să dispar din fața lui înainte ca el să aibă timp să se enerveze.

Ce putea face nea Fane? I-a urmat sfatul. Și n-a mai luat liftul. Afară, în stradă, se crăpa de ziuă. Metroul nu era departe. La colțul străzii, zări un tip care se cățara pe o frânghie cu agilitatea unui marinar (nea Fane a zis de fapt maimuță, dar de unde să aibă maimuța frânghie?). Ștefan Ghișoiu antrenor de atletism s-a oprit să fluiera de uimire sau poate de admirație. După aceea mai făcu câțiva pași în direcția metroului. Auzi un zgomot de mașină, întoarse repede capul și văzu limuzina contesei, luminată a giorno, și lângă contesă o splendidă colivie de aur, enormă, pregătită parcă pentru un condor. Ciudată muier!

Ion s-a săturat să mai încerce să adoarmă. Se dădu jos din pat și se puse să controbăie în valiză, să caute harta pe care i-a dat-o Roger, harta Europei. I-a dat-o drept mulțumire probabil pentru că studentul i-o prezentase pe Ana.

ZODIA LUCIDITĂȚII

de CRISTIAN LIVESCU

Poeme ale decepției și zădărniceii sunt cuprinse în volumul lui Cassian Maria Spiridon „Zodia nopții” (Ed. Cartea Românească, 1994), cuprinzând în mare măsură texte scrise la începutul anilor '90, ce rețin tocmai starea de spirit plină de dezamăgirea intrării într-o nouă istorie furată. Autorul lor s-a afirmat în blocul poetic al optzeciștilor, câștigând în 1979 (!) un premiu de debut la Editura Junimea din Iași, confirmat în 1983, pentru ca volumul propriu-zis, filtrat de vigilența tandemului de tristă obediență în materie de cenzură Cuțitaru – Andrieș, să apară de-abia în 1986, sub titlu „Pornind de la zero”. Mai trebuie spus despre Cassian Maria Spiridon că este unul din participanții activi la declanșarea momentului revoluționar din decembrie '89 la Iași, aflându-se printre cei câțiva protestatari arestați și bătuți zdravăn la beci, de fosta securitate, pentru curajul de a fi instigat strada și pregătit o acțiune anticomunistă, și asta cu câteva zile înainte de declanșarea manifestațiilor de la Timișoara. (Date privitoare la cronologia acestor evenimente pot fi surprinse într-o carte document, apărută la sfârșitul anului 1994, sub egida Editurii Timpul). Poezia lui Cassian Maria Spiridon surprinde, în registrul metaforei, nicidecum în termenii unei discursivități ofuscate, această stare de spirit a poetului trecut prin morile de vânt ale revoluției, ieșit dintr-o spaimă a dedublării și intrat într-o altă spaimă, a desfigurării, pradă transformării îndoielilor și temerilor în ruina unor idealuri, în silă față de „noua realitate”, împusă cu câtă risipă de speranță și vise. După Liviu Ioan Stoiciu sau Adrian Alui Gheorghe (cu „Cântece de îngropat pe cei vii”), iată un alt poet „înregistrează” în sensibilitatea sa această prelungire a „zodiei nopții”, această anevoioasă tărăgănare a rezistenței, ca o „execuție în istorie”, cum o numește Cassian însuși, de natură să trezească lucida transgresiune a faptului de a muștra destinul, într-o lume vâscoasă și obositoare, prin felul de a-și regenera hidoșeniile: „prin mine trec/ corăbii negre/vise/drumurile rupte/ale morții/încă mai scriu/așa/îmbrăcat în cămașa zădărniceii/nici tălpile nu pot să-ți mai sărut/am renunțat/la clipa repede și verde/(despre berbec și soarta lui spun:/ porțile sunt ferecate/nimeni nu are timp să moară)”. (Zodiac).

Un poem absolut antologic pentru felul de a fi al lăuntricității poetice în acest ultim deceniu al secolului, îl reprezintă cel intitulat „Prim plan sau alternanța memoriei”, unde viziunea unei lumi traumatizate de „terminatori” și deșeuri se suprapune unei critici severe a vieții sinelui, venită din partea eului poetic, devenit astfel instanță a existenței și a semnificațiilor mușcate de durerea profunzimilor: „(2) nu voi scăpa niciodată de mine/de sângele meu/de umbră, de suflet de creier/iată închisoarea/ închisoarea teribilă în care mă aflu// (3) am obosit să fiu cenușă/am obosit/de creștere de viață/am obosit/într-adevăr mâna goală de sens/mersul în gol/rășnița înceată a durerii/ – desăvârșită cupa sânilor tăi/ca secera morții// (4) nu mai simt pământul sub picioare/seara nu există/orele târzii ale planetei/ochii mari din stele le mai văd/suspendat în sfoara umilinței...// (5) și trag în mine/cartușe trasoare/le văd trecerea dintr-o parte în alta/a trupului/sunt înflăcărate și triste/(ca nuferii pe apele vieții)/glorificându-mă.”

Este multă încrâncenare, peste fâlfăirea tenebroasă a subtextului, în poemele lui C.M. Spiridon, autor care evită împodobirea emisieii, învăluirea sensului sau întortochierea sa în oglinzile ironiei. El creează, mai degrabă, imagini claustriative, care se închid în ele însele, încercând nu numai simțurile și

mai ales vizionarul (metafora „orbului” este emblematică), ci și protestul, instinctul de a refuza malefismul lumii (ceea ce îmi aduce aminte de o interesantă reflexie a lui Gilles Lapouge, conform căreia „expulzarea răului nu asigură neapărat domnia binelui, ci ne introduce mai adânc în domeniile Diavolului”, și nu-mi pot reprimă trimerile de acest fel la realitatea noastră post-revoluționară!). Citite prin prisma mareelor de scepticism care inundă delirul post-comunist, textele acestea nu sunt altceva decât documentele unui exil interior, directe în expresie și nu o dată cu accente disperate: „(10) să vedem ce dracu am putut să înțeleg/din tăierea părului a buricului/a capului/ în sfârșit a capului/ ca o delirantă excomunicare// faptele/ nu mai au importanță/ e doar aparență/ e doar aparență/ iubire mâinile marea/ aparență mișcare stare pe loc/ sufletul/ nervii/ aparență și goană/ umbră a umbrei.../ (11) execut saltul triplu/ tot timpul mortal/ în fața istoriei/ – e bine să ai luciditatea morții/ blestemată fie clipa destrămării.”

Instanța poetică poate fi, în accepția autorului nostru, mai importantă și mai dură decât cea justițiară și în fața ei sunt chemate să depună mărturie sufletul și celelalte componente cognitive ale ființei, ca într-o „aplicație” severă soldată cu deconstrucția subiectivității. Poemul „Trepanații” are un motto apocrif: „... urlând mărturisirea rece/ Poetul prin ținutul crimei trece”, tulburătoare în sugestiile pe care le suscită, după care citim: „– trăiesc moartea sufletului/numai așa voi scăpa de uimire/ – toate au puterea de a respira și miros de la soartă/ – dar cât de grea este povara/ de a convinge un suflet/ adevărată lacrimă/ pe câmpul de instrucție”. Este de observat, aici, ca și în alte texte o schimbare de ton prin care trece poezia noastră, prin punerea față-n față a lumii poetice originare, rămas singurul reper de autentică puritate a ființei, și al unui năduf existențial, în vigoare, fervent și furibund, de o locvacitate îndârjită, foarte în vogă în deceniul opt, dar care pierde teren, în favoarea unei reflexivități alexandrine, atentă la fantasmale viziunii, dar și la elaborare. Cert este că monologurile prelungi debutonate sunt în curs de potolire, la fel și poemele profesionale întinse și flecare; poezia revine la actul ei con-centrativ, spunând mai multe nu prin registrul declarativ – patetic, ci prin scepticismul eliptic al suferinței: „Sunt părăsit/ în pântecul cosmic/ ca o fantomă de rege/ otrăvit de fiice/ aici mă aflu/ în fălcile dureroase ale zilei/ în ventricolul stâng/ (formă ascuțită a visului) din care am fugit tras de câini/ scriu pe creier/ (fac trepanații)”; sau: „pentru viață cuvinte mute/ voci ale aceleiași suferințe/ câtă disperare atâta umilință/ pe străzile umede ale anotimpului/ prin hățișurile nepăsătoare/de fapt indiferența fericită a timpului”. Sunt căutate în memorie locurile paradisiace ale liniștii și deplinătății ființiale, dăinuind acum, ca niște palpări depărtate: „ce poate fi mai palpitant/ (decât monotonia) coborării pe văile tăcute/ale somnului// loc al sângelui/când animalele verifică realitatea cu botul lor miroșitor/cu urechile treze/ înțepătoare/ când câmpiile se umplu de brumă/ și viața se pustiește de sens.../când nu am formă/ când pământul răsuflă ca o balenă/sunt tras/de mâinile Lothei”. Cielul „Suferința materiei” este, valoric vorbind, superior celorlalte, în economia volumului și, după toate probabilitățile, include cele mai multe poeme de dată recentă.

Cassian Maria Spiridon intră, prin „Zodia nopții”, între numele de certitudine ale poeziei noastre, din ultimii ani.

PERMANENȚA LUI EMINESCU

de MARIAN BARBU

Împlinind 50 de ani la 23 martie a.c., Tudor Nedelcea și-a adunat într-o carte de autor (**Vocația spiritualității**) principalele contribuții de critică și istorie literară desfășurate de la 1970 încoace. Între cele cinci compartimente ale cărții (cca. 400 pagini), al doilea se intitulează **Eminesciana**. Sunt cuprinse note, opinii, comentarii despre Eminescu și Oltenia, Eminescu în apărarea lui Th. Aman, interpretarea dialogului epistolar al Marelui Poet cu Veronica Micle, precum și două studii tematice: **Eminescu și cugetarea sacră, Eminescu și socialismul**.

Recapitulând, notăm titlurile de cărți propuse de Tudor Nedelcea în cercetarea operii lui Eminescu: 1) **Eminescu împotriva socialismului**, 1991 (Editura Pantheon), 2) **Mihai Eminescu – Veronica Micle: Corespondență**, 1992 (Editura „Scrisul Românesc“), 3) **Eminescu și cugetarea sacră**, 1994 (Editura Aius), 4) **Eminescu, apărătorul românilor de pretutindeni**, 1995 (Editura Aius).

Așadar, un corpus vivand de studii, venit din partea unui cercetător minuțios și cu dorul scormonitor al comparațiilor, al neliniștii ideilor, marilor idei care au traversat opera lui Eminescu și care, oricând, pentru noi românii sunt de actualitate.

Trecând peste impulsiva prepoziție **împotriva**, dar nu și peste aspectul ei neinsidios din creația lui Eminescu, studiul din 1991 este mai mult o demonstrație de forță a gândirii poetului în implicarea lui socială și politică. Fiindcă nici unul din marii scriitori (din toate timpurile) nu și-a pus cu atâta fervoare în joc teoria și practica muncii ca Eminescu. El afirma pe când lucra la ziarul „Timpul”: „o societate ca a noastră, care nu se întemeiază pe muncă, e o societate coruptă“.

Pentru a se face convingător, Tudor Nedelcea reproduce în **Anexe** texte eminesciene edificatoare (14 pagini) din volumele de **Opere – Eminescu**.

Un asemenea pocedeu de probitate morală și științifică se va menține și în celelalte referințe despre Eminescu (În ultima carte, din 1995, **Anexele** cuprind 130 de pagini). Este aici și un semn de provocare a lecturii, pentru ca receptarea să fie canalizată pe liniile dorite de istoricul literar.

Saltul se-nregistrează de la **Corespondență**, comentată într-un mod delicat, sobru și fără acele trimiteri insinuoase, deformatoare care s-au „mai văzut și auzit“ de-a lungul timpului. Tudor Nedelcea nu cade într-o asemenea capcană pentru a explica măreția și noblețea unui sentiment, prezent în atâtea capodopere, printr-un accidental fapt de viață, de biografie a momentului. La Eminescu a intervenit întotdeauna, și în cazul poeziilor de dragoste, fondul puternic al culturii universale, astfel încât gradul de generalizare a atins nivelul principiilor, ca la orice geniu al lumii.

Cel mai profund și mai doct studiu al lui T. Nedelcea este cel intitulat **Eminescu și cugetarea sacră**, din care a publicat câte ceva încă din 1980 în revista „Mitropolia Olteniei“. Nu trimiterile bibliografice impresionează aici (de aproape o sută!), ci formulările înalt academice, multe dintre ele memorabile.

Actualul studiu pornește de la o fericită

formulare a teologului Petru Rezuș care, în monografia dedicată lui Mihai Eminescu (Editura Cartea Românească, 1983), la p.340, cap. 19, **Cugetarea sacră**, scria: „Problema n-a format o preocupare susținută la cercetătorii vieții și operei lui Mihai Eminescu, lăsând un mare gol în cunoașterea integrală a concepției sale despre lume, om, viață și moarte. Expedierea în câteva șire a problemei sau încurajarea ei din diferite motive nu sunt justificative, când atitudinea poetului față de creație (cosmologia), față de Dumnezeu (teologia), față de Isus Hristos (hristologia) și Fecioara Maria (mariologia), față de îngeri (angelologia) și demoni (demonologia) ca și față de moarte (tanatologia) conturează o dogmatică personală de un deosebit interes“.

Stând astfel lucrurile, Tudor Nedelcea este convins ca și marele teolog citat că „în biografia poetului trebuie instaurată o ordine și în această privință, dacă vrem să ne apropiem de omul cum a fost și de concepția sa de viață“.

Având la îndemână o întinsă bibliografie – de la manuscrise eminesciene, până la exegeze și studii comparative din spațiul românesc și străin – Tudor Nedelcea concepe un studiu temerar, demn de laudă pentru rigoarea argumentelor și pentru reînvierea ideilor din text („Dorința tânărului Eminescu de a cunoaște totul este sacră, uneori dramatică, prin căutări și îndoieli“; „Ecleziologia(...) nu a rămas în afara preocupărilor sale. Dimpotrivă. Aici, pe acest teren, Eminescu s-a simțit imbatabil, fiindcă, pe lângă buna credință și excepționala putere de cuprindere a întregii problematice a **cugetării sacre**, a apelat la argumentele istorice, folclorice, statistice etc. privind neamul său, care-i erau la îndemână. Cu precădere se oprește la rolul și menirea Bisericii Române Ortodoxe“).

Recenta lucrare, **Eminescu, apărătorul românilor de pretutindeni**, are aceeași structură ca și precedentele, adică, în prima parte, un studiu dens, coerent, cu argumente numeroase și trimiteri la opere de referință, iar în partea a doua, un florilegiu de texte edificatoare.

Prima parte a cărții se constituie nu numai ca un act critic, dar și ca unul de popularizare a unor idei eminesciene care au o actualitate scilicet. Este vorba de românii de peste hotare, pentru ai căror urmași mai marii zilei politici de azi și-au arătat fața în două reuniuni internaționale (la Herculan). Dar, am adăuga, și întâlnirea de la Neptun, (din luna iunie a.c.) a scriitorilor din țară cu colegi din diasporă.

Cu aceste precizări **despre prezent**, cartea lui Nedelcea vine ca o clauzulă care înobilează specificul nostru național, vechimea și importanța lui. (**Habent sua fata libelli!**).

Pe vremea lui Eminescu, românismul căpăta

accente de demnitate nu numai etnică sau politică, dar și economică sau diplomatică. Ideea României Mari, Eminescu a pus-o în termeni științifici, după ce a audiat cursuri de istorie, arheologie, filosofie s.c.l. în capitale ca Viena sau Berlin. De aceea a fost direct interesat de soarta românilor din Moravia, din Peninsula Balcanică, din Imperiul austro-ungar, Basarabia, Bucovina, Dobrogea.

Cele aproape două sute de repere bibliografice pe care le folosește istoricul literar Tudor Nedelcea la studiul-dezbatere, care prefațează (pe 50 de pagini) textele lui Eminescu, organizează o sumă de idei, în fond de principii ale independenței și suveranității

Ioan Alexandru și Tudor Nedelcea

poporului român. Autorul nu actualizează tendențios, ci demonstrează uriașa putere de asimilare a Poetului nostru referitoare la istorie, geografie, economie, politică, filosofie, sociologie ș.a.

Pe de altă parte, Eminescu este văzut în ipostaza unui polivalent receptacol al imediatului politic care se acutizează după Războiul de Independență. De fiecare dată, Eminescu a luat poziție fără echivoc. Ziarul „Timpul“, mai ales în perioada când poetul a fost redactor-șef (1880-1883), conține zeci de articole, studii, polemici, note, recenzii prin care Eminescu se arată un febril gazetar cu spiritul treaz la istoria românilor și la respectarea adevărului despre ei ca popor. Este uimitor câtă putere de informație descoperim la Eminescu, nu numai din zona timpului și spațiului care-l înconjurau, ci din toate timpurile, cu precădere la popoarele din Europa. De aceea meritul lui Tudor Nedelcea se află în evidențierele clare, neșovăitoare și nepartinice ale lui Eminescu atunci când **era vorba de români**, dar și de cei care îi denigrau sau vroiau să le uzurpe istoria milenară.

Subscriem concluziei lui Tudor Nedelcea din studiul amintit: „Prin atitudinea sa civică, Eminescu demonstrează că a sosit pentru românii de pretutindeni momentul plinar al cunoașterii de sine ca popor intrat în zorii istoriei moderne, cu toate exigențele pe care le incumbă. Încă o dată este dovedită marea actualitate a gândirii eminesciene“.

Anexele cuprind: I **Poezie – Doina**; II **Proza politică** (23 de studii, dintre care două, cele mai întinse, despre **Basarabia și Românii din Ungaria**); III **Manuscrise** (nr.2257 și 2264).

Cu o excelentă ilustrație – Eminescu văzut ca un Iisus crucificat al românilor – cea de a patra contribuție a istoricului literar craiovean Tudor Nedelcea la cunoașterea operii și personalității lui Eminescu îl înscrie în rândul cercetătorilor de marcă, nu numai din spațiul Olteniei. Întreprinderile sale tematice deconspiră pecetea unui cercetător de vocație care a atins maturitatea prin frumoase exerciții de limbă română, provocate de Opera și Omul Eminescu, „expresia integrală a sufletului românesc“, după cum spunea Nicolae Iorga.

Laurențiu Ulici

Literatura
română
contemporană

PARADIGMELE LITERATURII CONTEMPORANE

de MONICA SPIRIDON

autor în omologarea valorilor? Și după aceea, avem de a face într-adevăr cu o sinteză de istorie literară – și nu cu o suită de comentarii critice, înșirate ca măregele pe ață, după bunul plac?

Laurențiu Ulici se bizuie pe o concepție bine limpezită asupra literaturii și a universului ei de relații. În interior, raporturile autor – operă – public; în afară, relațiile amniotice literar/cultural; în fine, pe planuri mai ample de referință, consonanța textului cu mișcarea intelectuală în genere, și nu în ultimul rând cu politicul.

Într-una din cele trei *Introduceri* succesive (1985; 1986; 1990) autorul cărții o definește astfel; „o sinteză istorico-literară a literaturii contemporane, după modelul hermeneutic oferit de periodizarea în promoții și de fixarea locului geometric al literarității în contextul mentalității estetice contemporane”. Ce înseamnă asta mai precis? Că proiectul istoriografic al autorului se concretizează într-o însumare de profiluri individuale, de bibliografie comentată (sau nu) și de sinteză ideologică de escortă. Ea se bazează pe o serie de opțiuni între alternative polare.

Una dintre ele (poate cea mai importantă) este: **selectiv sau bibliografic?** Laurențiu Ulici avertizează ab initio împotriva **confuziei între axiologic și statistic**. În cartea sa alegelele (între simpla consemnare bibliografică a unui scriitor, mențiunea bibliografică însoțită de comentariu sumar și, respectiv, profilul său monografic) devin purtătoare ale judecății de valoare.

După aceea, autorul înfruntă dificultatea-cheie a **criteriului de grupare** supraindividuală. Și aici apare o alternativă. O soluție (cea mai comodă) ar fi ordonarea *cronologică*, după criteriu consacrat: data nașterii. Cealaltă presupune abandonarea timpului *biologic* ca reper și înlocuirea lui cu un reper *literar*: o soluție cu variante multiple – drumul se bifurcă în direcții diverse și trebuie să optezi pentru una anume. Asocierea poate fi dirijată de norme tipologice – fie tematice, fie expresive, fie o combinație a celor două. Sintezele parțiale de literatură contemporană pe care le avem până acum au excelat în această privință prin imaginație categorială scăpată din frâu, dublată de un metaforism formal pe măsură.

Atâta timp cât nu putem evita (orice am face) convenționalul deciziei, Laurențiu Ulici taie nodul gordian și își asumă deschis această condiție, propunându-ne la rândul său un criteriu convențional: **gruparea scriitorilor în generații**, care la rândul lor cuprind promoții succesive. Cum spuneam, o atare alegere e discutabilă – ca oricare alta. Mai interesant e să vedem cum își definește autorul conceptele. După care, tot ce-i rămâne de făcut e să fie **consecvent cu ele**.

În versiunea lui Laurențiu Ulici, generația e pur și simplu o ipoteză care postulează congruența între un autor și timpul său literar. Mai precis, garantează consonanța scriitorului în cauză cu **paradigma literarității momentului**. Sau, în chiar termenii autorului, „o ipoteză dedusă din examinarea modurilor literare așezându-se pe majoritate”. La rândul ei, generația e o structură denivelată, cuprinzând câte trei promoții succesive, pe durata a zece ani fiecare. Aplicată asupra literaturii române moderne - cu începere de la 1848 încoace - grila lui Laurențiu Ulici decupează cinci generații de scriitori (și nu mai puțin de cincisprezece promoții).

Specialiștii în perioade și periodizări diverse vor avea, probabil, câte ceva de spus în această privință. Pe mine mă interesează aici doar logica ordonatoare a sintezei și, mai ales, argumentația pledantă care o servește. Cei interesați de detalii, nu vor putea să treacă cu vederea ceea ce aș numi **teorema lui Laurențiu Ulici**. Ea privește dinamica promoțiilor de creație, pe traseul generațiilor de scriitori români postbelici și sună astfel: „În lanțul promoțional al unei generații, promoțiile extreme sunt explozive, se ivesc grupat și au o puternică tendință novatoare, pe când promoția mediană e implozivă, se ivește în șir și are o remarcabilă tendință conservatoare”.

Rețin cu această ocazie verva conceptuală a istoriografului, frenezia sa de Nomenclător, decis să

inventarieze și să numească totul. Urmărind tensiuni și conflicte, raporturi de forță și câmpuri gravitaționale, autorul istoriei pune cu hâmcie în circulație monedă critică de fabricație proprie. (Evit să-i spun „originală”, termenul dobândind în viața politică postdecembristă regretabile conotații supărătoare). Deocamdată, în volumul recent apărut, istoricul se oprește asupra promoției 70 – grupul plasat în poziție mediană, în interiorul generației postbelice. Teoremele sale trebuie să-și afle confirmarea pe harta bibliografică a acesteia.

Cum spuneam de la bun început, sinteza lui Laurențiu Ulici are două fețe – una întoarsă înlăuntru și alta în afară.

Cea care privește spre exterior urmărește convergența sau coliziunile, colaborarea sau confruntarea dintre *spațiul literaturii* și cel al *socio-ideologicului*, în sens larg. (Ambele aflate, după cum remarcă autorul, sub presiunea, lesne detectabilă, a istoricității). Există, ni se sugerează în carte, un **spirit al timpului** – expresie concentrată a mentalității unei epoci, având un apăsător caracter normativ. Ceea ce Laurențiu Ulici numește **spiritul de grup** (nexus ordonator, liantul unei formule de creație anume) se poate așeza de-a curmezișul sau, dimpotrivă, în prelungirea acestuia. Prin manevre tactice bine plănuite – care nu exclud mișcările de avangardă – tropisme, valorile și regulamentul interior de grup tind, și adeseori chiar reușesc, să se impună, mai ușor sau mai greu, drept spirit (și normă) a timpului.

În condițiile dictaturii comuniste, această relație a dobândit o dimensiune inedită – Laurențiu Ulici o numește **vocația esopică**, dezvoltată de scriitorul român (conform principiului funcția creează organul) pentru a se situa în raport cu Puterea. Despre ce anume este vorba? Despre spiritul duplicitar, despre eul scindat al condeierului, având o față diurnă și alta secretă. (O vocație care – explică memorabil Laurențiu Ulici – „a îngăduit unei însemnate părți a lumii literare să supraviețuiască moral și să izbutască performanța de a vorbi cu călușul în gură”).

Fața care privește spre interior se interesează de cu totul alte dileme. De pildă în ce planuri de referință se manifestă spiritul de generație? „Despre ce se scrie – observă Laurențiu Ulici – este la fel de semnificativ pentru definirea unei generații scriitoricești, ca și *cum se scrie*”. Mișcarea *temelor* trebuie, deci, urmărită paralel cu mișcarea *modalităților*. Promoția 70 are și ea o identitate tematică și alta stilistică. Laurențiu Ulici urmărește jocul de forțe dintre identitate și schimbare, grație căruia bunurile comune ale promoției sunt convertite, de fiecare autor în parte, în obiecte de folosință personală. Un joc aflat în *firea* literaturii – adică... adânc intrat în **convențiile** ei.

Mă opresc intenționat la termenul **convenție**. Într-o simplă recenzie – și încă una de primă instanță cum este aceasta – ar fi prezumțios să intru în subțirimi tehnice sau în chestiuni de detaliu istoric. Dacă trebuie neapărat să termin rândurile de mai sus cu un accent final – cum se obișnuiește – atunci prefer ca el să cadă asupra simțului convenției. Oricine se aventurează pe terenul accidentat al modelării în interpretarea literaturii este pândit de o mare primejdie. El riscă să-și ia *ficțiunile euristice* drept *realități literare* și să le dea un aer de necesitate istorică.

Un pericol pe care Laurențiu Ulici îl înfruntă înzăuat și înarmat până în dinți din clipa intrării în arenă. Asta și fiindcă pare să-i cunoască prea bine capcanele.

Cartea sa – căreia i se vor găsi, probabil, nenumărate noduri în papură – este construită de la început la sfârșit cu simțul (și poate cu melancolia) efemerității inevitabile a scenariilor sale critice. Autorul ei e un profesionist care știe prea bine că, în tot ce ține de literatură, nimic nu este necesar, firesc, natural sau normal; ci artificial, construit, adecvat unor scopuri și valid exclusiv în funcție de ele. Sau – cu un singur și adeseori hulit cuvânt – Convențional.

Literatura română contemporană a lui Laurențiu Ulici (Volumul I – Promoția 70, Editura Eminescu, 1995) este înainte de orice o carte curajoasă, scrisă cu gustul aventurii și al riscului. Publicând-o, autorul ei se lansează pe un teren minat. Din rațiuni istorice prea bine cunoscute, la noi orice sinteză istorică și critică a declanșat campanii, a polarizat spiritele, punând în ebuliție forțe care au depășit cu mult teritoriul propriu-zis al literaturii. Călinescu, Lovinescu și Iorga, N. Manolescu și I. Negoițescu și-au asumat în mod conștient această condiție. Cărțile lor au o vocație „căzușă”, dincolo de ele ascunzându-se, sau fiind direct afișat, un proiect ideologic, în sensul larg al vocabulei. Strategii contextuale de amploare (socio – politico - naționale) au impulsivat, când nu de-a dreptul au dictat, ideile tactice privind înțelegerea și aprecierea literaturii. O adevărată fatalitate reducționistă planează, se pare, asupra istoriilor literaturii române, prinse fără scăpare în capcana alternativei insolubile. De o parte, sintezele explicative organiciste, marile narațiuni ca cea călinesciană, poate modelul românesc ilustrativ în plan cultural al **metapovestirii legitimante** – cu o expresie a lui Jean-Francois Lyotard. De cealaltă, scenariile unei seismicități periodice, pe care în termeni contemporani am putea s-o numim deconstructivă. **În nuce**, paradigma deconstructivă este de găsit deja la Eugen Lovinescu, neaplicată însă la destinul global al literaturii române.

Precizarea **contemporană** este altă vocabulă explozivă aflată în titlul cărții lui Laurențiu Ulici. Pe oricare hartă culturală, nu numai la noi, contemporaneitatea este însemnată cu avertismentul: *Hic sunt leones!*

Un joc de două ori periculos pe care între războaie l-a riscat la noi – cu rezultatele știute – Eugen Lovinescu. Cu proiectul și cu antecedentele acestuia din urmă, sinteza lui Laurențiu Ulici are multe în comun. Cei doi interpreți se bizuie pe un stagiul îndelungat de întâmpinare în linia întâi, și pe o experiență de campanie în trierea și în promovarea valorilor. Pe urmă, ambii sunt sensibili la criteriul estetic. Sinteza critică reține doar ce trece prin sita valorică. Restul e steril informativ, care se depune în masa bibliografică.

Laurențiu Ulici își asumă și riscuri suplimentare, implicându-se în contenciosul exploziv al generațiilor. Nu intenționez să redeschid acum dosarul problemei. Generația și promoția creatoare sunt, la urma urmei, criterii ordonatoare supra-individuale, în absența cărora orice sinteză s-ar transforma într-un morman de fișe de lectură.

Autorul cărții lucrează, deci, în doi timpi. Mai întâi, intră în scenă istoricul literar care croiește tiparul generaționist, ca să-i spunem așa. El schițează un portret robot, identificând semnalmentele simptomatice ale grupului. Iar în cel de-al doilea, intervine criticul și evaluează fiecare caz în parte, în raport cu standardele genului proximo.

Cel puțin două probleme inevitabile se pun pentru întreprinderea în care – temerar și din proprie inițiativă - s-a lansat Laurențiu Ulici. Ambele întrebări comportă răspunsuri virtuale complicate, trimitând la specificul literar autohton și angajând chestiuni teoretice de ordin general. Mai întâi, care sunt criteriile de canonizare literară (ca să fim, lingvistic, **à la page**) folosite de

HARTĂ ÎN RELIEF

de GEO ȘERBAN

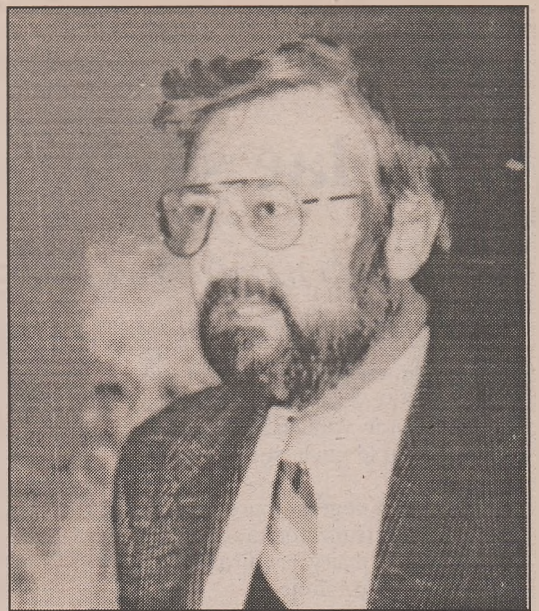
De ani de zile, criticul Laurențiu Ulici s-a devotat depistării și promovării în conștiința publică a metamorfozelor petrecute în peisajul literar, pe măsură ce serii noi de competitori foloseau, mai mult ori mai puțin avizat, condițiile afirmării propriilor înzestrări. Aproape de la sine, el a devenit observatorul autorizat al tuturor variațiilor de tonalitate, de culoare și de efecte produse în climatul scriitoricesc de avalanșă a forțelor proaspete. Să referi încontinuu asupra producției debutanților, cum proceda deținătorul rubricii **Prima verba**, putea implica riscul cantonării pe un teren mișcător, instabil, amorf, unde abia se pregăteau eventualele cristalizări de maturitate. Timpul enorm cerut de cernerea acestei materii totdeauna supra-abundente putea, de asemenea, să conducă la un sacrificiu greu de consecințe, în detrimentul păstrării contactului, prin lecturi substanțiale, cu valorile consacrate, cu repere ratificate, de perspectivă.

Tocmai preocuparea de perspectivă avea să asigure, măcar parțial, protecția criticului de riscul întârzierilor în provizorat și să confere sacrificiului său, cât a fost, un sens benefic, convertind enorma investiție de energie, aparent consumată pe de margini, într-o acțiune cu bătaie lungă. Meticulos, calm, insistent, comentatorul în exclusivitate al „mlădițelor“ avea, de fapt, proiectul său ambițios, nemărturisit, dincolo de abilitățile momentului. Cu fiecare semnalară a câte unui nou sosit la porțile poeziei, prozei sau criticii însuși, în realitate se înfîngea un ton pentru circumscrierea spațiului literar supus permanent eroziunilor, stratificărilor, remodelărilor sub înăurirea procesului vital al interacțiunilor dintre oferta creatorilor și așteptările publicului. Fără să se aventureze în pronosticuri și diagnostice prezumțioase, recenzentul „cuminte“ proceda ca un iscusit cartograf, executând repetate ridicări de teren în vederea alcătuirii hărții generale, orientative. Astfel, el a adunat material, care, asamblat astăzi, în masivul volum **Literatura română contemporană** concurează la realizarea unei viziuni în relief, în spiritul istoriei literare.

Cum s-a fixat în omologarea cotelor valorice literare în funcție de contribuția celor mai recente contingente, Laurențiu Ulici așază la temelia edificiului personal criteriul generației și al promoțiilor, după niște parametri de ingenioasă programare, neașteptată, incitantă, tocmai fiindcă încalcă normele știute. Thibaudet adusesse în câmpul interpretării literare noțiunea generațiilor, fără să absolutizeze. Călinescu i-a replicat, în fond a amendat-o, căci el visa la utopica „istorie“ imaginară, chiar fără numirea autorilor. S-ar fi mulțumit să contemple, de sus, decisele linii de confluențe ale mișcării spiritului, mereu în sfera inefabilului, absorbit în sinteza epică. Exact pe dos procedează contemporanul nostru, atent la cea din urmă adiere, fără prejudecăți dictate de oportunitate. El vine după Borges, își împărtășește obsesia universală concentrată în bibliotecă și, ca atare, își trage seva din punerea în ecuație (inclusiv cu mijloace statistice) a recoltelor tipografice în seria lor temporară. Generațiile se împart în promoții de câte zece ani, apoi acestea se deosebesc după tendințe centrifugale ori centripetale, denotă opțiuni caracteristice de grup sau personaliste, încât se pot succeda înșururi compacte scindate, inhibitate, văduvite de însuși sentimentul apartenenței la o generație. Efortul ingeniosului creator al unui asemenea „program“ (computerizabil) merge în sensul flexibilizării aplicative, pentru a feri compartimentările de rigidități pedante, care ar face invizibilă circulația motivelor, ideilor, lianțurilor subterane ce raportează, uneori la mari distanțe, creatorii între ei. Dubiile apar îndată ce, cu sumarul în față, ai în vedere absențe, ce țin de evoluții mai greu încadrabile în schema propusă. Bunăoară, unde ar fi locul Florenței Albu, major afirmată în alt cadru decât al debutului pragmatic? Unde, Cornel Mihai Ionescu sau Mihai Zamfir, greu de despărțit de un Eugen Negrici ori Liviu Ciocărlie? Codul hărții alcătuite de Laurențiu Ulici nu se lasă imediat identificat, probabil după principiul hărților militare, cu un înalt grad de specificitate profesională, încifrate cui nu frecventează disciplina. Mai intervin și indicative generatoare de nedumeriri; generația războiului (adică a lui Dimitrie Stelaru & com.) se înfînge profund în perimetrul celei interbelice, pentru ca aceasta (supranumită „a unității“) să fie împinsă spre deceniul 9 al secolului trecut, încât Mircea Eliade ar ajunge vecin cu Goga (iar „Criterionul“ una cu „Semănătorul“ și „Viața Românească“). O discuție mai extinsă pare prematură,

întrucât întreprinderea lui Ulici este abia la prima treaptă, altele vor urma să-i dea în vileag cu precizie intențiile globale.

Deocamdată, impresionează puzderia conturelor de dată recentă ce hașurează această reconstituire panoramică, bogată în secțiuni și straturi organic delimitate. În interiorul fiecărui capitol (poezie, proză, etc.), intră în funcție ierarhii, așezate sub semnul topografic al triungiului (asemeni marcajelor pe drumuri prin pădurile de munte), între laturile căruia se marchează cinci niveluri, care indică tot atâtea scări ale judecății de valoare. Deși mulțimea de nume introdusă în circuit sugerează o excesivă generozitate din partea criticului, el nu face gesturi filantropice, ci își exercită magistratura perfect lucid, exigenț. Doar că nu confundă exigența cu încruntarea amenințătoare din sprâncene, nici nu arborează cea distantă, nesuferită mohoreală doctorală. El stă de veghe, normal, dar nu la pândă. El așteaptă nu o pradă care să-i cadă în capcană, ci bucuria apariției inedite la orizont, aptă să spargă monotonia, să iasă din uniformitate, să facă ochiul a tresări, plăcut surprins. Atunci, și înregistrarea faptului găsește expresia adecvată de bucurie intelectuală, deloc comună, care conferă verdictului lapidaritate nuanțată artistică: „Puțini poeți știu să se ascundă în umbra unui nor, cu aerul că se ascund în norul însuși, ca Liliana Ursu“. Odată găsită cheia, formula plastică urmează decodarea ei până la stabilirea savantă de corelații (în cazul dat, pe linia tradiției moderne anglofone), fără teama de a sufoca obiectul analizei. În genere, criticul face economie de referințe, având aerul că nu-i place parada de erudiție. Însă,

reflecțiile, remarcile, considerațiile aplicate paginii scrise concentrează asimilări întinse la literatura universală. Ele se simt în echilibrul demonstrațiilor. Rareori, ai senzația discordanței, nepotrivirii de diapazon (ca, prizărit exemplu, atunci când lirica lui George Chirilă este forțat raportată la experiența unui A.I.A. Philippide). Probatorii sunt exegezele asupra confrăților critici, așezați pe un plan asociativ mai larg, în funcție de metodele și tehnicile impuse în critica străină de ultime decenii. Iar asta nu dintr-un snobism al modelor.

Oricât de adânc se aventurează Laurențiu Ulici în hățiturile producțiilor curente, nu încearcă și nu confundă drumurile, nu cedează contingentului rutinier. Acul busolei după care se orientează rămâne îndreptat spre același pol magnetic european, prestigios verificat de piscurile atinse de generațiile anterioare, capabile încă a cataliza voințele creatoare de azi.

ISTORIE LITERARĂ EN GROS, CRITICĂ ISTORICĂ EN DETAIL

de DAN-SILVIU BOERESCU

Trebuie să fii ori monomaniac ori nebul de-a binelea ca să te apuci să scrii o **istorie literară** cu peste 1.500 de autori. Mărturisesc că am stat în dese rânduri în apropierea lui Laurențiu Ulici și nici una din cele două ipoteze psihiatrice/psihocritice nu se verifică. El prezintă este o persoană cât se poate de lucidă și echilibrată (chiar prea echilibrată). În plus, este un enciclopedist atât în teorie cât mai ales în practică. Nu știu când a putut citi „jdemii de volume, câtă vreme a pierdut ani buni din viață jucând șah și bridge, uitându-se la filme pe video și deplasându-se periodic din județ în județ la șezători și festivaluri literare. El suspectez deci pe Laurențiu Ulici că și-a scris cele șase cărămizi din **Literatura română contemporană** în timpul unor prelungite ședințe de hipnoză, ele fiindu-i dictate rând cu rând de însuși Marele (Bibliograf) Anonim.

De fapt, multă vreme nici n-am crezut că LRC-ul lui Ulici există. Nu-mi imaginam decât, cel mult, un munte de fișe, care – noapte de noapte – îi provocau coșmaruri. Voci din off îl trezeau pe critic pe la trei spre ziuă și-l apostrofau: „Laurențiu, iarăși nu ți-ai făcut porția! Drept pedeapsă, mâine ți citești pe Aurel M. Buricea, Lucian Bureriu și Florea Burtan! Să dea naiba să sari vreun rând!!!“. Culmea este că, stimulat sau nu de sudorile reci ale acestor nopți interminabile, omul chiar i-a citit pe toți aceștia, cărora li se adaugă un Puiu Bobeică – Cislău, un Nicolae Gh. Lupu sau un Nicolae Breb Popescu.

O dovadă că Laurențiu Ulici este cel mai mare papiver cunoscut de istorie (locul său va fi după moarte la Muzeul Antipa) o constituie și cel din dintăi volum, consacrat **Promoției '70**, atât de dragă directorului de la **Lucașfăruș**, încât – după '89 – i-a populat redacția cu nenumărați reprezentanți (Tupan, Uricaru, Prelipceanu, Dan Cristea, Dan Laurențiu, Florin Manolescu, Mircea Angheliescu ș.a.). Eu, unul, aș fi preferat ca **Istoria** lui Ulici să debeatze, cronologic, cu **Promoția 50 (Proletcultul)**, care – pariez – e și cel mai savuros roman. N-a fost să fie așa, dar curiozitatea românului este oricum mare, dovadă că primul tiraj de 5.000 exemplare s-a epuizat pe loc, cartea anunțându-se deja un best-seller inedit al anului 1995.

Care sunt cauzele acestui succes enervant? Mai ales în condițiile în care existau deja cele două mii de pagini ale lui Eugen Simion, reunite sub titlul generic de **Scritori români de azi (I-IV)** și, mai recent, **Incursiuni-le lui Ion**

Simuț (carte premiată chiar luna trecută de Uniunea Scriitorilor). Deci, de absența unor cărți de căpătâi în domeniul sintezelor critice contemporane globale nu ne putem plânge. Atenție, însă: și E. Simion și I. Simuț se ocupă numai de vârful aisbergului, de crema literaturii. Un Constantin Vremuleț sau un George Șovu, o Rodica Ojog-Brașoveanu nu vor fi pomeniți de acești autori. Chiar dacă nu glosează în jurul insignifiantei lor opere (în ordine literară, evident), Ulici îi trece măcar cu o notă bibliografică (cu toate că aceasta nu prea e actualizată decât rareori, bifările istoricului oprindu-se pe la jumătatea deceniului trecut, adică la vremea primei redactări). El nu se sfiește însă să comenteze critic zeci (dacă nu sute!) de autori care oricum nu vor rămâne decât în fundalul fundalurilor istoriei literare. Cine va mai ști ceva peste zece ani despre Ion Pachiea Tatomișescu sau Corneliu Marcu Loneanu?? Un prim argument al interesului uriaș stărnit de LRC-ul lui Ulici este deci, quasi – exhaustivitatea demersului său. E, dacă vreți, un fel de DEX: nu îl cumperi ca să-l folosești în fiecare zi, pot trece ani fără să-l deschizi, dar nu se știe niciodată când ai nevoie de el.

Un al doilea argument constă în curajul de a oferi o ierarhie a fiecărui gen. Iar noi, românii, ne dăm în vânt după subiectivitatea dublată de temeritate. Toți vrem să știm pe ce nivel al piramidei l-a plasat Ulici pe, să zicem, Grigore Iliesi sau pe Virgil Mazilescu. Sau de ce Emil Brumaru e cotat sub Dorin Tudorăan. Ori, cum se face că Marin Mincu a ajuns în prima linie a criticii, în timp ce la teatru locurile de premianți au fost, sunt și vor fi vacante. Să te ții acum bârfe și cancanuri, placaje ca la rugby și citații pe la tribunale!

În fine, dacă Laurențiu Ulici ne-a oferit într-o singură carte și un arbore genealogic dar și un arbore cotit, să nu ignorăm și un al treilea fapt incitant: înainte de a fi președinte, istoricul este un critic a cărui părere oricum n-o poți ignora. Părerile sale adeseori tranșante, neierțătoare, beneficiază de aura unei competențe indiscutabile. Un diagnostic pus de el poate marca decisiv destinul unui scriitor, încă de la **prima verba**. Vrei-nu vrei, trebuie să ții cont de ce-a spus/scriș Ulici despre tine. E una din fatalitățile necesare ale **Literaturii Române Contemporane**, tot așa cum literatura e o fatalitate necesară a istoriei. Cu alte cuvinte, **nihil sine Ulici!**

nicolae sârbu

Se impune o nouă gramatică a poeziei

Trece pe streșini, ah, ce vetustă,
dar unde se duce cu ochii închiși
gramatica în volănașele frigului,
cu picioarele goale și fără fustă?

Priviți cum degetul mare indecent
îi iese prin frunza de dud.
Nu de viță, insist, ar mirosi
automat a sărmăluțe
în foi de, mă rog, amintind
bacantele dezamăgite foarte când
Dionysos duhnește a rouă.

Cât îmi încălzesc eu pixul la piept,
ce mai tandrețe veți spune,
dar nu, e absolut obligatorie
strângerea asta la piept
pentru buna funcționare a poeziei.
Dar unde-am rămas, la strânsul la piept,
se scaldă găinile în praful tobelor,
semn că iarăși ne udă, dacă plouă.

Fiecare verb ciugulește cât poate
între parantezele prea deschise
de un curent înnoitor,
cel care ne-a procopsit mi se pare
și cu o gripă spaniolă rebelă.
Ciugulește verbul virgule ca niște
mărgele la gâtul iubitei arcuit,
pod al sinucigașilor întârziați.

Simți acum legănarea balustradei
peste proteza cea nouă a adjectivului?
Un fricos și pe deasupra subiect la alegere,
vă asigur eu, la examen se cade

numai pe coji de pepene verde.

Ei, dar văd acolo sus prin metereze,
tocmai ieșisem cu Zeus la o țigară,
cum din belșug vă curge zeama
pe reverele fără somn.

Dacă nu mi-ar face rima sau râma
cu degetul, aș spune:
doar reverele gramaticii sunt treze.
Și totuși, curge zeama pe ele.

Discurs cu pasărea-reptilă

Până aici ajunge vuietul surd
al discursului de recepție
ținut la o mie de ani
de un foetus al focului.

Până aici parvine actul unicat
de întemeiere a întunericului
strălucitor și ud crescând în voie
prin țarcul ermetic al entuziasmului
fără de margini.

Caut ultima adresă exactă
a păsării-reptilă și iată
îmi întorc iubirile pe dos
să mă vadă eclipsa cum sunt.
cum m-aș privi cu încântare
în șolzii păsării-reptilă.

Încă-n rodaj roata martirilor

Se face că lin parcă străbat
un ospiciu al florilor.
Prin cămașa subțire unghia

dă și ea în muguri cum dă
o țigancă în bobii pe care-i
mânânci cu ochii.

Înțeleg, e riscant să mergi
în vârful limbii cătinel,
să te înalțe din când în când
un copil sub formă de zmeu
în labirint.

Adevărat, ce nu-i adevărat
când căpestrele fricii
vag strălucesc prin vitrine,
decorații purtate clandestin
sub piele deasupra bulboanei?

Nesiliți de nimeni noi
pe roata bobului de grâu
închipuim martirii, cerc
pe care-n zori se suie
ca într-un pom înflorit.

Dar roata martirilor, vai,
e încă-n rodaj, patinează
pe floarea nehotărâtă.

Capcana de purpură

Ademeniți de-un pojar inedit
cu porțile deschise,
cu limbi de purpură și foc
în limba câinelui,
păianjeni la pian
scot note curcubeu.
În tine crește un copac bilingv,
știi asta după culoarea frunzelor
cu care imiți toamna,
după vântul care te imită,
adulmecând spioni sub nicovale,
limbi de purpură și foc
în limba câinelui,
păianjeni la pian,
în porțile deschise ca un pojar
al capcanei de purpură.

oana davidescu

Locuire

terasa ta –
singurul
compromis acceptabil
între cer și mare.

ne aflăm
într-o dimineață sfântă
la rădăcina
turnului Babel,
în unbra
arborelui vieții,
de o parte
și de alta
a mesei rotunde
(legenda spune
că ieri
au stat aici
doi îngeri!)
sorbind tacticos
ceai englezesc
dintr-un
ceainic turcesc
pictat cu albastru de Persia.

sfat înțelept:
nu vă aplecați
peste balustradele
vizibile!
orice bălbăială
lingvistică

nu va fi socotită
piatră de hotar
în lupta cu morile de vânt.
nu.

ne aflăm doar
la rădăcina
turnului Babel
pe când...

Cântec

singurul,
cel mai trist
cântec
rostit vreodată.

fructele iubirii –
trupurile noastre –
dăre de lumină
desenate-n noapte.

inundate de ape
rănilor
mi se deschid
rând
pe
rând.
eu supra-viețuitoare
printre-atâtea
capete
tăiate
mă înnod toată

cu lanțuri de alge
și strig
prin gura munților.

malul tău
tot mai departe
arborează triumfător
șapte eșarfe colorate.

prin mine curge timp
sunt roată
și fac tumb
la infinit.
am să amorțesc așa
nenăscută.
Totuși, simt
când se dilată
orele –
mă strâng brățărilor.

Casa

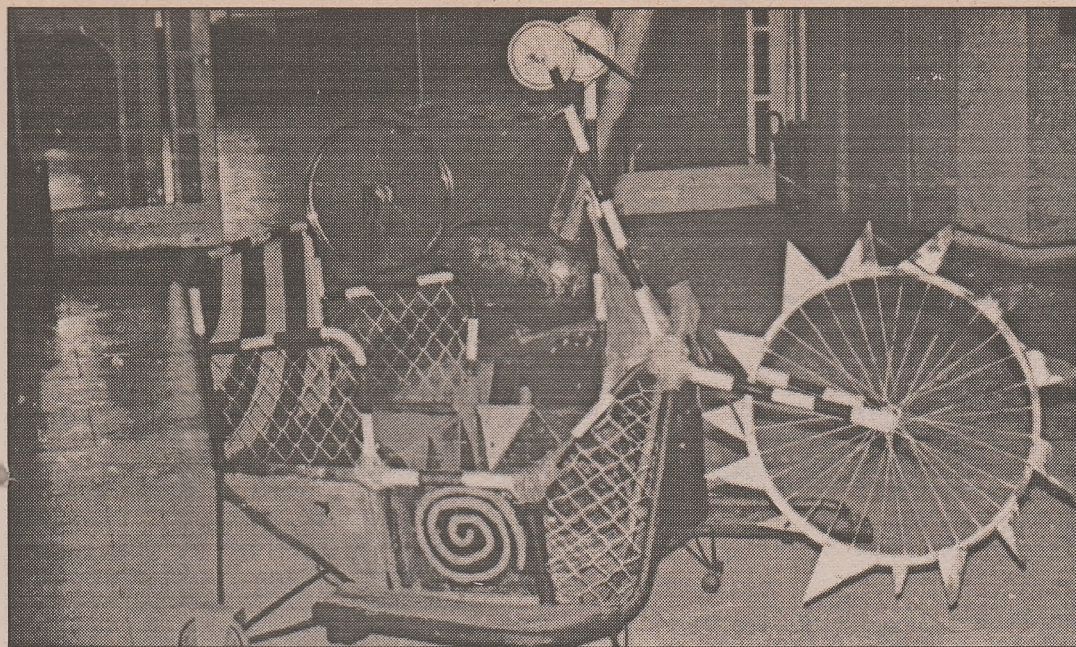
când o să cresc mare,
o să-mi fac o casă
pe nisipuri
mișcătoare.
Nesiguranța
ar deveni
cu timpul
liniște.

Și-am vâsli
cu rândul
să ne-atingem
marginile.

SENS ȘI CONSENS

de CLAUDIA ENE

Discursul politic este un tip de text bazat în bună măsură pe specularea sensului cuvântului. În funcție de intenția imediată a discursului, politicianul se pierde când într-o generalitate ambiguă, când într-o mare de vorbe clarificatoare. Prin discurs politic înțeleg aici atât performarea unui text neinterpelat, cât și dialogul politic (în sens larg), în care fie subiecții simt necesar să se explice, fie li se cere acest lucru de către interlocutor. Și dacă se urmărește modul în care un politician interpretează ceea ce se spune el sau adversarul lui, se constată o nedisimulată pendulare a acestuia între cele două opinii extreme asupra sensului cuvântului: când își lămurește spusele, consideră că sensul vocabulei sau sintagmei cu pricina depinde de contextul în care aceasta apare; însă, când e vorba de afirmațiile adversarului, se grăbește să decontextualizeze, socotind implicit că sensul depinde numai de trăsăturile sale semice. Astfel, discursul politic se constituie într-o continuă repunere în context a propriilor vorbe și o scoatere din context a spuselor celuilalt. De aceea, uneori, dezbaterile politice sunt mai puțin o „luptă de idei” – așa cum s-ar vrea să se creadă – , cât o nesfârșită și deseori nereușită încercare de clarificare a termenilor folosiți de cei doi factori ai comunicării, încercare zădărnicită mai ales de tendința interlocutorului de a ambiguiza fără încetare mesajul locutorului. Și asta pentru că, în mod firesc, nu se urmărește emiterea de idei în baza unui cod comun, ci prevalența asupra replicilor adversarului. Altfel spus, scopul dialogului politic devine identificarea oricărei ambiguități din mesajul celuilalt, dar nu pentru a o clarifica sau a o aduce spre codul comun, ci spre a o elimina și înlocui cu ceva stabilit de mine, ca interlocutor. Așa se face că aproape orice problemă politică (cel puțin în spațiul românesc) are la bază una de sens, care, în mod general, s-ar putea formula ca **îndepărtarea de consensul lingvistic**. Se caută obsesiv și eronat consensul politic (înțeles ca „faptul de a gândi la fel”), absurd și demagogic într-o societate în care există de fapt și de drept atât o Putere, cât și o Opoziție, condamnate prin definiție să gândească diferit, dar se neglijează importanța singurului consens posibil și, mai ales, dezirabil, anume cel lingvistic (văzut ca „faptul de a înțelege la fel sensul unui cuvânt, sintagmă sau text”). Se trece, de fapt, peste legătura inevitabilă dintre activitatea politică și cuvânt sau discurs și peste faptul că ambiguitățile semantice pot declanșa, uneori, catastrofe. Fără să vreau neapărat să termin într-o notă gravă, este la îndemână să ne reamintim că dezastrul de la Hiroshima a fost efectul unei neînțelegeri nici mai mult nici mai puțin decât lingvistice.

INTRODUCERE LA MANUALUL BUNULUI SINUCIGAȘ

de MIHAI URSACHI

Sinuciderea este o profesiune, de fapt profesiunea esențială a speței umane, întrucât spre deosebire de prostituție și poezie, care sunt vocaționale și opționale, obiectul profesiei suicidale e însăși ființa sau neființa persoanei umane. Nu orice persoană are vocația sau puțința de a profesa dintr-un motiv sau altul poezia sau prostituția, pentru că ne-am oprit la aceste exemple din multe altele. Pe când sinuciderea este o preocupare permanentă, constantă și obligatorie, căci coființială, a ființei umane. **Manualul bunului sinucigaș** este un îndrumar, un ghid practic în meseria, atât de lunecoasă și nu lipsită de capcane și pericole, a sinuciderii. Ca orice profesiune, ca orice profesiune fundamentală, aceasta poate fi practică la modul primitiv, artizanal, sau pur și simplu inconștient, bineînțeles cu mai mult sau mai puțin talent, așa cum este cazul și cu celelalte două îndeletniciri menționate. Dar, întocmai ca și acelea, sinuciderea practică cu luciditate și rigoare devine o adevărată artă, care pretinde reguli și tehnici ce trebuie stipulate și codificate. De aici și necesitatea imperioasă a **Manualului bunului sinucigaș**, o lipsă resimțită de mii de ani, de toți oamenii trăitori pe pământ, dar care în mod inexplicabil n-a fost încă acoperită nicăieri și nicicând, după știința noastră. Se întâmplă că printre spiritele care au observat cel mai lucid această gravă lacună a culturii umane, și aproape că a și proclamat necesitatea elaborării unei metodologii și a unei tehnici adecvate se află tot un român, Emil Cioran. Un autentic studios al sinuciderii, străluminat de intuiții geniale în multe din aspectele ei cele mai importante, Cioran s-a oprit în mod inexplicabil de a elabora el însuși un ghid practic și accesibil în tehnicile și rigorile acestei profesii care ca și altele, din care am numit două, poate și trebuie adusă la gradul de excelență ce caracterizează orice veritabilă artă. Explicația acestei rezerve sau ezitări a lui Cioran constă, cred eu, în faptul regretabil că acesta nu a avut curajul să proclame, iată cuvântul, să proclame calitatea de profesie, de tehnică și finalmente de artă a sinuciderii. Căci dacă un Goethe, de exemplu, a postulat posibilitatea și necesitatea de a eleva existența umană la

demnitatea de artă, cu tehnici și canoane specifice, toți s-au sfiit să proclame până acum calitatea de profesie, de profesie fundamentală, și finalmente de artă, a sinuciderii.

Or, noi credem că această calitate este atât de evidentă încât nici nu e nevoie de o demonstrație în acest sens; e vorba de același grad de evidență pe care îl are sentința că „omul a fost creat liber”. Acest fel de evidențe pot trece neobservate pentru totdeauna sau pentru multe secole în cadrul unei civilizații date. Se practică de către toți și tot timpul fără ca cineva să bage de seamă, cam în felul în care domnul Jourdain practica arta prozei.

Totuși, câteva întrebări preliminare se impun, ca de exemplu: este sinuciderea recomandabilă sau nu?

Această întrebare care, ca și altele în materie, are un merit îndoielnic, mă duce cu gândul la chestiunea dacă viața e recomandabilă sau nu, ori dacă nu cumva viața e mai degrabă dăunătoare din vreun motiv sau mai multe, fie ele de natură filosofică, igienică, morală, estetică etc. Deși punem sub semnul îndoielii valoarea unor asemenea chestiuni, vom oferi, cu titlu de exemplu, răspunsul la întrebarea dacă „sinuciderea e recomandabilă sau nu”. Și facem aceasta din rațiuni de magnanimitate, dată fiind insistența cu care ea se pune mai ales de către novicii în meserie, și chiar de către unii din cei care aspiră la trepte superioare de inițiere. Răspunsul este categoric și neechivoc: da, sinuciderea este recomandabilă, și încă în cel mai înalt grad, la toate persoanele și la toate vârstele, încă din primele clipe ale existenței. Motivația acestui răspuns, ca și răspunsul la chestiuni similare, cititorul o va putea găsi în **Manualul bunului sinucigaș (MBS)**, în curs de publicare.

*) *Manualul bunului sinucigaș (MBS) este un opuscul conceput încă în anii '70, și din care au circulat și mai circulă unele fragmente, mai ales verbal. În timpul exilului meu de nouă ani, manuscrisul a dispărut sau a fost confiscat, dar o versiune refăcută va fi publicată anul acesta la editura „Timpul” din Iași. (Nota autorului.)*

În căutarea poeziei (XII)

OMUL DE SERVICIU AL ISTORIEI ȘI FEMEIA DE SERVICIU A POLITICIANULUI

de DAN-SILVIU BOERESCU

Nu toți poeții o duc bine. De fapt, majoritatea cam fac foamea în așteptarea onorariilor derizorii primite pentru poemele lor. Chiar dacă idealul social al poetului ar putea fi un Wallace Stevens, director de bancă și poet de dragul poeziei, în realitate el ajunge, de cele mai multe ori, la mâna micilor potențai ai zilei. Mi s-a povestit, recent, o scenă tulburătoare. La miezul (bahic al) nopții, pe o terasă, un om politic cu burtă, limuzină și alte posibilități, a dat 5.000 (cinci mii) lei unui tânăr poet (mediocru, dar – totuși – poet) pentru a mătura și a stropi cu apă locul în care avea să danseze (goală și, ținând cont de abureala generală, probabil relativ frumoasă) femeia pe care respectivul deputat/senator/ministru/etc o adusese ca să-l amuze la chef. Dacă tipa ar fi dansat pe una din mesele stropite din belșug cu lacrimile de riesling ale scriitorilor, mai treacă-meargă. Dar ei i se indicase să dănțuiască pe cel mai jegos asfalt, plin de chiștoace, flegme și capace de bere. Poetul a făcut lună „cercul de cretă”... monteorean, ajungând într-o postură predestinată: omul de serviciu al istoriei. Iar istoria se scrie, de regulă, cu politicieni de mâna a doua, în timp ce poezia rămâne în eternitate doar datorită câtorva autori geniali. În rest, o noapte interminabilă cu sticle sparte, pahare ciobite, femei de ocazie și un măturoi emblematic...

1. Daniel Iacob Vorona – NOI ȘI BUNUL DUMNEZEU (Ed. Corrida, București, 1993). Divinul editor al Ioanei Bălan – l-am numit pe Fandarac – este responsabil și pentru venirea pe lume a plachetei încă tânărului poet Vorona. Dacă numitul Fandarac s-ar fi limitat la rolul său economic, de finanțator al operei voroniene, nici nu l-aș fi numit aici. Dar, el, dând – indirect – poetului nu o hârtie de 5.000, ci mult mai mult (cam cât ar fi necesar pentru acoperirea unui tiraj de una mie exemplare), s-a gândit să-și mai scoată ceva din pagubă și, profitând de ocazie, s-a eternizat pe sine în chip de prefațator. E drept, el a acceptat să împartă gloria aceasta cu Fănuș Neagu (acesta a mai prefațat-o recent și pe Filoteea Barbu Stoian, autoarea nemuritorului op **Liniște pe ghiol!**). Dacă ilustrul maestru brăilean recunoaște cinstit că Vorona este „un poet bucușos de viață, dovadă că din când în când bem împreună o ceașcă de vodcă”, inenarabilul Fandarac nu se lasă cu una – cu două, și în fraze total lipsite de coerență (sintactică și nu numai) îl acuză pe bietul om de „meditație asupra lucrurilor lumii și-a universului, meditație lipsită însă de o aparentă aglutinare, obiectuală, aglutinare care, la alți poeți tineri, face expresia poetică uneori emfatică”. **Pă bune!** În realitate, poetul nostru are meritul de a-și fi anticipat destinul nocturn („metafizica umblă în pielea goală prin oraș”... și, așa adăuga eu, mai și dansează când e solicitată), intuindu-și de mic copil alter ego-ul, adică pe **fratele meu, filozoful** (un z cam strident, nu?): „beau frig mănânc frig/ (substantiv sau verb?) am o cămașă tânără/ pe care o doare-n cot/ când mi se înfige secolul în poem/ și îi dau lumii una peste bot să nu mai cânte alandala”. În rest, nostalgii carnale nespectaculoase („dintotdeauna mărșăluind spre sfârșul țatei de femeie”) urmate de figuri etimologice destul de căznite („un alt sisif rostogolește cu buzele bolovanul de vin și de vină”), destule aglutinări obiectuale – (sic!) – precum „cercuri, zaruri, frunze” ori „xeroxul și bunul Dumnezeu” și ceva amintiri de la Bălăceanca: „nebul și fără margini este spitalul”. Important nu este însă tot acest chinuit balet cu iz suprarealist, ci faptul că Daniel Iacob Vorona (când își depășește statutul de epigon al lui Nichita Stănescu: „trei e bun de

fumat/opt e bun de îmbrăcat” ș.a.m.d.) vrea să scrie poezie în ciuda tuturor servituților pe care istoria i le impune.

2. Valerian Țopa – MANECHINUL DE CURSĂ LUNGĂ (Ed. Gee, Botoșani, 1994). Când scriam de curând despre minuscula – dar delicioasă! – carte a lui Marin Ifrim (**Curentul Marin**), nu-mi închipuiam că voi da peste o carte chiar și mai mică, o prea simpatică ediție liliput din opera lui Țopa, cel din Școala de la Botoșani. Pe hârtie fină, cu supracoperțică de plastic, beneficiind și de ilustrații inspirate (aparținând chiar poetului), cărticica este o poezie în sine și, în consecință, nu costă decât 5\$. De fapt, autorul și editorul nu vor – pe această cale – decât să ne avertizeze: „N-aveți voi bani să cumpărați cartea asta! Poezia nu e de vânzare!”. Perfect adevărat: 5\$, înseamnă altceva decât 5.000 lei, tot așa cum Wallace Stevens nu e heteronimul lui Daniel Iacob Vorona. Oricum, însă, amândoi sunt niște „manechine de cursă lungă”, hăituid (împreună cu... **câinele**, „împleticit de oboseala rece a nopții”) cam aceleași obsesii: iubirea, viața, moartea, vidul sufletesc, cuvântul infernal („Blaga, Blok, Borges și Brecht”). Chiar dacă încearcă să-și învingă anonimul ontologic împreună cu „matilda și motanul petrică”, manechinul rămâne manechin și tot va sfârși „copiat ștanțat și împărțit în zeci de mii de exemplare”. Eu, din fericire, posed exemplarul 129 din ediția bibliofilă.

3. Remus Valeriu Giorgioni – DIN ROSTIRILE PELERINULUI (Ed. Metanoia, 1992); **PELERINUL... ALTE ROSTIRI** (Timișoara, 1994). Nu mă pot dezobișnui să citesc și aparatul didascalic al cărților pe care poeții mi le dăruiesc. Iată, de exemplu, prezentările de pe coperta IV. Predispus la cinisme de tot felul, cu ochiul format mai mult pentru spectacolul profan al lumii, n-aș fi observat poate substanța sacră a poeziei lui Giorgioni, dacă Eugen Dorcescu și Simona Avram nu mi-ar fi atras atenția asupra acestui fapt. Am aflat astfel că în prima carte se prefigurează „un puternic (și evoluat) sentiment al sacrului”, în vreme ce în a doua „se detașează ușor de poezia cu rezonanțe sacre”. Am mai spus-o, „poezia profund conceptuală”, chiar „redând vibrația trăirilor intense în contingent”, mă cam

sperie. Și asta fiindcă nu prea-i de joacă atunci când e vorba de lucruri sfinte. Ca să vorbești despre El, ar trebui să te poți împărtăși măcar un pic din sfințenia Lui. Și cred că eu unul nu prea sunt pregătit pentru această comuniune cu Divinul. Remus Valeriu Giorgioni este, dovadă că îl pomenește la tot pasul, volumele primite (cel puțin primul) abundând în citate (unele apocrife) din Cartea Sfântă. „Verbul-Demiurg” își revarsă, adesea orbitor, razele asupra acestor pagini, parcă înadins pentru a mai lumina și pe păcătoșii ca mine. Sunt nevoit să recunosc că acest lucru mă emoționează și uneori mă transfigurează. Har din har se face și poate că rostirile charismatice ale Pelerinului îmi vor servi și mie la ceva: „Iar Adevărul e Dumnezeu/și e Om!”.

4. Gabriela Crețan – MIC TRATAT DESPRE ARTA TRĂDĂRII (Ed. Eminescu, București, 1994). Când scriam adineauri că marile adevăruri despre cărțile de poezie nu pot fi înfălțite decât pe coperta IV, nu-mi închipuiam ce surpriză imensă îmi va rezerva Cezar Ivănescu: „Cartea în manuscris pe care Gabriela Crețan ne-o încredințează astăzi ne obligă să ne exprimăm răspicat convingerea că trăim, cel dintâi, revelația celui mai profund și original talent poetic apărut în poezia românească a ultimelor decenii... Poezia Gabrielei Crețan e o sărbătoare, gravă ca un ritual și pot s-o declar, în cunoștință de cauză, unică în spațiul literar european”. Atât și nimic mai mult! Pentru a-mi consuma pe deplin năucirea, pentru a mă lepăda de inhibiții în fața perfecțiunii, cu alte cuvinte pentru a-mi reveni cât de cât din șoc, las trei rânduri libere:

Aașa! Acum respir adânc, mai privesc o dată poza din tinerețe a autoarei (sub care Cezar Ivănescu, pe aceeași copertă IV, o declara pe poetă „o mare europeană”) și, după ce mi-am făcut suficient curaj, deschid volumul. Din păcate, mă desumful nițel când remarc o greșeală de tipar la chiar primul cuvânt: „Cicuta maculată picurată în ureche” (probabil, „cucuta”). Îmi zic: „Nu-i nimic. Editura-i săracă, nu și-a permis să angajeze un corector”. Sau, cu cuvintele Gabrielei Crețan: „soră, i-am spus, surioară, /totul se îndură pe viu/ în sărăcie, umilință și castitate”. Dar ce contează o vocală schimbată de un tipograf neatent? Oricum nu afectează cu nimic mesajul operei pe care confratele Ștefan Ion Ghilimescu a nemurit-o și el pe o pagină întreagă din „Luceafărul”, făcând din ea o a doua Rodica Draghinescu. Tot așa, nu trebuie să ne lăsăm înșelați de accesele de melancolie studiată care răbufnesc ici-colo: „eșarfa mea galbenă ca un fluture de noapte/se zbate într-un turbure cearcăn”. Sau de promisa „împreunare pe blănuri de capră, posesia scurtă/prin care primim pe măsură/râzând nebunește/masca și umbra – tăinul de moarte”. Nu, hotărât nu, așa cum aflăm din altă didascalie (motto-ul primei secțiuni a cărții) „există un singur subiect, acest subiect indivizibil este fiecare dintre ființele universului și acestea ar fi organele și măștile divinității” (Borges). Deci Gabriela Crețan, precum Giorgioni, tot de aripa mângâietoare a sacrului se lasă pipăită, chiar dacă o face pe „muzică de trompetă, jazz întunecat”, într-un „decor vetust/în pâlpăire alchimică, în infernală dogoară”. O face însă cu voluptate, cu ferocitate chiar („i-am despicat pulpele cu un cuțit”), încercând să recupereze tot ce se poate din bucuriile și exultanța unei lumi excitante: „pentru ei am ales desfătări musulmane/spre al cârnii uitate răsfațat: mesaline, bacante (...) un harem năvăș/de îngeroaice carne cu șale/încăpătoare ca beciurile în care-s închiși/condamnații la moarte/și sâni revărșați opulenti în căldări”. Se poate și așa, ba chiar e de preferat unei smerenii excesive. Să-nceapă „banchetul oferit azi cu emoție de Gabriela Crețan”, primesc. Europa lui Cezar Ivănescu – primesc. „Babilonice chefuri” – primesc. Numai că, înainte de a cădea „răpus de o perversă dulcoară”, stau și mă întreb: o fi mai bine să trăiești sau să scrii poezia? De-o fi una, de-o fi alta...

«GENERATIA ÎN PULBERE»

Glose pentru profilul deceniului patru

de VLAICU BĂRNA

Într-un poem de amară spovedanie, Serghei Esenin se rostea cu nedisimulată ironie: **noi, generația victoriei leniniste!** Conceptul de generație în limbajul mediatic al anilor treizeci poate fi descoperit în ceea ce ne-au lăsat, prin scrisul lor, condeiele tinere cele mai active din acel timp. În fruntea acestora: Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Petru Comarnescu, Mircea Vulcănescu, Paul Sterian, C. Noica, H. Acterian, M. Sebastian, Petre Pandrea, Anton Golopenția, Petru Manoliu, Dan Botta, Belu Sielber, Traian Herseni, Victor Vosjen, M. Polihroniade, Sandu Tudor, Zaharia Stancu și alții. Cu excepția lui Sandu Tudor, Stancu și Vulcănescu, aproape toți aceștia aveau în 1930 între 20 și 25 de ani. Ei reprezentau de fapt o bună parte din crema primei generații de intelectuali formată în școlile României întregi și în climatul democratic al unei societăți în liberă și firească dezvoltare, trecută și ea prin criza mondială din epocă.

Momentul catalizator al acestei generații a fost anul 1932, marcat prin înființarea **Asociației Criterion** și apoi a revistei care purta același nume și prin apariția revistei lunare **Azi** condusă de Zaharia Stancu. Am urmărit-o de la apariție, iar din 1934 până patru ani mai târziu, când revista **Azi** s-a transformat în săptămânal, am fost secretar de redacție la această publicație, cumulând toate muncile de bucătărie redacțională, de la adunarea materialelor și toaleta lor până la corectarea șpalturilor și revizia în pagină. Am cunoscut și mi-au devenit prieteni mulți din colaboratori, iar volumul meu de debut, editat la **Cartea Românească**, apărea mai târziu în colecția revistei **Azi**. Urmam atunci al doilea an de facultate, la Litere și Filosofie, frecventând seminariile de estetică literară ale profesorului Mihail Dragomirescu, care se țineau luna dimineața, timp de două ore, în aula **Fundației Carol I** din Calea Victoriei, dar vizitam cu destulă regularitate și ședințele de duminică ale **Sburătorului**. (Plecând împreună de la una din aceste ședințe îmi propusese Stancu să lucrez la **Azi**). Mă afluam deci în legătură directă cu mulți din fruntașii generației care colaborau la **Azi**, vizitându-i uneori la domiciliu ca să le iau colaborarea, atunci când nu ne dădeam întâlnire, în acest scop, la **Capșa** sau la **Corso**. Mai țin minte că Eliade cu soția locuiau la începutul bulevardului Dinicu Golescu, într-un mic bloc, Noica pe Anghel Saligny, Sebastian pe Sfinții Apostoli, Holban în Casa Brânceni. De fapt revista nu avea redacție, adresa ei figura la locuința lui Stancu, în Aleea Alexandru nr.49, iar muncile aferente le făceam acasă, la cafenea sau la tipografie.

Urmăream cu tot interesul cele scrise și spuse de generație și despre generație, în presă și în discuțiile de la **Capșa**, dar și conferințele care dezbăteau temele actualității aceluși timp, programate la **Dalles** sau la **Fundația Carol I**. Unii din capii generației erau invitați să vorbească și la seminariile catedrei de sociologie a lui D. Gusti, pe subiectele cele mai fierbinți, politice, economice și culturale. Am asistat la unul din aceste seminarii când a vorbit Petru Comarnescu, nu mai țin minte exact tema dezbătută, știu doar că în final comunicarea lui apărea ca un atac direct și violent la persoana lui George Oprescu. Profesorul de istoria artelor era atunci reprezentantul permanent al României în Comisia Culturală de pe lângă **Liga Națiunilor** de la Geneva. Comarnescu critica de fapt guvernul, reproșându-i că delegase în acest post o mediocritate, în timp ce marile țări din Apus

erau prezente acolo prin personalități de talia lui Paul Valéry, Bertrand Russell, Ortega Y Gasset etc... În multe din intervențiile de acest gen, scrise sau vorbite, era destul de clar exprimată dezaprobarea generației față de structura ordinii de stat și împuțerniciții ei. Se spunea astfel, ori era sugerat, că valorile tinere, cu aportul lor de energie și idei creatoare, nu-și puteau găsi un rost într-o administrație sclerozată, unde posturile de comandă erau distribuite și blocate cu oameni vechi, ai partidelor, sau cu protejați ai camarilei regale.

Până la un moment dat, numele de rezonanță ale generației colaborau și se simțeau acasă atât în paginile de la **Azi** cât și în cele ale **Criterionului**. Pe urmă s-au produs scindări, s-au rostit adeziuni clare din partea unora la o anumită formație politică și ambele publicații au trăit o vrajă acută, cu reproșuri și incriminări în propria arie dar și una față de alta. De la **Criterion** trei din comilonii revistei, Polihroniade, Christian-Tell și Vosjen se înscrieră în Garda de Fier. Înregimentarea lor într-un partid care propovăduia ura de rasă și recomanda catehismul organizării fasciste anulă dintr-o dată creditul acordat la început aceluși grup de tineri ale căror simpozioane, dezbateri de idei și manifestări fuseseră patronate de personalități ca C. Rădulescu Motru sau profesorul G. Tașcă. Modelul grupării în sine ambiționate să fie unul american, profund democratic, inițiatorul și modelatorul acestei teze fiind tânărul Petru Comarnescu întors de curând din lumea nouă cu un doctorat în filozofie. Gestul celor trei criterioniști anulă acum totul.

La **Azi** vrajă a pornit de la felul cum revista a comentat cartea lui Mihail Sebastian **De două mii de ani**, apărută atunci, cu faimoasa prefață a lui Nae Ionescu. Era știut că revista lui Stancu era în mod declarat de stânga și în polemica pe care a dezlănțuit-o apariția romanului lui Sebastian se aștepta ca **Azi** să nu se dezmință ca atitudine, luând apărarea autorului, nu atacându-l, cum făceau publicațiile fasciste. Dar s-a întâmplat tocmai pe dos. Despre mult discutatul roman a fost pus să scrie un publicist de dreapta, Nicolae Roșu, care semna regulat cronică literară la ziarul **Curentul**. Răspunzând unor comentatori de categoria acestuia, Sebastian a scos atunci broșura **Cum am devenit huligan**. În urma articolului scris de Roșu în **Azi**, Mircea Eliade, prieten și coleg de redacție la **Cuvântul** cu Sebastian, și-a încetat colaborarea la această revistă. Și Sebastian, bineînțeles, de asemenea.

În aceeași perioadă de la mijlocul deceniului patru s-a produs și campania defăimătoare a ziarului **Credința**, purtată de Zaharia Stancu și de Sandu Tudor împotriva criterioniștilor Mircea Vulcănescu, Petru Comarnescu și Cristian Tell sub infamantul titlu: „Procesul cavalerilor de Curlanda”. Punctul de plecare al atacului fusese un spectacol dat de balerinul Gabriel Negri cu elogiile pe care le recoltase interpretând coregrafic **După amiază unui faun** de Debussy. Nu străină de cauză fusese concurența artistului, dansatoarea Floria Capsali, dar adevărata motivare a campaniei a rămas obscură, legată pesemne de investițiile ideologice care veneau din afară, cu acoperire în bani și felurite presiuni. Se știa de pildă că Nae Ionescu, directorul ziarului **Cuvântul** și titularul catedrei de logică și metafizică de la Universitate, cu mare audiență la tineret, era reprezentant în România al consorțiului german **I.G. Farben-industrie**, că omul politic C. Argetoianu figura, în calitate de consilier, pe statele de plată ale

puternicei **Dresdner Bank**, după cum scriitorul Adrian Maniu, fost redactor la **Adevărul** și **Dimineața**, povestea fără ocol, pe urmă, că la redacția ziarelor respective funcționari ai ambasadei sovietice din București deșertau periodic geamantane pline cu bani. Așa se explica, între altele, de ce în paginile acestor cotidiane, socotite cele mai democratice din țară, numele lui Panait Istrati n-a mai apărut niciodată după cele scrise de el la întoarcerea din URSS.

Frontul tinerei generații împotriva celor înscăunați în posturile de comandă și la resorturile cheie ale vieții publice a sfârșit în coadă de pește, cu dezmembrarea acestui front. Combatantul cel mai perseverent, rămas pe teren, a fost tot Stancu. El l-a denunțat în continuare pe Munteanu-Cârmu ca pe o nulitate care n-are ce căuta într-un post cum era direcția Societății Române de Radio, pe Brătescu Voinești și Emanoil Bucuța drept cumularzi de funcții culturale și nu mai puțin ca profitor pe profesorul Gusti, directorul Institutului Social Român, protejat al Palatului.

Tot lui Stancu i-a fost dat să scrie necrologul acelei entuziaste pomiri a tineretului însuflețit de ideal, care apăruse în agoră atât de sigur pe sine sub numele de **generație**. Aceasta se măcinase apoi singură în atmosfera tensionată a propagandei ilegale comuniste și a radiației fascismului pe continent și în țară. Acest necrolog casant era articolul intitulat **Generația în pulbere**, apărut în revista **Floarea de foc** a lui Sandu Tudor. Se arăta aici cum colaborarea unor spirite însetate de frumos și adevăr, pasionate în dezbateri de idei, a putut sfârși atât de lamentabil în vindictă și insulte. Ce mai rămânea din tot ce-a fost? Praf și pulbere!

Expoziția colectivă de pictură pe care **Criterionul** o deschisese la Dalles și în care figuraseră și trei artiști de avangardă evrei rămăsese o aminire. Acum antisemitismul era în floare. În piețe se ardea opera lui Sadoveanu ca și alte cărți și ziare, la Iași profesorul Bratu era desfigurat de studenții înregimentați în Legiunea Arhanghelului Mihail iar la București se atenta la viața ziaristului Em. Socor, pentru că acesta îl denunțase pe antisemitul A.C. Cuza ca plagiator. La sala Barașum, grupuri de muncitori și tineret de stânga, comunist, ținea întruniri cu recitări din poezia proletară, răscolitoare, a lui Aron Cotruș, în vreme ce poetul luptei de clasă cânta acum „bocancul ferecat” al elanurilor legionare. La acest imbroglio de adeziuni și atitudini se mai adăuga iureșul plecărilor de voluntari pentru războiul civil din Spania, pe frontul republican și pe cel fascist.

Panaït Istrati, reîntors în țară, era acum consilier literar la **Editura Ignat Hertz** unde a și tipărit ceva. Ne-a dat și nouă o colaborare la **Azi**, nuvela **Prietenul meu Mihail**. Când l-am vizitat în modesta locuință închiriată pe strada Popa Savu, mi-a arătat o ediție din scrierile lui traduse în japoneză. Istrati a început apoi să scrie la **Cruciada Românismului**, foaia legionarului dizident Mihail Stelescu, care a fost răpus ulterior într-un pat al Spitalului Brâncovenesc de o echipă de zece gardiști, studenți la Teologie. În răgazul dintre asasinatul Nicadorilor (Duca) și cel al Decemvirilor (Stelescu), mișcarea lui Codreanu crease tabere de muncă și centre de organizare și instrucție, la Bucureștii Noi, la Predeal și în alte locuri. Se făceau pronosticuri cu privire la ce va aduce în viitor o guvernare legionară. În foile lor, adoratorii Căpitanului îi promiteau lui Zaharia Stancu un exil în Insula Șerpilor atunci când vor ajunge la putere. Scriitorul a ținut seama de această amenințare, pentru că în 1940, când Carol II, în ultimele luni de domnie, începuse târgul cu Sima și cu urmașii lui Codreanu, Stancu s-a mutat din Aleea Alexandru pe o stradă obscură din cartierul Vitan...

Complexul proces al generației, în această perioadă agitată, a lăsat destule repere cercetătorului dornic să-i urmărească etapele și evoluția, până la destrămarea. Iar **sporii generației în pulbere**, care ar fi trebuit să fie leac tămăduitor pentru toate pătimirile survenite, s-au transformat în coloane de cămăși verzi, garda pretoriană a totalitarismului, ce avea să se înscăuneze foarte curând.

RECUPERAREA AVANGARDEI

de MARIAN POPESCU

Au apărut, în ultima stagiune, trei spectacole cu piese de Fernando Arrabal, care a venit în România cu ocazia celei mai recente premiere: **Labirintul** la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești, regizată de Gavril Pinte cu Gheorghe Visu în rolul principal. Celelalte două premiere Arrabal au fost cu aceeași piesă, **Pic-nic pe câmpul de luptă** (mai întâi la Sfântu Gheorghe, apoi la Odeon, unde a fost reluat, în vederea vizitei autorului, și spectacolul lui Hausvater cu... **au pus cătușe florilor...**). După Ionesco, „recuperat” masiv de scenele românești până în primăvară când, se pare, Marie-France Ionesco a lăsat să se înțeleagă că drepturile pentru reprezentarea pieselor tatălui său ar trebui mai întâi cerute și apoi obținute și, mai puțin relevant, Genet (numai cu **Cameristele**), Arrabal pare să dețină locul doi într-un top sui generis al recuperării autorilor din teatrul avangardei anilor '50-'60. Desigur, apar mai multe semne de întrebare și de mirare în legătură cu aceste opțiuni teatrale. Dacă tot există această predispoziție (tentative) spre absurdul anilor '50 de ce zona de selecție este atât de restrânsă: Adamov, de pildă, nu este ales deloc, Vian, Pinget, Tardieu sunt necunoscuți, iar Beckett apare ca uitat, ca să nu mai pomenesc de alții dinaintea lor din mediul dadaismului și suprealismului.

O altă ipoteză susține că sunt jucate numai acele piese, foarte puține, care au apucat să fie traduse în română: dar ce ar fi putut împiedica traducerea altora, mai ales după 1989, dacă există interesul pentru prezentarea altor piese ale

marilor autori de avangardă? Nu știu care este adevărul dincolo de starea de fapt propriu zisă. Se poate, însă, observa că, aparte de spectacolul lui Hausvater de la Odeon, celelalte trei montări scenice a două piese de Arrabal sunt semnate de studenți la clasele de regie. (Diana Manole la Odeon și Gavril Pinte la Ploiești) sau de un absolvent (Bogdan Voicu la Sfântu Gheorghe). Mă gândeam că opțiunea acestor regizori tineri pentru faza de tinerețe de acum patruzeci de ani

a dramaturgiei absurdului poate produce, dincolo de „recuperarea” culturală și fascinația impulsului „retro”, poate produce un tip de provocare, în orice caz de îndrăzneală evidentă. Dar sensul recuperării despre care scriam pare să fie singurul vizibil.

Mi se pare că operele teatrale ale avangardei, ale „absurdului” de pildă, sunt prezentate mai degrabă ca exponate dintr-un imaginar muzeu al revoltei istoricizate decât din perspectiva a ceva viu, provocator de idei. Este cel puțin discutabilă operațiunea de tratare în limbajul teatrului realist tradițional a acestui tip de teatru care făcea epocă tocmai prin, între altele, discreditarea realismului tradițional și exacerbarea viziunii, a visului, a coșmarului, a clișeului și ilogicului.

Vizita lui Fernando Arrabal în România a permis celor prezenți la întâlnirile sale publice de la Ploiești și București să observe probabil,

cât de mare este distanța între ceea ce credeam noi că știm despre gândirea care a susținut opera sa teatrală și prezentul discursului acestui important autor de literatură. Căci, astăzi, Arrabal se revendică de la insurgența suprealismului și mai puțin de la aceea a absurdului. Cât despre simpatiile, opțiunea sa politică din deceniul 6, stângistul de atunci se eclipsează în farmecul propriilor istorii, interesante, despre istorie și destin.

RECITINDU-L PE MIRCEA ELIADE

de MANUELA CERNAT

Se împlinesc șazeci de ani de când Mircea Eliade publica, în **Oceanografie**, una din cele mai superbe definiții ale cinematografului, vreodată apărute în România: „Cinematograful este aproape un destin al omului; setea lui de alt spațiu, de o altă libertate, de o altă justiție și, mai ales, setea lui de fantezie, de medieval. Într-adevăr, facultatea aceasta de a visa treaz, alături de realitate, de a crea un prezent paralel prezentului concret este atât de specifică omului încât scotesc descoperirea cinematografului ca ceva predestinat, ceva care nu are de a face cu tehnica și cu legile fizicii ci de-a-dreptul cu fantasticul, cu sufletul ascuns al omului.

Filmele nu sunt niște vise miraculoase la care putem participa și noi; sunt viziunile unor titani, unor oameni mai liberi decât noi. Cred că

atunci când se va înțelege bine analogia dintre film și însăși condiția vieții noastre sufletești vom înțelege mai mult și esența omului și rolul covârșitor al visului.

Pătrunzătoarele cuvinte ale lui Eliade ne apar ca tot atâtea titluri de noblete atribuite unei arte pe care astăzi încă, mulți intelectuali tind să o desconsidere, fără să opereze convenita disociere între esența expresiei filmice și trădarea acesteia de către majoritatea covârșitoare a producătorilor de pe toate meridianele pe care nu-i interesează decât pactolul și nu viziunea titanilor, interesele personale și nu bucuria spiritului.

De o statornică actualitate, gândul filozofului ne dă imbold să nu ne pierdem speranța și încrederea în cinematograful, chiar dacă așa cum se înfățișează el în pragul centenarului său, pare

a oferi mai curând prilej de remușcare decât de sărbătoare, pentru cât a contribuit la slujirea sufletului omenesc. În acest sfârșit de veac și de mileniu, filmele ni se înfățișează arareori cum le-ar fi vrut Eliade – „vise miraculoase”, „viziuni ale unor titani” – și tot mai mult tânjim după capodopere, după creația „unor oameni mai liberi decât noi”. Din fericire, marii cinești, adevărații cinești, specie rară, aș spune chiar pe cale de dispariție, care ar merita deci să fie pusă sub protecția unor foruri planetare, își păstrează încă față de muritorii de rând magnificul privilegiu de a privi și cântări realitatea prin lentila poeziei. Vizionar, Eliade a intuit și infinitele posibilități oferite de realitatea paralelă a filmului. Ori iată că acum, imaginile de sinteză, artificiile „realității virtuale”, vertiginosa evoluție a digitalizării anunță apropiata lansare a televiziunii tridimensionale. Într-un viitor nu foarte depărtat imaginea va dobândi volum și corporalitate, conturând posibilitatea dublării „prezentului concret” cu un alt prezent, aproape tot atât de concret din punct de vedere al percepției vizuale și chiar olfactive. O experiență năucitoare ne așteaptă. Măinile noastre vor cutreiera bezmetic printr-un cub de imagini aparent materiale, în fapt plâsmuite din văzduh și unde. Presimțită de Eliade, această nouă lume paralelă ne va face oare mai buni, mai iubitori de aproapele nostru, mai frumoși sufletește?

PROMOȚA '95 - TESTUL TOTAL

de CORNELIU ANTIM

Am intrat în obișnuit ca, la fiecare sfârșit de an universitar, absolvenții Academiei de Arte să-și etaleze public „producția” de diplomă. Locul hărăzit unei astfel de manifestări de proporții, nu numai prin dimensiunea proiectelor și numărul candidaților la un loc în agora artelor, ci și prin copleșitoarea angajare emoțională pe care o presupune, este Galeria de la etajul III al ARTEXPO. Un semn conștient asumat de susținere a unei noi promoții artistice, pe care conducerea acestei prestigioase galerii, alături de rectoratul Academiei de Arte și de râvna minunaților artiști-pedagogi, o lansează în prima mare confruntare cu exigențele criticii oficiale și ale publicului, în sensul cel mai larg. Este, dacă vreți, o formă de sondare a potențialului viitorimii noastre artistice, ale cărei performanțe se întrevăd de pe acum și care au reprezentat întotdeauna un mesaj deschis și înalt calificat al valorii pe care o deține, la orice nivel de exigență, cultura și spiritualitatea acestor locuri.

În acest an, Salonul absolvenților este susținut, într-un concert sui generis, de nu mai puțin de 67 de soliști, instruiți până acum cu baghetă magică de maeștrii lor: Paul Vasilescu, Napoleon Tiron și Adrian Popovici (sculptură); Vasile Grigore și Sorin Ilfoveanu (pictură); Nicolae Alexi și Mircia Dumitrescu (grafică); Ion Grigore (monumentală); Costel Badea, Mircea Spătaru, Nicolae Adam (ceramică, metal); Theodora Stendl (textile); Popescu Udriște, Nicolae Ularu, Virgil Svințiu (scenografie); Dragoș Gheorghiu, Al. Ghilduș, Ion Bitzan, Vl. Șetran (design). După cum se poate vedea și din simpla enumerare a acestor nume, valoarea primelor tentative artistice oficial reprezentate și certificate poartă girul unor personalități devenite prin ele însele înalte

ambasade ale artei noastre contemporane.

Cine sunt „soliștii” acestui impozant spectacol plastic?

Mai întâi, sculptorii, prezențe distincte în întreg ansamblul expoziției, în ciuda efortului material pe care îl presupune o prestație de ținută. Și totuși, în ecuația plastică a acestor artiști au intrat toate esențele, de la carton și pânză de sac, la marmură, bronz, oțel inoxidabil și piatră. Am remarcat proiecțiile monumentale originale concepute ale lui Iosif Amarandei, alegoriile spațiale sau intarsiate în rafinate hieroglife sau figuri geometrice din marmură, alamă și ardezie semnate de Cornel Toșa, ingenioasele compoziții cioplite în piatră, cu tematică iconică (Sf. Gheorghe) sau oraculară (zei lari) de Adrian Ilfoveanu, compozițiile modelate în materiale sărace de Elena Scutaru Pricop (Scaunele, Cortegiul umiliților), „Cavalerul trac” imaginat din ciosvâte de lemn de St. Rusu (a cărui expoziție personală de la Căminul Artei este o notabilă reușită), viziunile compozite, rezolvate într-o cheie modernă cu ecouri constructiviste ale lui Pora, „jucăriile” lui Marcu Mihail, „pistolarul” și „constructorii” lui Cătălin Geană, metafora spațială a lui Narcis Koch, interesele structuri spațiale ale lui Răzvan Patriche, și, firește, incredibilul gest pasișant al lui Vlad Perianu după creația unui cunoscut sculptor-misionar.

O notă specială pentru contribuția, după noi laborioasă și eminentă prin insolitul gestației poetice, sugestivă și nobilă în simbolistica ce o propune, a singurei „textiliste”: Laura Alecu, cu acel „Spațiu de meditație și de conversație”. Același perimetru de seriozitate și profesionalism rafinat în exercițiul artistic îl consemnăm în dreptul numelor lui Lisandru Neamțu (lucrări murale, spațializări, metamorfoze decorative, exerciții

ambientale), Filip Capsali (design), Teodor Brolla, I. Moroianu (Ubu Roy), Daniela Tufeanu, St. Antonescu (scenografie), Eusebio Spănu, Anda Tanasă (remarcabilele păsările, jivinele și struțocămilele ei!), David Olteanu (monumentalul Dialog spațial), Laura Ionescu (un frumos eco-proiect de monument), D-tru Cosma (Fântâna monumentală).

Deliberat am lăsat la urma acestui comentariu, excesiv de lapidar despre, în fond, un surprinzător de proaspăt eveniment plastic, pictura și grafica. Două domenii bine reprezentate, cu personalități ce își au de pe acum un contur cert și recognoscibil. Mă gândesc la Const. Cioc (poate cea mai frumoasă simeză prin unitate stilistică și de viziune, cu discrete sugestii asupra evoluției viitoare), Vera Davidescu (amestec de senzualism și neoexpressionism), Tudor Jeleriu (excelent în statice), George Moscal (subtil și sensibil în compunerea formelor și în adecvarea relațiilor cromatice), Minu Movilă (cam prea aproape de maestrul său), Kuki Constantinescu (o seducătoare viziune în seria sa de „Drumuri”), Horia Vancu (remarcabilă pictura sa „mozaicată”, de aleasă extracție spirituală), Vasilica Ursu (subtile exerciții de culoare pe un leit-motiv totemic, bine condus în discursul plastic), viziunile viscerale tulburător colorate și spațiate ale lui Silviu Filipovici, „Altarul” picto-instalat și armonii coloristice foarte elaborate în compuneri abstracte aparținând Adalgizei Harabagiu, dar și prestațiile mai mult decât promițătoare ale unor Iurie Luchian, Teodora Florescu, Cornelia Preda, Vlad Simion, Kalogirou Andreas. Prezențe care fac oricând față oricărei confruntări critice.

Cea mai omogenă valoric este, însă, oferta claselor de grafică. Un demers artistic bine motivat cultural, susținut cu mijloace variate și bine stăpânite, în tehnici deloc facile, foarte moderne și expresiv adaptate intențiilor tematice. Majoritatea s-au afirmat și până acum în ilustrația de carte, afiș etc. Ei sunt Sandu Petre, Tudor Șmalenic, Eugen Gustea, Daniela Bălăneanu, Paula Fülöp Apostol, Constantina Mihăilă (Semne, Urme). O secvență expozițională care prin calitatea ei onorează eminent prestigiul continental al școlii noastre de artă. Prima promoție integrală postdecembristă poartă augurii unei cariere mai mult decât promițătoare.

lumea literară

BLAGA - O CONȘTIINȚĂ EUROPEANĂ

● Editura Ararat (director: Ștefan Agopian) a lansat, la Casa de Cultură a Armenilor, cartea lui Haig Acterian „Shakespeare”. Au vorbit Varujan Vosganian, Ștefan Agopian, Marian Popescu care semnează, de altfel, și prefața cărții. Tot cu această ocazie, editura Univers și-a lansat un nou volum din operele marelui dramaturg englez. Au vorbit Denisa Comănescu, Mihaela Dumitrescu și Dan Grigorescu. A recitat din versurile marelui Will actorul Victor Rebengiu.

● Cornel Ungureanu, unul dintre cei mai buni comentatori de proză, se trădează: în ultimul număr al trimestrialului de literatură și artă „Orient Latin” (Timișoara), publică un fragment din romanul în manuscris „Clopotele și câinii”. E extrem de interesant. Să vedem ce editor se încumetă să-l editeze.

● „Amintiri despre Lucian Blaga” descoperim în revista Familia, nr. 5 pe 1995, aparținând regretatului cărturar Radu Enescu. „Era un funcționar extrem de conștiincios care sosea cu regularitate de ceasornic elvețian la serviciu. Dovada - dacă mai există această rușine națională - este condica de la Biblioteca Academiei, semnată de Blaga în fiecare dimineață. Era pe-acolo un fost cismar (nu, nu Ceaușescu, slavă Domnului, mai erau destui alții!) ci unul Micheșan, care ajunsese șef de cadre și pândeaa ca un cerber înrăit la poartă, doar-doar l-o prinde pe Blaga în flagrant delict de întârziere la serviciu. Dar Blaga nu întârzia niciodată. Și asta nu din frica lui Micheșan, ci datorită educației întru disciplina muncii, dobândite la vechile școli românești și nemțești și grație spiritului său, așa spune: profund central european (să nu uităm că după orgiile literare ale sămănătorismului și autohtonismului din scrisul transilvan, Blaga este prima conștiință artistică europeană deplină din Ardeal), primul european

autentic după Titu Maiorescu și Eugen Lovinescu, din cultura română - mă refer, firește, la spiritul teoretic”. Iată o postură pe care o cunoșteam mai puțin.

● Timp de trei săptămâni, între 17 iunie și 5 iulie a.c., Krems, o mică localitate de 25 000 de locuitori, aflată la o distanță de 80 km de Viena, care tocmai își atestă cei 1000 de ani de existență, a găzduit Festivalul Dunării din Austria - Donaufestival - un festival de teatru, muzică și dans. Festivalul de teatru a avut un motto semnificativ: „De la azil... la azil”, deoarece spectacolul prezentat la deschidere a fost „Azil” de Norbert Silberbauer al Teatrului Bureau din Viena, în regia lui Stephan Bruckmeier iar ultimul „Îngerul îndepărtat” al Teatrului din Salzburg, în regia lui Dzevad Karahasan, regizor exilat din Sarajevo. Alături de alte trupe de teatru din Germania, Austria, Ucraina, Italia, SUA au fost invitate și două trupe din România: Teatrul Bulandra și Teatrul Evreiesc de Stat. În zilele de 24 și 25 iunie, o sală plină și foarte receptivă a ovaționat îndelung premiera spectacolului „Patul lui Procust” după romanul lui Camil Petrescu, în regia Cătălinei Buzoianu. Spectacolul, realizat de Teatrul Bulandra în coproducție cu Theatrum Mundi, a reunit în distribuție actori valoroși ca: Maia Morgenstern, Zoltan Butuc, Florin Piersic jr., George Ivașcu, Marius Capotă, Mihai Bisericanu, Daniela Nane, Maria Junghietu, Romeo Pop, Adina Cartianu, Marcela Motoc, muzica fiind realizată de Atila Weinberger, coregrafia de Adina Cezar, costumele de Doina Levintza și decorurile de Marius Alexandru Dumitrescu.

Teatrul Evreiesc de Stat a prezentat un recital extraordinar, al actriței Maia Morgenstern, care a construit impecabil registre de la comicul fin până la tragicul grotesc, în spectacolul „Astă seară Lola Blau” de Georg Kreisler, în regia lui Alexandru Dabija. (Luminița Voinea-Răuț)

Selma Lagerlöf (Suedia)

Erau de față și polițistul și asesorul din Högbro și proprietarul joagărului din Hyllinge și inspectorul mărunțel de stație de la calea ferată îngustă și câțiva țărani și negustori rurali.

Tinuseră întrunirea anuală de alegeri la banca de economii, iar acuma trecuseră prin toate socotelile, se aprobase eliberarea de răspundere a conducerii, revizorii pentru anul viitor fuseseră aleși, iar președintele lovise cu ciocanul în masă și declarase întrunirea încheiată. Acuma erau liberi să plece fiecare la rosturile sale, însă rămăseră pe loc în jurul mesei celei mari din localul băncii, ca să mai schimbe o vorbă, să mai discute diferite păreri.

Și, după ce au pălăvrăgit puțin despre una-alta, a venit vorba și despre problema emigrării.

Erau câțiva dintre ei care ziceau că acei care veneau din America erau așa de puțini, încât era mai mult ca și cum nu erau.

Iar alții spuneau că ăia care emigraseră scosese mai mulți bani din țară decât se știa.

Și mai erau unii care afirmău că în curând nici nu va mai fi posibil să se lucreze pământul în parohia asta, de-aia fiindcă toți lucrătorii își iau tălpășița. Iar munca asta imensă pentru desecarea lacului, care trebuia să se fi făcut până acuma, nici nu se va mai putea înfăptui, de-aia fiindcă toți cei tineri și întreprinzători, se căraseră.

Și mai era ba unul ba altul care susțineau că din cauza emigrației se încasau așa de puține impozite. Fiindcă, dacă toți cei tineri, care ar fi trebuit să contribuie la întreținerea celor bătrâni, erau plecați, ce să te mai miri că situația era așa cum era.

Și mai erau alții care spuneau că întreaga țară era în pericol, de-aia fiindcă dacă plecaseră toți cei care aveau sarcina să o apare, putea să ne biruie dușmanul când o avea poftă.

Și fiecare era mai înfocat decât altul să-și spună părerea, când de-odată se făcu liniște. Preotul era, care se mișcase puțin. Nu zisese nimic până atunci, așa că acuma toți așteptau că o să spună ce avea de spus.

Fiindcă vezi, preotul era un om așa... Aproape întotdeauna avea el o altă părere, în răspăr cu părerile tuturor și oricât ai fi crezut că cineva are dreptate, nu puteai fi niciodată sigur că n-o să zică el iarăși niște vorbe de-alea care întorceau cu susul în jos chiar și cele mai temeinice păreri ale cuiva. Așa că acuma când se vedea cum că preotul vrea să zică ceva, dintr-odată devenira un pic cam neliniștiți, atât negustorii și țărani, cât și proprietarul joagărului din Hyllinge și polițistul și inspectorul de stație de la calea ferată îngustă.

Dar preotul nu zise nimic, ci ședea tăcut ca și mai înainte, așa că deveniseră și mai înfocați și mai siguri pe ei înșiși. Fiindcă erau, nu-i așa, siguri până-n măduva oaselor că în această problemă, nu mai putea preotul să mai facă nici o obiecțiune, ci de data asta trebuia să le dea dreptate. Fiindcă emigrația era vătămătoare pentru țară. Asta nu mai putea nimeni să spună că nu e așa.

Și începură să discute câtă pierdere de oameni capabili pentru Suedia și că ce de oameni destoinici erau acuma de folos altei țări.

(Nota traducătorului: prin emigrările în America de la sfârșitul secolului XIX, începutul sec. XX, Suedia a pierdut două milioane de locuitori, din populația de cinci milioane de atunci.)

Unii vorbeau de toți aceia care nu reușiseră. Da, mai era și câte unul pe ici pe colo care ajunsese bine pe acolo pe unde se dusesse, dar de ăia care au ajuns în mizerie nu se mai auzea niciodată nimic.

Iar alții ziceau că ăia care plecaseră, mai bine ar avea pic de bun simț și nu ar mai trimite fotografiile alea, unde erau îmbrăcați în mătăsuri și catifele, fiindcă tocmai fotografiile alea îmbolnăveau lumea aici acasă de dorința de-a-și încerca și ei norocul acolo departe.

Iar alții vorbeau cât de vătămător este pentru oamenii din țara aceasta să plece în America. Căci se vedea cât de colo, când mai veneau pe

înainte.

Când preotul a aruncat această întrebare, asesorul din Högbro deschise imediat gura pentru a spune că acesta ar fi cel mai bun lucru care s-ar fi putut întâmpla. Dar își aduse aminte că avea un frate, care de mult de tot plecase în America. Iar dacă acuma ăla ar fi să vină înapoi, o să aibă pretenția să se facă proprietar pe ogorul acela, care tatăl lor îl hărăzise ăluia și pe care până acuma nu apucase să-l fi folosit. Și când se gândi asesorul ce pământ bun avea ogorul acela și cum îl cultivase și câtă muncă băgase el acolo și-l amenajase, închise gura și nu mai zise nimic.

Unul din negustori înălță capul ca să spună că ziua în care ăia o să se întoarcă din America o să fie o zi fericită pentru el și pentru întreg ținutul. Dar își aminti imediat că atunci ar însemna că și sora lui care emigrase și se măritase cu un om sărac și acuma era văduvă cu cinci sau șase copii și nu aveau din ce trăi, ar însemna să se întoarcă și nu ar fi fost deloc plăcut pentru el să vină pe capul lui cu toată liota asta să le poarte el de grijă. Așa că nu-i mai

ÎN PROBLEMA EMIGRĂRII

acasă să-și vadă rudele, că deveniseră așa de ciudați și de suciți, de nici nu puteai să-i mai suferi.

Tot timpul preotul ședea și tăcea. Însă unul din ei băgă de seamă că preotul mișcase capul și parcă avusese o sclipire în ochi. Le dădu cu cotul celorlalți și se întrerupse imediat discuția, ca să poată auzi ce avea de spus preotul. Dar nici de data aceasta preotul nu zise nimic. Și nici nu era de mirare. Era imposibil ca să aibă el alte vederi decât ale lor, tocmai într-o asemenea problemă.

Și mai ziseră că erau parohii, unde casele rămăseseră goale și că abia dacă puteai să mai dai peste vreun om. În parohii unde înainte locuiseră mai multe mii, abia dacă mai erau acuma câteva sute.

Și ziceau că era nemăipomenit, că oamenii nu înțelegeau că era nedrept să-și părăsească țara în care s-au născut și au crescut. Unde tata și mama s-au putut descurca, era locul destul de bun și pentru copii să rămână și să-și câștige o pâine.

Niciodată nu aveau să se simtă bine cu adevărat aceia care și-au părăsit patria, a mai zis altul. Mai mergea cum mergea, câtă vreme erau tineri, dar când venea bătrânețea, venea și dorul de țară.

Preotul tăcea mereu. Stătea lăsat pe spate în scaunul de președinte, mare și lat, cu mâinile așazate cruciș peste burtă.

De-odată se aplecă un pic asupra mesei și întrebă molcom, cam câți ar putea fi din parohia asta care plecaseră în America.

Mde, cifra exactă nu era nimeni care să o poată spune așa dintr-o dată, însă de bună-seamă că erau pe puțin așa cam la vreo cinci sute.

Atunci, preotul se aplecă și mai tare peste masă și se uită țintă la ei, cum stăteau în jurul lui.

– Acuma vreau să vă întreb pe voi toți, care sunteți așa de porniți contra emigrației, un lucru, zise el. Ce v-ați face voi, cu toți acești cinci sute, dacă s-ar întoarce?

Și se lăsă din nou pe spate în scaun și își așeză mâinile sale mari cruciș peste burtă, ca mai

răspunse preotului nimic, ci se apucă să-și strângă hârtiile ca și cum ar fi gata să o ia din loc.

Când inspectorul de stație băgă de seamă că aceștia doi care fuseseră atât de îndârjiți când își vânturaseră părerile toată seara, nu se încumetau să-i răspundă preotului, avu de gând să strige că atunci când ăia din America o să se dea jos la stația sa, atunci el o să stea pe peron și să strige „urraaa“, pentru ei. Dar de-odată se gândi că avea pe cineva acolo afară, căreia cândva îi făgăduise că o s-o ia de nevastă, dar pe care o părăsise. Erau mulți ani de atunci și, așa bătrân cum era, nu i-ar fi plăcut să dea ochii cu ea și să audă prin câte greutăți a trebuit ea să treacă fără să aibă o mână de ajutor care să o sprijine. Așa că în loc să-i răspundă preotului, se ridică și spuse că trebuie să se ducă să-și înșueze cal.

Natalia Vetrova (Bulgaria)

PRIETENIA DINTRE PĂDURE ȘI VÂNT

Când inspectorul de stație s-a dus într-ale lui, se auzi proprietarul joagărului potrivindu-și îndelung glasul. Dar tocmai când avea de când să-și înalțe vocea și să răspundă că el desigur le-ar asigura muncă și locuințe și traiul la cinci sute de oameni – n-ar fi fost asta nici o greutate pentru el – se gândi că dacă toți cei plecați s-ar întoarce, ar însemna să vină înapoi și un fiu al lui, care fusese un nemernic și un nenorocit, încât fusese o pacoste pentru el și pentru nevastă-sa și pentru toată casa. Așa că începu să se îndepărteze încetunel de la masă și se duse în altă cameră să-și caute mantaua de ploaie.

Îndată ce se ridică el, se mai ridicară și doi țărani. Fiindcă unul dintre ei avea un prieten bun acolo departe, care îi trimisese ceva bani să i-i chivernisească. Bani aceia i-i pusese cu dobândă bună la bancă, până mai adineauri, când chiar mai deunăzi fusese nevoit să intre în bani și să se împrumute din ei, ca să-și facă nunta fetei. Și n-ar fi putut spune că își dorea ca cel ce emigrase să se întoarcă mai înainte de a fi clarificat lucrurile și a fi pus totul la loc în bună ordine.

Celălalt, ce se ridicase în același timp, avea un băiat acolo departe, care se descurca bine și îi trimitea bani atât de Crăciun cât și la miezul verii. Și nu știa cum și-ar mai fi putut ține ferma, dacă aceste trimiteri de bani ar fi încetat.

Comisarul mai stătu un pic la masă, dar se gândi la unul care băgase spuma și groaza în întreaga zonă și care de mai multe ori îl amenințase că-l omoară. Și își zise că nu ar fi tocmai de dorit ca tipul ăla să se întoarcă înapoi. Se ridică și el și se întoarse spre perete și stătea acolo și se uita la niște anunțuri mari ale unor asociații turistice.

Acuma nu mai rămăsese decât unul din negustori la masa băncii de economii, iar pentru el fusese o tedeana limpede că cea mai mare nenorocire care i s-ar fi putut întâmpla ar fi fost dacă s-ar fi întors acolo vechiul negustor care îi vânduse prăvălia și care fusese atât de destoinic în afaceri și știa să-și atragă mușterii, încât ăla ar fi atras la el tot comerțul de prin partea locului, dacă nu i-ar fi trecut prin cap să emigreze.

Preotul șezuse tăcut și așteptase până atunci. Iar când băgă de seamă că nu mai rămăsese la masă decât cel mai neînsemnat și mai sărac dintre negustori, se răsuci spre el.

– Eh, ce zice Söderberg despre treaba asta? spuse el.

– Păi, eu zic că cel mai bine e să rămână așa cum e, zise negustorul.

– Da, așa cred și eu, spuse preotul. Știam eu că o să ajungeți la concluzia asta, numai să aveți răgaz să cugetați pe îndelete.

Traducere din suedeză de
Radu-Victor Nițu

Orică pădure are nevoie de propriul ei vânt. Ca să fie prieteni, să se joace, să se apere și să aibă grijă unul de celălalt. Pentru ca vântul să gonească norii de deasupra pădurii, să spulbere cu o mătură de aer frunzele uscate și crenguțele, să despletească și să pieptene coamele verzi ale copacilor. Și pentru ca vântul obosit, să aibă un loc unde să vină, să aibă pe cineva care să-l legene în crengile de brad, să-l domolească și să-i șoptească vorbe duioase.

Demult era o pădure care avea vântul ei. Nu avea pe nimeni mai apropiat ca vântul. Uneori se certau și câteodată ajungeau la încăierare – conurile zburau în toate direcțiile – dar cu toate acestea ei se împăcau repede continuând să se ajute unul pe celălalt și să fie prieteni. Când vântul termina curățenia, Pădurea devenea mai luminoasă și mai veselă și de nimic nu se temeau micile animale și păsările. Toți erau fericiți și iubeau Vântul cu excepția Lupului, a Bufniței și a Păianjenului. Într-o pădure curată și luminoasă era greu să te furișezi în căutarea prăzii. Așa încât ei s-au hotărât să semene vrajbă între Vânt și Pădure. Au surprins Vântul pe un câmp unde acesta aduna polen pentru florile Pădurii și i-au spus:

„Nu te grăbi să mai zbori la Pădure. Pădurea nu te vrea. E supărată pe tine pentru că îi rupi crengile și îi scuturi conurile în jur. Spune că tot ce faci provoacă tulburare și vuietul tău este foarte neplăcut“.

Vântul s-a oprit și s-a rezeamat de un copac lăsând polenul să cadă pe pajiște. Era întristat și jignit. Vântul știa că fără el Pădurea s-ar sufoca dar totuși insulta era prea mare. Se întoarse în altă direcție spunând:

„Dacă-i pe-așa să lăsăm Pădurea să se descurce fără mine“.

Până la căderea nopții hoinări leșez de-a lungul pajiștii. Pe ascuns, pitindu-se, Lupul, Bufnița și Păianjenul se țarau după el. Vântul obosise și umbla să găsească un adăpost. Văzu un stejar uscat în mijlocul câmpului cu o scorbură mare în el. Vântul intră în scorbură și se puse pe dormit. Atunci Păianjenul își făcu de lucru. El țesu o pânză deasupra scorburii. Când Vântul se trezi încercă să zboare afară dar scorbură îi devenise capcană.

Deschizătura era strâmtă și vântul nu avea loc să-și ia avânt ca să poată să sfășie plasa puternică. Lupul, Bufnița și Păianjenul se veseleau.

„Am prins Vântul naiv. Nu va mai putea zbură spre Pădure. Acum noi suntem stăpâni acolo.“ Vântul pufnea încoace și încolo, blestemându-se.

„Iată unde am ajuns crezând în vorbele lor răutăcioase trădându-mi prietenul. Singur nu-mi pot învinge dușmanii.“

Vântul își pierduse puterea. N-a mai iubit mult stejarul cu pufnetele lui, suspina și plângea ca un copil. Stejarul stătea singur în mijlocul câmpului și

Pădurea nici nu putea fi zărită. În zadar își aștepta Pădurea prietenul: o zi, două, o săptămână. Vântul nu venea...

Pădurea creștea deprimant, ramurile ei se lăsau în jos și se încâlceau. Păianjenul cel rău țesea plasele lui în ele. Se făcuse întunecime și panică în pădure. Lupul și Bufnița dădeau ocol vânând păsări și vietăți mici. Păianjenul își rânduia pânzele și captura fluturi. Pădurea era întunecată și mahnită și suspina din greu.

„Micile mele animale vor pieri toate, păsările vor dispărea, fără ele copacii vor muri, iarba se va vesteji. Eu voi muri.“

O păsărică îi spuse Pădurii:

„Am să plec și am să caut Vântul. Poate este supărat pe noi. Am să-l împac și am să-l aduc înapoi“.

A căutat mult Vântul și obosind s-a lăsat din zbor pe un stejar bătrân din mijlocul câmpului. Și începu să reflecteze:

„De câte zile mă tot rotesc deasupra câmpiilor și pășunilor și încă nu am reușit să găsesc Vântul. Poate vreo nenorocire s-a abătut asupra lui“? Deodată s-a auzit un geamăt jalnic din apropiere. Pasărea zbură în jurul stejarului și observă scorbură acoperită cu pânză de felul în care doar Păianjenul ar fi putut să o facă. „E ceva cu asta“ a gândit Pasărea. Înăuntrul scorburii cineva gemea și suspina: „Nu pot să-mi adun puterile, nu pot să ies, niciodată nu voi zbura la prietenul meu.“ Pasărea ghici că Vântul era închis în scorbură. „Nu-ți face griji, Vântule, te scot eu afară.“ Pasărea își aminti că pe când era pușor și a căzut din cuib, Vântul bun l-a ridicat și l-a așezat pe o grămadă de frunze moi. Pasărea începu să rupă pânza cu ciocul. Dar ciocul nu era atât de puternic și nimic nu a ieșit din eforturile ei. „Nu pot salva Vântul de una singură“, s-a gândit Pasărea și a zburat înapoi în pădure. Pădurea s-a scuturat și a adunat toate animalele și păsările ei pentru a scăpa Vântul, în timp ce Pasărea le-a arătat drumul. Păsările rupseră pânza în fâșii cu ciocurile lor și au adus Vântul în Pădure pe aripile lor puternice. Ele l-au așezat pe ramuri moi, l-au hrănit cu mireasmă de brad și iarbă, l-au îngrijit. Vântul și-a recăpătat puterile și Lupul, Bufnița și Păianjenul au fugit din pădure. Vântul i-a gonit departe, foarte departe, puf și blană sărind în toate părțile.

După ce i-a alungat pe aceștia, Vântul și-a adus frații în pădure, Ploaia și Soarele. Ei au spălat pădurea și-au încălzit-o.

Din nou locuitorii pădurii erau bucuroși, fluturii băteau din aripi deasupra pajiștilor și florile înfloreau.

Și din nou Pădurea și Vântul erau prieteni.

Traducerea de
Teodora Moțet

GEORGES SIMENON: UN MARE

de NICOLAE BALOTĂ

Asemenea altor mari creatori de universuri imaginare, Georges Simenon a izbutit să se ascundă, să dispară (încă din timpul vieții) în dosul operei sale. Murind mai anii trecuți, mulți dintre cei ce-l citiseră și-l mai citeau credeau că ar fi murit de mult. Într-adevăr, cum de aproape 20 de ani nu mai scria, deci nu mai publica nimic nou, cum ocolea cu grijă orice apariție în public, sutele de romane pe care le scrisese odinioară continuau să se reediteze în serii de opere complete, dar înapoia acestui perete masiv de cărți omul Georges Simenon îmbătrânea lent, tot mai uitat, mai neștiut. Într-un fel, moartea lui a surprins ca o renaștere, pentru o clipă – clipa din urmă – pentru o moarte în luminile brusc reaprinse ale rampei. Publicitate nedorită, pe care ar fi refuzat-o desigur, de care a fost cruțat... murind.

Este ceva nocturn în ființa lui Simenon, ca și în opera lui. Mi-l închipui ca pe un fel de Șeherezadă istorisind peripețiile oamenilor veacului în nopțile Occidentului. El întrupează, în acest secol, în care abundă mai curând constructorii în proză decât naratorii, geniul străvechi al Povestirii. Atunci când – conform ritualului pe care mărturisea el însuși că l-a adoptat – se așeza în zorii zilei în fața topului de hârtie și așternea, ca în transă, un capitol dintr-o carte, dacă nu chiar o carte întreagă, el nu făcea altceva decât ceea ce săvârșeau în amurg povestitorii Orientului sau aezii Eladei: povestind, el zgândărea, satisfăcea și întreținea în noi, **ascultătorii** săi, pofta de peripeții trăite, de aventuri ale omului pândit de moarte.

Zic „ascultători“ pentru că în fond asta suntem citindu-i cărțile. Sartre spunea că e mai plăcut să-l citești pe Simenon decât pe Wittgenstein. Bineînțeles, bineînțeles! Doar că pe Wittgenstein din **Tractatus logico-philosophicus** ești nevoit să-l citești, cu efort firește, pe când pe Simenon te mulțumești să-l

ascuți. La drept vorbind a citi, a asculta, a urmări un film la televizor, a răsfoi un album de artă sunt toate modalități ale lecturii, mai mult ori mai puțin lesnicioase, mai mult ori mai puțin delectabile. Simenon, precum puțini în timpul nostru, a găsit modul de a ne subjuuga audiția prin ficțiunile sale. În acestea, doar aparent foiesc apanajele unei civilizații mai mult ori mai puțin moderne (Franța lui este una veche, a începutului de secol XX). Regăsești, de fapt, în aceste povestiri arhaicele situații etern enigmatice, etern seducătoare, ale căutării umane. Geniul său, oral înainte de toate ca și acela al tuturor Șeherezadelor, se complace în repetarea prin povestire a gesturilor obișnuite, dintotdeauna, esențiale, ale omului. Despre romanele lui Simenon se poate vorbi ca despre un fel de **chansons de geste** ale secolului XX. Înapoia lor nu mai sunt, evident, **gesta Dei**, ele fiind **gesta hominis**, și încă ale unui om mărunț, obișnuit, dar peripețiile ca și figurile ba chiar și cuvintele sunt la fel de **tipizate** ca și în epopeile medievale.

Se cuvine să ne exprimăm, ca în orice vorbire despre Simenon, uimirea în fața prolificității povestitorului. Dar Șeherezada e prin natura sa prolifică (la sfârșitul celor 1001 nopți pline de istorisiri, ea se prezintă în fața sultanului ei soț de mână cu cei trei copii pe care a mai avut timp să-i zămislească în acele nopți!). Orice om dăruit cu darul particular al unei excepționale fecundități știe că cu cât scrii mai mult, cu atât scrii mai mult. Astfel formulată, propoziția aceasta pare o ineptie tautologică, dar, unui spirit înzestrat cu oarecare umor, ea îi revelează un adevăr. Cuvintele nasc cuvinte. Un om al cuvântului fecund este un om care începe prin a profera cuvinte și sfârșește prin a fi făcut de cuvinte. Simenon vorbea despre starea de „transă“ în care scria. Dar

pentru a intra în această stare, el trebuia să se supună unei asceze destul de riguroase. Pentru ca să scrie sute de romane, peste o mie de nuvele, era nevoie, pe lângă un har special al fecundității despre care nu putem spune nimic, de un meșteșug riguros dobândit prin exercițiu, de o adevărată gestică rituală a scrisului. Trebuie să-ți faci, nu fără trudă, o mână sau o voce, pentru ca acestea să ajungă să-ți meargă ca „de la sine“.

Simenon și-a făcut și una și alta, și acesta este, cred, supremul său merit. Nu mă mir că „făcea“ – cum spunea el, în cel mult două săptămâni – un roman. Meșteșugarul bun lucrează repede și bine. Aceasta însă nu numai prin școlirea deprinderilor, ci și prin iscusița unei anumite specializări. Fie că scria „polițiste“ ori nepolițiste, fie că lucra la un „roman într-o ședință“ sau la unul „în două ședințe“ (cum le numea el), Simenon elabora mereu opere cu tipare fixe. Romanele sale sunt dintru început supuse unor convenții (impuse sieși de autor), sunt un fel de specii cu forme fixe, ca și sonetele.

Meșteșugarul bun se știe sluji de șabloane. Și, mai ales, își creează o tehnică apropiată. Dacă citind ficțiunile lui Simenon (îndeosebi „Maigret“-urile, care, orice ar fi spus el, nu sunt cele mai facile dintre scrierile sale), depășește simpla și etern copilărească dorință de a afla „și ce s-a întâmplat pe urmă“, deci dacă te ridici puțin deasupra sfintei curiozități naturale la alta mai artificioasă, urmărind articulațiile discursului însuși narativ, observi cu ușurință **mecanismul** narațiunii. Meșteșugarul bun nu se folosește de mașinării greoaie. Când Simenon mărturisea: „Sunt un artizan. Am senzația, în fața mașinii mele de scris, că pictez sau sculptez... Când mașina a pornit, ea te antrenează...“, el ne revela mai mult decât un aspect al travaliului său, ceva din intimitatea însăși a textelor sale. O anume mecanică prezidează în acestea. Îndrăznesc să spun că voluptatea pe care ne-o oferă povestirile sale derivă tocmai din această mecanică. Ne lăsăm prinși între roțile dințate ale mecanismului și purtați de colo până colo într-o aparentă înaintare descoperitoare. Ce descoperim? Mai nimic. Maigret descoperă de obicei criminalul. Dar pentru noi, revelația finală e întotdeauna o dezamăgire. În orice caz, este sub nivelul excitației voluptoase pe care ne-o procură urmărirea. Mișcarea mecanismului ne interesează, nu finalitatea sa.

De aceea, nu văd în acest prolific născocitor de ficțiuni un creator de făpturi vii. Nu cred că Gide avea dreptate numindu-l „Balzac-ul nostru“. Demn fiu al unui secol al triumfurilor tehnice, ca și al dizolvării caracterelor, Simenon proiectează mici mecanisme umanoide, mereu aceleași, nu însă personalități ori tipuri umane. Însuși Maigret (singurul printre „eroii săi“ pe care-l „vedem“ oarecum în carne și oase, mai ales de când Jean Gabin i-a împrumutat fizionomia sa) este un om al resorturilor care funcționează – chiar și în perioada începuturilor sale stângace – **ceva mai bine** decât ale altora. Foarte francez, el este un cartezian, dar

SCRIITOR MINOR

raționalismul său elementar a primit infuziile unui intuiționism – am spune cam pretențios – bergsonian.

Dar, destulă filozofie în legătură cu un preaingenios autor de romane de agrement! Și totuși, încă ceva trebuie spus cu privire la mecanica romanelor lui Simenon. Tocmai datorită „mecanizării” lor, ele oferă structuri narative ușor formalizabile. Într-un cunoscut studiu, Umberto Eco a încercat să depisteze structurile narative ale romanelor lui Fleming din seria James Bond. S-ar putea extrage o „gramatică a lui Maigret” cu structurile ei riguroase, cu sistematica raporturilor interioare ale unui interesant mecanism discursiv. Ca și toți marii povestitori „populari” – de la cele 1001 nopți persane, prin **Decameron**, apoi prin romanele foileton ale secolului trecut, prin toate acele „mistere” ale Parisului, Londrei sau chiar Bucureștilor, până la San Antonio în zilele noastre – povestirile lui Simenon oferă unei perspective semiotice o cazuistică exemplară.

Să revenim, însă, la plăcerile mai naive ale povestirii. Că acelea pe care le oferă romanele

lui Simenon sunt la fel de intense pentru un André Gide, un Jean-Paul Sartre ca și pentru o midinetă, trebuie să ne dea de gândit. E adevărat că și poetul Béranger – la timpul său – a fost admirat de Goethe ca și de ultimul mic burghez al Parisului. Simple cazuri ale unor fericite conjuncturi ce aparțin mai degrabă unei sociologii literare? Oricum, omul a avut întotdeauna nevoie de mari povestitori. Și de ce să n-o spunem, mai degrabă decât un Stendhal sau un Flaubert, alții – un Dumas-Tatăl, un Eugène Sue – au jucat cu cinste acest rol. Tot astfel, Simenon, în zilele noastre. Să nu căutăm deci într-însul (și nici n-o facem decât atunci când ne lăsăm induși în eroare de propria noastră complicație interioară) un scriitor prea rafinat sau prea profund. Uneori Simenon el însuși se lăsa târât în cursa pe care i-o întindeau abisurile psihologiei și uitându-și vrednicia de minunat ceasornicar, încerca să coboare în prăpastii ce nu erau, să zic așa, de resortul său. Din fericire, chiar și atunci când imagina mici vârtejuri pasionale sau mai complicate situații psihologice ce nu aparțineau tipului „polișt”, el

nu uita că abilitatea sa supremă era aceea a înjghebării unui joc mecanic.

Că acest mecanism și-a găsit limbajul perfect apropiat în folosirea literară insidioasă a francezei comune din veacul nostru este un lucru știut: franceză curentă, nicidecum vulgară.

Îl ascultăm, deci, în această limbă, povestind. Voce irezistibilă, ușor detașată, a lui Simenon. Au ascultat-o milioane de auditori-cititori somnambulici și o mai ascultă, o vom mai asculta milioane după moartea lui, căci cu ce să-și umple o omenire tot mai insomniacă cele 1001 nopți ale unei existențe banale sau răvășite, dacă nu cu susurul monoton și totuși pururi nou al vocii unui povestitor de soi, cu una câte una din cele câteva sute (vor fi poate mult peste o mie, doar nici povestitorul nu le mai știa

SCRIITORI PE MAPAMOND

● James Ellroy, **American tabloid**. Ellroy s-a făcut cunoscut cu romanul **Dalia neagră**. El a introdus termenul de „serial killers” într-o epocă în care acești ucigași nu erau decât clienții tribunalelor. După 11 romane, cu o reputație bine consolidată, Ellroy revine cu o carte enormă, de aproape 800 de pagini, care povestește, cu obiectivitate ostentativă, viața lui Kennedy, într-o Americă în care lucrurile nu stau foarte bine. De fapt, romancierul apelează la întreaga istorie a Statelor Unite pentru a realiza o vastă ficțiune foarte apropiată de realitate. Nimic nu e fals, totul este adevărat, sau invers. N-are importanță. Nu este vorba de un document al aventurii americane, este mai mult o istorie, care aduce în scenă poliști corupți, delatori, veroși, idoli fictivi, personaje care domină o societate derutată. Deci, **American tabloid** este un mit demitificat sau un roman istoric sec? Viziunea întunecată a autorului este ca o fântână fără fund – plăcerea sa de a târî oamenii puterii în noroi depășește așteptările. Rezultatul este derutant, palpitant și înspăimântător de credibil. Sentimentul cu care rămânem, citind **American tabloid**, o carte la care Ellroy a lucrat 4 ani, este că imaginea familiei Kennedy riscă să fie demolată total.

● Zoé Valdés, **Neantul cotidian**. Cuba, „insula care a vrut să construiască paradisul” a zămislit infernul, neantul și o literatură care, de la Lezama Lima la Severo Sarduy, via Alejo Carpentier, nu a încetat să ne fascineze.

O dovadă este și a doua carte scrisă de Zoé Valdés: **Neantul cotidian**, istoria unei tinere femei care îi seamănă foarte bine autoarei. Cartea trasează traiectoria sentimentală și politică a acesteia, pornind din 1959, anul nașterii sale. Toate personajele sunt marcate de golul cotidian, victime ale unui regim subjugat de paradoxuri și profund dictatorial. Deriziune, revoltă și disperare sunt cele trei elemente care caracterizează romanul scris de Zoé Valdés, un roman profund cubanez.

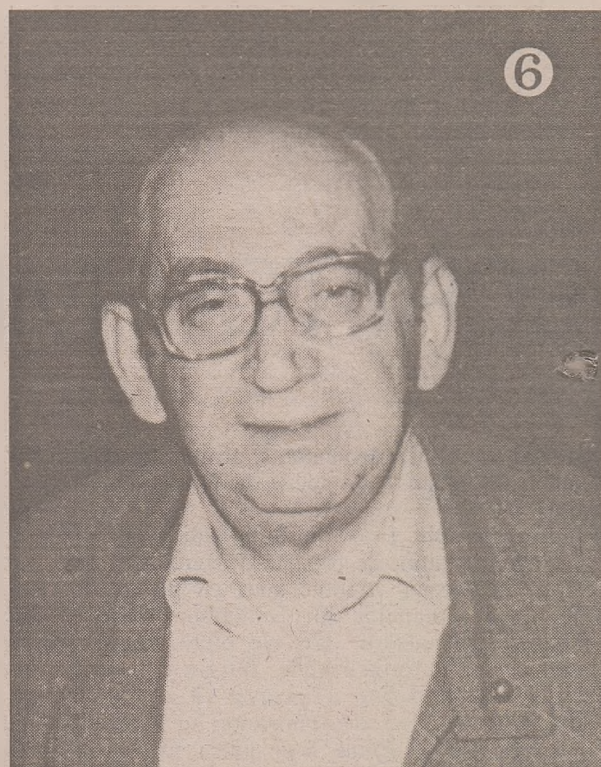
● Siegfried Kracauer, **Străzile din Berlin și de aiurea**. Jurnalist, romancier, sociolog, istoric, Kracauer trece de la un gen la altul cu doriința de a-și descrie epoca în toate aspectele. Cunoscut de cinefili prin „De la Caligari la Hitler”, un eseu despre pătrunderea nazismului în Europa, așa cum a fost ea văzută de cinematografia expresionistă germană, Kracauer a fost una din figurile marcante ale Republicii de la Weimar. Culegerea „Străzile din Berlin și de aiurea” – mai ales din Paris – oferă o idee foarte clară despre stilul său: Kracauer este un optimist care crede, ineluctabil, în ziua de mâine și în stăluirea soarelui.

● Janet Turner Hospital, **Șarade**. Părinții autoarei aparțineau unei secte religioase care interzicea copiilor să meargă la cinematograful înainte de 20 de ani. N-au putut însă s-o împiedice să citească. Astfel, Janet Turner, după ani de lecturi eclectică, a început să scrie. După romanul „Comme un serpent en cage”,

1994, **Șarade** seamănă foarte mult cu **O mie și una de nopți**, în versiune australiană. Noapte după noapte, o tânără studentă, Șarade, povestește profesorului de fizică tot felul de istorii despre familia sa. Amintiri, invenții, totul se amestecă, îl încântă pe profesor și recrează viața tinerei femei.

● Vikram Seth, **Un băiat convenabil**. Sânge, sudoare și lacrimi. Dragoste, prietenie și ură. Astea sunt preocupările lui Vikram Seth în ultima sa carte, istoria unei familii cu multe ramnificații din India postcolonială. 1950, Brahmpur, capitala imaginară a unui nu mai puțin imaginar Stat din Purva Pradesh, undeva în centrul subcontinentului indian. Aici se derulează saga familiei Mehra, mama văduvă înlăcrimată, cei doi fii, Arun și Varun, și fiica sa Lata. Aceasta, o frumoasă fată romantică, este curtată de un băiat considerat în Brahmpur ideal. Dar băiatul are un defect esențial: este musulman. Romanul, complicat și stufos, se derulează pe fondul luptelor politice locale dominate de figura lui Nawab Sahib. Acesta completează pentru reafirmarea unei puteri care, după plecarea englezilor, a devenit fragilă. După multe intrigi, Lata acceptă alegerea familiei și se mărită cu un mic industriaș. Trist destin al unei ființe care a sperat un moment că se va schimba cursul istoriei și care își acceptă destinul pentru păstrarea tradițiilor milenare.

Marka Dona

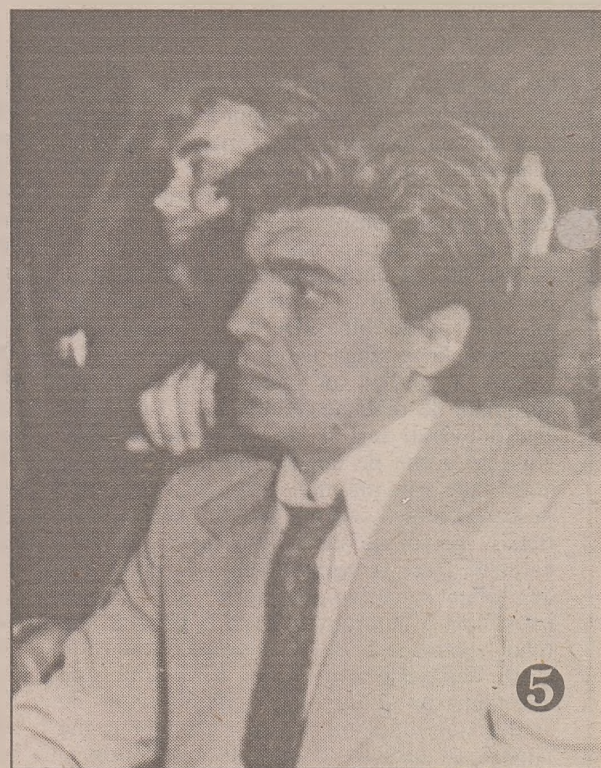
1) Damian Necula, Toma George Maiorescu și Jean Gossu într-o pauză la Simpozionul de la Neptun.

2) Ioan Liviu Stoiciu privind înainte cu mândrie. Are și de ce.

3) Geo Șerban și Sergiu Adam sau Secolul XX și Ateneu.

4) Un om pentru o editură – Zigu Ornea.

5) Alexandru Papilian rămas tot la Paris. Se aude doar pe diverse unde.

Întâlnirea scriitorilor români din întreaga lume (Neptun, 5–10 iunie 1995), reflectată în ultimele patru numere ale revistei noastre, a avut ca sponsor unic **BANCOREX.**